

Uspel enogastronomski pohod

Kohišče 2019

Foto damij@n

VRH Večer o jusih in srenjah

Za razvoj našega ozemlja

O bnašajmo se končno kot lastniki, saj so jusi in srenje - zlasti na osnovi državnega zakona 168/2017 - lahko odlična priložnost za razvoj naših vaških skupnosti! To je bil glavni poziv, ki je izšel z informativnega večera, posvečenega pravnim vidikom srenj in jusov v deželi Furlaniji Julijski krajini. V sklopu projekta *Zastavimo skupne moči za skupne cilje*, ki ga izvaja Krožek Anton Gregorčič in finančno podpira Dežela FJK, ga je v Kulturnem centru Danica na Vrhcu Sv. Mihaela v četrtek, 30. maja, organizirala Agrarna skupnost v sodelovanju z goriškimi jusrari ter Deželno koordinacijo jusov in srenj.

/ str. 3
DD

GORICA Srečanja pod lipami

"S terorjem ustraševani ..."

Temna stran Dela s podnaslovom *Osupljiva anatomija režimsko-udbovskih labirintov* je prva knjiga trilogije raziskovalca jugoslovanske in slovenske polpretekle zgodovine, politika, ekonomista in publicista Igorja Omerze o delovanju nekdanjega režima in tajne službe Udbe na uredništvu časopisa Delo, predvsem v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. V knjigi skozi prizmo medijskega pogroma proti Edvardu Kocbeku, pesniku, pisatelju in politikam iz krščanskih krogov, avtor razlaga, kako je deloval prejšnji režim, kljub temu da je dokumentacija o tem skorajda popolnoma uničena.

/ str. 3
Katja Ferletič

TRST Peterlinova dvorana

Nagradili so nadarjene mlade pisce

Da so mladi pomembni, nam ponavljajo vsi. Da so uspešni, pa ne slišimo tako pogosto. O tem pa smo se lahko prepričali 1. junija, ko so v Peterlinovi dvorani v Trstu nagradili zmagovalce literarnega natečaja Slovenskega kulturnega kluba.

Bogat program nagajevanja je obsegal nastope samih mladih. Za glasbene točke so poskrbeli Julija Kralj (iz razreda Tamare Ražem Locatelli) na klavirju,

Ivana Kreševič (iz razreda Fulvia Jurinčiča) s harmoniko in priljubljena glasbena skupina Love guns. Skupina Slovenskega kulturnega kluba je pod mentorstvom Lučke Susič pripravila recital citatov treh velikanov moderne: Župančiča, Murna in Ketteja, ki so jih organizatorji dali letos za navdih mladih na literarnem natečaju. Najprej so se poigrali prav s citati, ki so bili navdih piscev, pomešali so jih med sabo in jih recitirali pomešano, nato pa smo slišali



Foto Marij Maver

Gorica / Cerkev sv. Ivana



MePZ Lojze Bratuž in MePZ Prosavus sta izoblikovala doživet koncert z naslovom *Pesem v dvojce*

6

Trst / Huda izguba za našo skupnost



Poslovil se je Sandi De Luisa, aktiven član slovenskih kulturnih organizacij in župnijske skupnosti pri Sv. Ivanu

10

Križ / Pomembna 50-letnica

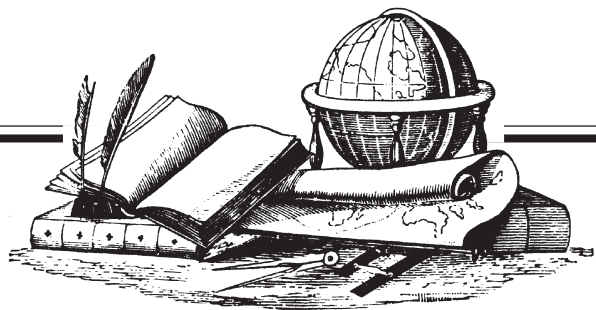


S pristrčno prireditvijo so šolarji razigrano zabeležili poimenovanje šole po slikarju Albertu Sirku

11

še prave odlomke pesmi izbranih avtorjev. Kot že veleva tradicija, so organizatorji tudi letos prosili umetnika, da spregovori mladim ustvarjalcem in jim da kakšen nasvet. Pred dvema letoma so si ogledali video Borisa Pahorja, Iani Alojza Rebule, letos pa jih je nagovoril Evgen Bavčar, ki se je v svojem nagovoru mladim navezal na Konfucija. Ta je trdil, da je pomembna beseda, če pa ne spregovori beseda, govori glasba, če ne glasba pa tišina. Tej misli je Bavčar dodal, da če ne spregovori niti tišina, spregovori molitev.

/ str. 11
Urška Petaros



Mednarodni pohod Kohišče 2019

Zelo uspela prireditev na čudovito sončno nedeljo

Več kot tisoč rožnatih majčk se je na prvo junjsko, po dolgem času, sončno nedeljo udeležilo mednarodnega, enogastronskega, zgodovinskega in didaktičnega pohoda *Kohišče 2019*, ki sta ga že petič priredila Kmetija Kohišče in SK Devin v sodelovanju z lokalnimi društvi in s pokroviteljstvom Dežele FJK. Udeleženci so se sprehodili po 6 km dolgem pohodu, po letovišču nekdanjih devinskih princev, in si ogledali lepote pokrajine. Poleg narave in čudovitih razglednih točk je bil letos tudi voden ogled templja boga Mitre, za katerega skrbijo člani jamarske skupine Flondar. Ilustratorka Dunja Jogan je vodila delavnico z otroki, kjer so se naučili razne tehnike risanja, predvsem z lesenkami in



Foto damj@n

temperami, ter obenem spoznali naravo, rastline in živali. Seveda ni razočarala bogata enogastronska ponudba, saj je lokalne pridelke ponujalo kar sedemnajst kraških pridelovalcev. Organizatorji so bili

zadovoljni z udeležbo in upajo, da se bo pobuda, ki je s športnega, zdravstvenega, naravnega, a tudi mednarodnega in zgodovinskega zornega kota zelo pomembna, uspešno nadaljevala.

Trezen razmislek o osebnosti maršala in do nje

Tito med mitom in bridko stvarnostjo

“Dan mladosti” ali bolje dan “Titove štafete” (25. maj) je primeren trenutek za trezen razmislek o Titovi osebnosti in našem odnosu do nje. O Titu kot uspešnem poveljniku partizanske vojske je bila napisana skladovnica knjig, pisale so se pesmi o njem in narejenih je bilo veliko filmov. Nanj spominjajo napisi na nekaterih hribih. Že v času življenja je bilo po njem poimenovanih na desetine trgov in ulic, z mnogimi njegovimi spomeniki vred, ki se ohranjajo še danes, čeprav velja v civiliziranih družbah za nemoralno postavljati ljudem spomenike, ko so še živi. Pri tem je čaščenje njegove osebnosti segalo do neba in se sprevrglo v mit (izmišljeno pravljico), kar je sicer primer tudi v drugih totalitarnih režimih. Pri tem pa je združeval v svojih rokah tolikšno moč, da bi mu bilo dovolj migniti z mezinco, da bi pospravil to civilizacijsko nesnago okrog sebe, a ni ničesar storil za to.

O njegovi sporni preteklosti in množičnih zločinih, ki ga bremenijo, pa je bil polnega pol stoletja zapovedan molk, ki se je zavlekel celo v tranzicijo in bil pretrgan šele z odkritjem Hude jame. In postopoma, korak za korakom, je privrela na dan literatura, ki ga je ob njegovi siceršnji vlogi uspešnega partizanskega poveljnika razgalila tudi kot enega največjih množičnih zločincev prejšnjega stoletja. Kot takega ga obravnava tudi mednarodna javnost. Nemški časopis Bild je npr. sestavil seznam dvajsetih največjih množičnih morilcev 20. stoletja, Tito je na njem pristal na “častnem” 10. mestu, kot sledi iz naslednje razpredelnice (gl. knjigo Cirila Mraka *Gre za Slovenijo*, samozaložba, Ljubljana, 2018): Mao Ce Tung (50 milijonov žrtev) Josip Stalin (40), Adolf Hitler (20), Čang Kaj Šek (10), Lenin (4), Tojo Hideki, japonski general in poli-

tik (3), Pol Pot, vodja kamboških Rdečih Kmerov (2), Mengistu, etiopski diktator (2), Yahia Kan, nekdanji predsednik Pakistana (1) in **Josip Broz Tito** (1 milijon žrtev). Ob več kot 600 prikritih komunističnih moriščih samo v Sloveniji nam namreč srhljivi podatki iz referata Aleksandra Rankovića v zvezni skupščini v Beogradu januarja 1951 povedo, da je bilo po vojni, samo od leta 1945 do maja 1951, v Jugoslaviji pobitih, pretežno izvensodno, 568.000 ljudi in 3.777.726 zaprtih (Reporter, 24. 10. 2016). Dr. Jože Dežman, zgodovinar in direktor Arhiva RS, pa je opozoril (Reporter, 15. 10. 2012), da je tudi slovensko ustavno sodišče Tita “z mnogimi odločitvami postavilo med totalitarne pojave”.

Poleg dejstva, da si je Tito z revolucionarnim nasiljem in zlasti s povojnimi poboji globoko umazal roke s krvjo in s tem vrغل črno madež tudi na NOB, bi omenil še nekatere druge razsežnosti njegovega kulta, na katere njegovi častilci tako radi pozabijo. Naj kot prvo poudarim, da je prišel na oblast na nedemokratičen način, ker svojih nasprotnikov ni premagal na volitvah, ampak jih je preprosto dal likvidirati. Dotakniti se je treba tudi nekdanjega zakona o uporabi njegovega imena in lika kot enega od primerov patološkega čaščenja osebnosti in hkrati neprijetnega dokaza naših preteklih travm in moralnih zablod ter naše poniževalne črednosti. To je bi namreč predpis, ki je zagrozil z zaporom slehernemu kritičnemu razmišljanju o Titovem delu in imenu. Preskočil bom njegovo skoraj pregovorno nečimrnost, nemoralne razvade njegovega dvora in njegovih rdečih dvorjanov ali pa njegovo razsipnost, ki je daleč presegala potratnost kraljevskih in cesarskih družin. Kajti zamisliti se je treba še nad drugimi resnimi zadevami, povezanimi z njegovim imenom, npr. nad

tem, kako so morale žrtve njegovih čistk, ki so sicer bili med vojno drzni ilegalci ali neustrašni partizanski poveljniki, pohlevno in brez odpora zapuščati politično prizorišče, ko jim je pokazal vrata. K temu bi še dodal, da v polstoletni vladavini ni bil sposoben ustvariti razmer, ki bi večnarodnostni sestav Jugoslavije ohranile skupaj, kot je to primer v drugih demokratičnih večnarodnostnih državah (Švica, Belgija, Kanada idr.). Vprašati se je tudi treba, kot je to storil avstrijski novinar Strohm že leta 1978, kako je mogla socialistična revolucija, kot takratni simbol svobode, “privoliti v tako veliko ponižanje, kot je bilo to, da je postala usoda neke družbe, rojene v revoluciji, odvisna od enega biološkega primerka”. To se je žal zgodilo tudi nam, saj se je po njegovi smrti vse sesulo vase. Odgovoriti si je treba tudi na vprašanje, kako so se mogli tudi pesniki in pisatelji, siceršnji svečeniki dvoma, spustiti na raven ponižujočega malikovanja, kot ga npr. lahko najdemo v stavku: “Ko dvigne roko, se v njej zdrami luč, ki do oblakov temnih sije” (Vladimir Nazor), ali pa: “In on je vodil in vedel, kam pot pelje” (Kajetan Kovič). Spregovoriti je treba tudi o tem, da smo z imenovanjem Tita za dosmrtnega predsednika civilizacijsko zdrknili stoletja nazaj, v dobo dosmrtnih vladarjev, in oropali cele generacije pravice, da si volijo svojega predsednika. Ne moremo pri tem niti mimo tragične izvirnosti Titovih gulagov, kot jih npr. opisuje žrtev Golega otoka pisatelj Branko Hofman v svojem romanu *Noč do jutra*: “In ko so prinesli kamen na vrh, se je kolesje obrnilo. Zdaj so ga morali nesti z vrha v kotanjo. Hujša kot kamen na žgočih plečih je bila zavest popolne nekoristnosti tega početja. Delo, razvrednoteno vsakega smisla, je še bolj kot telesno ubijalo duševno”. Ne bo torej zapisan v zgodovini samo kot zmagoviti poveljnik, kot bi to želeli v njegov blišč še vedno zamaknjeni občudovalci, ampak je bil, kot smo videli, še marsikaj drugega. Dokler tega ne bomo do kraja razčistili, ne bomo polnoletna družba.

Milan Gregorič

PRAVICE
V ROKE.Koristi
dvojezično
osebno
izkaznico!

zajezik

služba za jezikovne pravice



medijski partnerji



www.zajezik.eu info@zajezik.eu

Povejmo na glas

Globlje premisliti politične premike

Po nedavnih evropskih in upravnih volitvah je za vse, kakor tudi seveda za našo narodno skupnost, nastopil čas premisleka in iskanja poti za naprej. Vsekakor se obeta še bolj razgibano dogajanje, saj je prav v Italiji uspel populizmu največji prodor in s tem pridobitev neprimerno večje moči na domačem in ne nazadnje evropskem prizorišču. Liga bo lahko dosti izraziteje uveljavljala svoja načela in uresničevala svoj program, saj je Gibanje 5 zvezd pomenljivo izgubilo moč, na srečo pa je Demokratska stranka prenehala drseti navzdol in je končno utrdila svoj položaj. Kot rečeno, bo Liga pospeševala hitrost odločitev in dogodkov, pri čemer je treba priznati Salviniju veliko spretnost pri pritiskanju na prave gumba. Pravzaprav je pravi gumb, ki mu stopnjuje podporo s strani javnega mnjenja, en sam: to so migranti, ki jih je dovolj od časa do časa potisniti v ospredje pozornosti ali pa se v ospredje potisnejo kar sami in Liga v hipu postane še močnejša oziroma je premočno postala prva stranka v državi. Ob tem tudi ni jasno, koliko časa in do kakšne mere bo še napredovala, vsekakor bo ob vsakem dvigu navzgor postajala ostrejša, pri čemer je vse odvisno od ogroženosti ljudi, ki jim ostri- na zavedno ali nezavedno očitno odgovarja. V okviru tovrstnih razmer položaj naše narodne skupnosti nikakor ni lahek, nasprotno, postaja vse težji in težje obvladljiv. O tem otipljivo pričajo volilne izbire za Evropo, ki potrjujejo usmeritev naših krajev na lanskoletnih

političnih volitvah: vsaj trideset in vse tja do štirideset odstotkov občin s pretežno slovenskim prebivalstvom je dalo svoj glas skupaj Ligi in Gibanju 5 zvezd. Novi časi so torej izdatno povečali prepustnost naše skupnosti, ki jo preplavljajo veliki vsedrjavni tokovi, in tu se lahko le čudimo, kako se še vedno nismo odločili za skupen politični nastop in kako še vedno dopuščamo preživel ideološko razdeljenost. Mnenja utegnejo biti različna, ampak le s skupnim političnim nastopom bi bili resnično kos vse bolj razburkanim in neobvladljivim valovom sedanjega časa, kot trenutni razvoj dogodkov opredeljujejo izvedenci. V takšnih razmerah in ob neobstoju skupnega političnega nastopa je gotovo nezanesljivo v najtežjem položaju stranka Slovenska skupnost, kar so pokazale upravne volitve. Res, da se lahko pohvali z zares lepim uspehom v Števerjanu s potrjeno županjo Franco Padovan in njenim priznanjem s strani velike večine krajanov, zelo odziven je nedvomno tudi rezultat Martine Valentinčič na listi Južnotirolske ljudske stranke, vendar bo naša stranka morala ponovno premisliti svojo navezavo na Ligo. Ta odločitev ji ni prinesla uspeha, predvsem pa je vnesla v njene vrste nekaj dvoma in negotovosti. Globlji ter odkrit globalni in lokalni premislek je potemtakem nujen, ker prihodnji časi zagotovo ne bodo umirjeni, kaj šele pregledni, pač pa, kot vse kaže, verjetno še bolj sunkoviti in zaostreni.

Janez Povše

S 1. STRANI Večer o jusih in kolektivni lastnini

Priložnost za celovit razvoj našega ozemlja



foto dd

Domačin Avguštin Devetak je v uvodnem pozdravu lepo povzel stanje na Vrhu Sv. Mihaela, ko je povedal, da se je zgodba vrhovskih jusarjev začela leta 1996, ko je deželna uprava sprejela zakon o pravnem priznanju jusov, ki jim je fašizem leta 1927 odvzel zemljo in jo predal v sistem ločenega upravljanja (t. i. "uso civico"), skratka: "Odtujil jo je našim prednikom in jo zaupal italijanski upravi". Deželni zakon je sprožil obuditev jusarskih odborov. Vrhovci so se morali še dolga leta boriti, saj so njihovo zemljo prepisali na občino Sovodnje. Vrhovski jusarski odbor je odločno zahteval ponoven vpis premoženja v zemljiško knjigo. Po dolgih pravnih bojih so le zmagali, sicer z visokimi stroški, ki so jih krili člani odbora in delno Agrarna skupnost. Danes se še borijo za dokončno priznanje odbora. Le tako bodo lahko dobili v svoje roke tudi upravljanje svoje zemlje. Upati je, da občina Sovodnje ne bo ravnala, kot je to storil odbor za ločeno upravljanje na Opčinah, ki zemlje ni vrnil openski srenji, zaradi česar je prišlo do spora o zemljiščih. Po dolgih pravnih bojih je Vrhovno sodišče lani končno dalo prav jusarjem, in to tudi na osnovi zakona, ki ga je novembra 2017 sprejel parlament. Sodba Vrhovnega sodišča pomeni "pomemben precedens, ki jamči jusarsko lastnino in naše pravice", je še dejal Devetak.

Navzoče na Vrhu je pozdravil tudi novi sovoedenjski župan Luca Pisk, ki je dejal, da ima vedno odprta vrata. Karlo Grgič (**na sliki na 1. str.**), podpredsednik Državne konzulte skupne lastnine v Italiji, je obudil spomin na Mirka Špacapana: "Za nas je bil velik mož, ki je takoj razumel, kaj hočemo", in na deželi marsikaj premaknil njim v korist. Srečanje na Vrhu je že četrto, je dejal; 14. junija bodo nekaj podobnega organizirali na Deželi v Trstu. Še bo govor o zakonu št. 168 z dne 20. novembra 2017, ki je bil v senatu odobren soglasno, v poslanski zbornici pa je zanj glasovalo 292 poslancev, samo dva sta se vzdržala. To je bila zasluga tudi slovenskih jusarjev, je dejal Grgič, "ker so znali lobirati in spremljati zadevo": zakon se je pisal na slovenskih računalnikih, na sedežu Agrarne skupnosti. Gotovo bi tega zakona ne bilo brez uglednega *zaveznika*, nekdanjega predsednika Ustavnega sodišča Paola Grossija, velikega prijatelja naših jusarjev. Na občnem zboru in posvetu v avli magni tržaške univerze je februarja lani med drugim dejal, da jus v bistvu odgovarja samo republiški usta-

vi. Kot je bilo nato slišati s krajšega videoposnetka, je Grossi izjavil, da novi zakon končno omogoča kolektivnim lastninam "novo življenje". Država jih je priznala, prek parlamenta je urenila njihov status. Država v tem primeru ne ustanavlja in ne ustvarja, temveč priznava nekaj, kar je bilo, je in bo, je še dejal. Gre za "primarno pravno ureditev", ki izhaja iz prvotnih korenin civilne družbe. Vse to daje upati, da jusov ne bo več ogrožala nobena krajevna uprava. "Nadaljujte svoj boj", je še dejal Grossi in pozval jusarje, naj posredujejo vrednote jusov mladim rodovom: "Skupno lastništvo zemljišč namreč predstavlja vrednoto", ki jo je treba izkoristiti z upanjem in pogumom v prid celotne civilne družbe. O tem, kako so jusi odlična priložnost za celovit razvoj in utrditev identitete našega ozemlja, so na vrhovskem večeru spregovorili trije odvetniki. V bistvu gre za zemljo v lasti domačinov: ta sistem je nastal, preden bi sploh imeli občine kot upravna telesa, je zatrdil odv. Peter Močnik. Vse skupaj je sprožila cesarica Marija Terezija, ki je želela razbiti fevdalni sistem. Zemljo, ki so jo prej upravljali fevdalci v imenu cesarja, je dala vaški skupnosti. Postopek je nadaljeval njen sin Jožef II., sklenil pa Franc Jožef sredi 19. stol. Dobre gozdove si je držal cesar, boljše zemljo so prodali zasebnikom; kar je bilo kraških gozdov, listavcev, gmajne in pašnikov, so prepisali na vaško skupnost. Različna področja so bila razvrščena po različnih postopkih, sistemih. V civilnem zakoniku cesarstva, ki je veljal do prihoda Italije, je člen, ki govori o tej skupni lastnini z nazivom *Gemeinde*; od tod "gmajna", ki lahko pomeni *občina* ali *skupnost*. V tem členu piše, da skupnost mora nepremičnine, ki ji pripadajo, uporabljati za svoje potrebe, ne sme jih ne prodati ne razdeliti. Gre za solastništvo, ki nima deležev in se ne da razdeliti. To je germanski model solastništva: ker ga italijansko oz. rimsko pravo ne pozna, je bil potreben zakon. Ko je leta 1994 nastopil državni zakon, ki je priznal organizacije, kot so naši jusi in srenje, je Dežela na podlagi svoje zakonodaje leta 1996 povzela ta zakon in ga uresničila. Ko so prvi štirje jusi na Tržaškem prosili za priznanje, jih je Dežela zavrnila. Pritožili so se na Deželno upravno sodišče, ki jim je leta 2000 dalo prav in ukazalo Deželi, da mora štiri juse priznati. To se je zgodilo pred zakonom iz leta 2017. Z občinami je bilo lahko priti navzkriž, ker so krajevne uprave na podlagi zakona iz leta 1927, ki

je ustanovil t. i. *uso civico* (ločeno upravljanje), pač menile, da je ta zemlja njihova. Fašistična oblast je namreč odobrila tisti zakon zato, da bi ukinila stare ustanove, zemljo pobrala ljudem in jo dala v roke podestaju, predstojniku občinske uprave, ki ga je seveda imenovala vlada. Občina je torej nemoteno razstila ljudi in jim odvzela pravice, ki so jih prej uživali 200 let. Z državnim zakonom iz leta 2017 naj bi bila torej zadeva urejena. "Gre za primarni zakon, proti kateremu ne velja noben upravni akt", je podčrtal Močnik. Z zakonom 168/2017 in s sodbo Kasacijskega sodišča "se je obrnilo na glavo, kar je bilo doslej. In upam, da bodo ljudje to razumeli". Vaška skupnost naj upravlja to zemljo, ker ima to pravico! Izmisli naj si inovativne sisteme, kako bi izkoriščala ta zemljišča, ki niso obdavnjena in so med drugim podvržena zaščiti okolja. Ni nujno, da pasejo ovce ali pobirajo drva, "so tudi drugi izzivi", s katerimi lahko prinašajo bogastvo vaški skupnosti.

Odv. Roberto Mazza je želel poudariti zlasti to, da je do težav prišlo zaradi "konceptualne napake": v nekem trenutku je prišlo do zmede med jusom kot "kolektivno družinsko lastnino" in t. i. ločenim upravljanjem (it. *uso civico*). In vendar gre za dva zelo različna pojma, ki ju je "zakonodalec leta 1927 namenoma hotel pomešati". Mazza je opravil poglobljeno zgodovinsko raziskavo in nazorno obelodanil različne pravne vidike obeh. Med drugim je še podčrtal, da je jus kot pravni subjekt potrjen samo ustavi, je "živeč organizem", ki je obstajal veliko pred ustavo, pred državo. Glavni in izvirni cilj kolektivne lastnine je bil ta, da bi skupnost uporabljala in ohranjala neko zemljišče, jo valorizirala in ščitila.

Odv. Mitja Ozbič je še enkrat potrdil, da zakon 168 samo priznava že obstoječe pravice. Republika priznava, da poleg državne ureditve obstajajo tudi druge; med temi je ureditev jusov, srenj, ki so menda obstajale še pred letom 1000, saj so tipičen pojav nekdanjih germanskih oz. slovanskih skupnosti. Gre za primer zasebne lastnine neke zaprte skupnosti, ki ima skupen, javen cilj. Te dobrine bi morali začeti uporabljati ne le za različne kmetijske dejavnosti, temveč tudi za dejavnosti, povezane s področjem kmečkega turizma. "To je lepa priložnost za naš teritorij, predvsem za mlade"! Obnašajmo se kot lastniki, iščimo razpise za evropska sredstva in zaposlujmo mlade! Spremenimo smer: "Iz faze zaščite pojdemo v fazo razvoja", je pozval Ozbič.

S 1. STRANI Alenka Puhar in Igor Omerza na "srečanju pod lipami"

"S terorjem ustraховani ljudje s sklonjeno glavo hodijo skozi življenje"

Omerza pravi, da ni on, ki izbira zgodbo, pač pa zgodba njega, in to, le če v arhivih najde dovolj materiala: "Pri mojih knjigah gre za žanr, ki bi ga lahko opredelili kot politično-kriminalne zgodbe, trilerji, ki si jih ne izmišljujem, sledim dokumentaciji in, če je dovolj, sestavim podrobno anatomijo... Ne trudim se pisati zgodovine, ampak zgodbe iz zgodovine, ki naj bi razkrivale delovanje prejšnjega propadlega socialističnega režima, in to prek stvarnih in, žal, večinoma tragičnih zgodb, ki si jih ne more izmisliti niti najbolj bujna literarna domišljija".

Knjigo in avtorja je v četrtek, 30. maja, na "srečanju pod lipami" v Kulturnem centru Lojze Bratuž, v nabit polni komorni dvorani, predstavila časnica Alenka Puhar, večer pa je uvela in povezovala časnica

prekinil svojo diplomatsko kariero in se preselil v Ljubljano, je bil med ustanoviteli kluba OZN, kjer so nato vsako leto, na mednarodni dan človekovih pravic, študentom podeljevali "nagrade Slavka Zoreta" za najboljše prispevke s področja delovanja OZN. Po nastanku slovenske večstrankarske demokracije se je Puharjeva v svojem ostrem komentarju zgražala nad tem, da se mlademu rodu podeljuje nagrade, ki nosijo ime po človeku, ki je bil oficir OZNE; z zadovoljstvom je dodala, da so, nekaj mesecev po komentarju, organizatorji Zoretovo ime na tiho umaknili.

Igor Omerza je podrobno spregovoril o prvi knjigi trilogije, ki nosi naslov *Edi Kocbek in prijatelji v "Delovi" črni luknji*. V njej oriše okoliščine nastanka nekoč osrednjega slovenskega časnika Delo, predvsem pa opisuje sramoten način, kako sta se "oče in mama

Režim pa je moral resno upoštevati močno fronto evropskega tiska v prid pesniku, z nobelovcem Heinrichom Böllom na čelu, ki je prispevala, da pesnika pa tudi obeh urednikov knjižice niso pravosodno pregnali in zaprli. Omerza trdi, da o vsebini Dela ali o tem, katerega novinarja, ki si je drznil preveč svobodno razmišljati, pisati in objavljati, bodo zaprli, pa je, kot s primerom javnega linčanja Edvarda Kocbeka, odločala kar partija, sodstvo in časopis Delo sta bila izvajalca. V knjigi se avtor ukvarja tudi "z odnosom Gorjupovega Dela do, zaradi Kocbeka, priprtih in zaprtih Viktorja Blažiča in Franca Miklavčiča", ki sta anonimno pisala v zamejskem Zalivu, in z "zanimivim udbovsko-režimskim siamskim dvojčkom Gorjup-Javoršek". Omerza je poudaril, kako je bil Mitja Gorjup "funkcionar režima, ki ga je zelo mladega par-

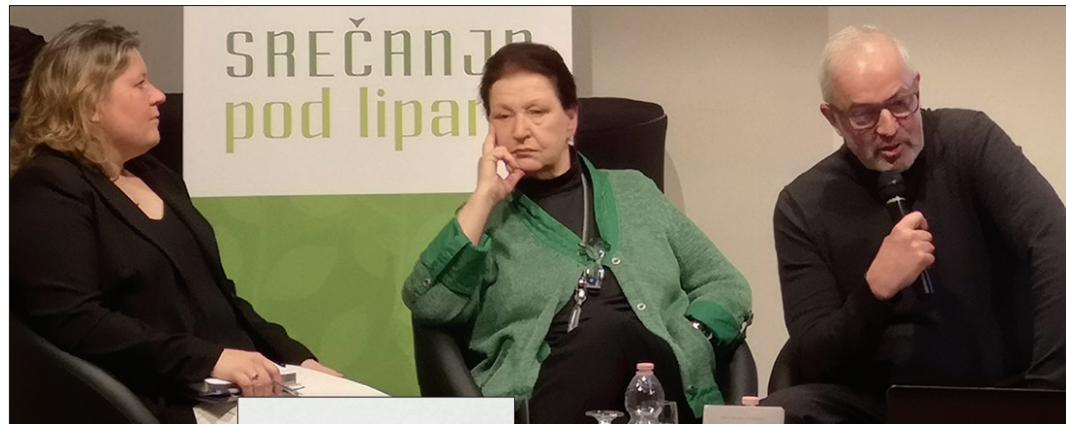


Foto MC

Erika Jazbar. Puharjeva je na začetku izjavila, da bo "nastopila ne kot predmet Igorjeve knjige, sedanje in bodoče (v sedanjosti samo namiguje name, potem bom dobila večjo vlogo), ampak bolj nevtralnno in splošno bom naslikala eno ozadje".

Raziskovalka in Omerza se namreč večkrat srečujeta po arhivih; medtem ko njo zanimajo predvsem vojni in prvi povojni časi, pa je o njegovem delu povedala: "Knjiga govori o času, ko se je družbeni elita, ki je imela vso oblast, ki sploh ni bila neizobražena, vedla kot drhal". Puharjeva je povedala, da je Udba začela nastajati že med narodnoosvobodilnim bojem oz. v vojnem času v partizanskih borbenih enotah: partizansko vodstvo je izrazito poskrbelo za šolanje, indoktrinacijo za mlajše in starejše partijske kadre in seveda za agente in informatorje. Eden od rezultatov vseh splošne kontrole, ki so jo zelo hitro vzpostavili, so bili "hud in vseplošen strah, previdnost, velika premišljenost v izrekanju mnenj, vse lastnosti, ki so silovita ovira za vzpostavitev kakršnekoli demokracije". Med svojim nastopom je Alenka Puhar govorila o današnji groteskni situaciji v Sloveniji, ko nekatere osnovne, moralne norme ljudem in družbi še niso jasne. Navedla je primer, zgodbo o visokem oficirju OZNE Slavku Zoretu, ki je po vojni postal diplomat in je dolga leta predstavljal Jugoslavijo v različnih zahodnih in bližnje vzhodnih državah. Ko je



Dela" oz. njegova predhodnika, časnica Slovenski poročevalec in tednik Ljudska pravica, vedla do "nezanesljivega medvojnega in povojnega krščanskega socialnega političnega sopotnika" Edvarda Kocbeka

in kolateralno napadala tudi pisatelja Borisa Pahorja. Prvi medijski napad je bil leta 1951 ob izidu za vrh partije nesprejemljive Kocbekove knjige, zbirke štirih novel *Strah in pogum* (kateri je Boris Pahor v Primorskem dnevniku napisal slavospev v času, ko v zamejstvu še niso vedeli, kaj se pripravlja v matici), in sicer s strani takratnega direktorja Slovenskega poročevalca, nato prvega glavnega urednika Dela Rudolfa Janhube. Avtor opisuje tudi napade na Kocbeka, Pahorja in Kocbekov krog somišljenikov in sodelavcev s strani urednika Dela Mitje Gorjupa in pisatelja Jožeta Javorška - "zlodeja Mefista", prvič ob Kocbekovi sedemdesetletnici leta 1974, ko so načrtno blatili "največjega živečega predstavnika slovenskega duha in hkrati pomembnega voditelja osvobodilnega gibanja slovenskega naroda", in drugič, potem ko sta leta 1975 Pahor in Alojz Rebula v Trstu izdala brošuro *Edvard Kocbek: pričevalec našega časa* z intervjujem s slovenskim pesnikom in mislecem, v katerem je pričal o povojnem poboju, množičnem umoru domobrancev - tedaj je bila reakcija režima strahovita z grozno medijsko kampanjo proti Kocbeku.

tija brez novinarskih izkušenj nastavila za urednika Dela in je bil sodelavec Udbe", in kako ga je uporabila za vohunjenje za novinarji: "Poleti 1977 se je dogovoril z udbovcem Miho Brecljem, da bo organiziral prikrito jemanje tipkopisov vseh pisalnih strojev ("Akcijska VIPAVA"), ki jih uporabljajo novinarji in drugi zaposleni v veliki časopisni hiši - z eno samo ovadsko potezo je postavil pod nadzor vse novinarje in uslužbenice". Alenka Puhar je na četrtekve večeru pripovedovala, kako dokumentov, ki jih je Omerza pregledoval, ni brala - "skozi papir tovrstnih zadev nisem sodoživljala, imela sem pač dvomljivo srečo, da sem vse to doživljala v živo, seveda, ne da bi se mnogih umazanij zavedala". Puharjeva je leta 1981 postala urednica sobotne priloge Dela, potem pa so jo iz političnih razlogov zelo hitro odstavili. O tem času se spominja, kako je morala vse tekste nositi uredniku časopisa, da jih je prebral in odločil, česa se ni smelo objaviti; takrat je režim o njej uvedel dosje s tajnim imenom Priloga.

Drugi in tretji del trilogije naj bi izšla do konca prihodnjega leta. V teh Omerza med drugim napoveduje analizo odnosa Dela do Cirila Žebota, Staneta Kavčiča, Spomenke Hribar in Borisa Pahorja, razkritje udbovskih konfidantov, ki so bili zaposleni v Delu ali pa so bili njegovi stalni sodelavci, obravnaval pa bo tudi tiste novinarje, ki jih je Udba nadzorovala, ter spodbudno zgodbo o novinarjih, alternativnih režimu, svetlih likih slovenskega novinarstva, med katerimi so bili tudi Delovi časniki.

Dobrodelna akcija

Ajdovski čaji za Indijo

Skupina študentov v okviru programa Katoliške mladine Pota je obiskala dve primorski župniji, stolno koprsko in ankaransko. Odpravljajo se namreč v Indijo. Po nedeljskih mašah so predstavili svojo odpravo v indijsko mesto Kalkuta, kjer bodo po ustaljenih programih delovali v več ustanovah: v Centrih Matere Terezije, sirotišnici za dekleta Hope Home in v osnovni šoli Luč upanja. Gre za povsem prostovoljno pomoč. Študentje si bodo letalsko karto, cepljenja in bivanje v Indiji plačali iz svojega žepa, pomagali pa bodo zastonj. Zakaj torej zbirajo denar?

Akcija je dobrodelna tudi v tem pomenu, da s seboj nesejo nekaj denarja za ustanove, v katerih bodo delovali. S tem želijo študentje povezati svoje prijatelje in znance, da tudi oni namenijo kak evro ljudem v revščini. A ne gre samo za denar, ampak tudi za osveščanje Evropejcev, da ogromno ljudi na planetu živi v izjemni revščini in da je prav, če bogata Evropa stiskam prisluhne. Pol leta pred odhodom v Indijo se skupina osmih študentov (med njimi je tudi Primorka) pospešeno pripravlja na tamkajšnje življenje. Spoznavajo se in gradijo medsebojne odnose, da bi postali dobra ekipa. Ekipo združujejo želja po pomoči sočloveku, navdušenje nad indijsko kulturo in radovednost pri spoznavanju novega, dotlej

neznanega. Sredstva za Indijo pa zbirajo z nedeljskimi obiski župnij, prodajo majic in obeskov, ki jih krasi njihov logotip, ter s prodajo čajev, ki jih je velikodušno podaril ajdovski Erilo.



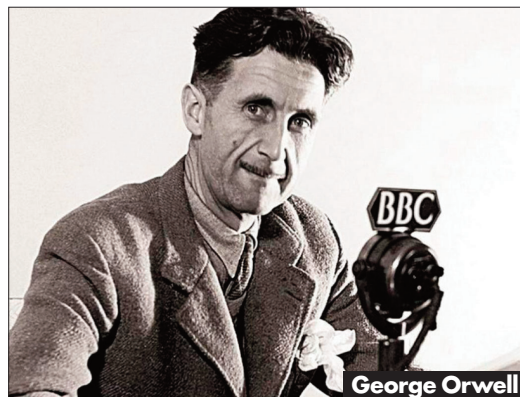
Čaji, ki jih ajdovsko podjetje uvaža iz Srednjega vzhoda se tako na simboličen način, s slovenskimi študenti, vračajo domov. Zanimivo je tudi to, da je najvišja donacija doslej za projekt prišla ravno tako iz Ajdovščine. Prispevalo jo je podjetje BIA Separations. Skupina Pota ima tudi svoj blog z novicami o pripravah in kjer bodo poročali o svojem delu v Indiji. Najdemo ga na naslovu: <http://pota.si/author/pota-indija-2019>. Tam so tudi vsi podatki o transakcijskem računu za donacije.

TM

Skozi drugačno prizmo (12)

Teorija diktature

V naših časih imamo tudi takšne ateiste, ki so precej nepriljubljeni v medijih, eden od takšnih je Michel Onfray. To je precej zanimiv francoski filozof in pisec, ki nekako niha med zelo lucidnimi trditvami in takšnimi, ki jih velja vzeti z rezervno. Vsekakor so zanimive ideje iz njegovega zadnjega dela, 'Teorija diktature' (Théorie de la dictature). Knjiga temelji na antiutopičnem romanu Georgea Orwella, '1984', ki ga ima za politično študijo, ne le za navaden roman. Onfray tako pride



do trditve, da živimo v neke vrste totalitarni družbi, ki uničuje svobodo, izničuje resnico in zanika tudi naravo. Intervjujvali so ga za internetno stran Famille Chrétienne, iz tega intervjuja pa jemljemo nekaj trditev tudi mi. Za določene izraze se že vnaprej opravičujemo. "Podal sem shemo diktature novega tipa, ki predpostavlja določeno število ciljev: uničiti

svobodo, osiromašiti jezik, izničiti resnico, odpraviti zgodovino, zanikati naravo, širiti sovraštvo, težiti k imperiju... Da bi uničili svobodo, je potrebno: zagotoviti neprenehni nadzor, uničiti osebno življenje, odpraviti osamljenost, se veseliti na obvezne praznike, poenotiti javno mnenje in ožigosati razmišljanje kot nekaj kriminalnega. Za osiromašenje jezika je potrebno: posluževati se novega jezika, uporabljati dvoumen jezik, uničiti nekatere besede, spremeniti jezik v le pogovorni, govoriti le en jezik, odstraniti knjižne klasike. Za odstranitev resnice je potrebno: učiti ideologijo, narediti medije pristran-

proti naravi, da bi napravili, da bi vse, prav vse, postalo umetno, produkt, predmet, reč, umetnija, orodje oz. z drugimi besedami – tržna vrednost. V obdobju stotih let obstaja možnost integralnega kapitalizma, v katerem se bo vse proizvajalo, zato pa se bo vse kupovalo in prodajalo. Teorija spolov je eden od prvih temeljev te planetarne ječe. Pripravlja "transhumanost", ki je poslednji cilj kapitalizma. Z drugimi besedami, ne gre za izničenje kapitala, kakor pravijo neomarksisti, temveč njegovo popolno, dokončno in ireverzibilno uveljavljanje".

Andrej Vončina

NA BOŽJO POT PO EVROPI SEM IN TJA (79)

Mariza Perat

Cerkev Srca Jezusovega v Drežnici

Prva cerkev v Sloveniji, posvečena Jezusovemu Srcu, je bila v Repnjah pri Vodichah. Sredi 19. stol. so jo tu postavili jezuiti, ki so ob njej imeli tudi svoj samostan.

Osrednje svetišče Srca Jezusovega pa je v Drežnici pod Krnom. Zgradil ga je gospod Josip Kalin (1863-1949), doma iz Ajdovščine. V Drežnico je prišel leta 1892. Kraj je bil najprej kaplanija in je spadal pod župnijo Tolmin. Leta 1747 je Drežnica postala kuracija in je to ostala do leta 1935, ko je postala samostojna župnija. Na mestu, kjer stoji današnja cerkev, je v 18. stol. že stala cerkvica, posvečena sv. Juriju, ki pa je bila v zelo slabem stanju. Gospod Kalin je zato že takoj ob svojem prihodu pričel razmišljati, da bi postavil novo cerkev. Bil je to čas,

gim g. Kalin piše, da "je to ubožno ljudstvo že dalo občutljive žrtve za novo cerkev... me vodi prirska želja, v tem tihem gorskem vzdušju



Drežnica pod Krnom

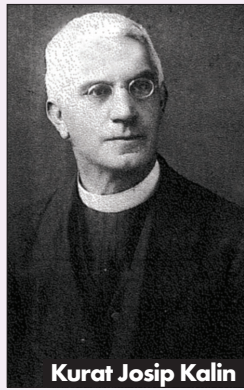
pripraviti Božjemu Srcu nekako zavetišče, kjer bi bilo od ljubečih src slavljen, kjer bi se mu vsaj nekoliko zadostovalo..."

V pismu g. Kalin poudarja veliko nadškofovo željo, da bi se češčenje Božjega Srca širilo med verniki, in ga zato prosi, naj bi s svojim vplivom pripomogel, da bi za zidanje cerkve dobili podporo iz cerkvenega zaloga.

Leta 1901 je kurat Kalin ustanovil Društvo za zidanje nove cerkve presv. Srca Jezusovega v Drežnici. Društvo je imelo svoja pravila, ki jih je potrdil takratni goriški knezonadškof, kardinal Jakob Missia, leta 1903 pa še c. kr. namestništvo v Trstu. Kot piše g. Jožko Kragelj, so Drežničani tako dobili dovoljenje za zbiranje denarnih sredstev. Ta so nabirali ne samo po Goriškem, ampak tudi po Kranjskem in Koroškem. Domačini so pomagali tudi s prostovoljnimi delom. G. Kragelj o tem piše:

"Nastalo je tako navdušenje, da je zgrabilo za delo nad 300 oseb. Vsi, tudi otroci in ženske, so iz vseh potokov znašli pesek in kamenje".

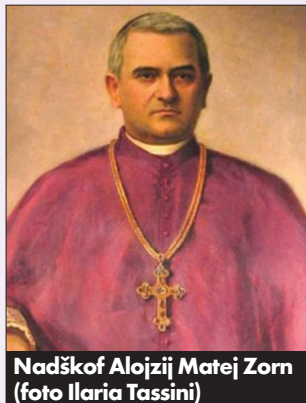
/ dalje



Kurat Josip Kalin

da bi cerkev postala narodno svetišče, a mu je svetovna vojna ta načrt prekržala.

Kurat Kalin se je z vsem žarom vrgel na delo. Ljudje so bili nad njegovo zamislijo navdušeni in so mu z velikim veseljem pomagali. V arhivu goriške nadškofije hranijo pismo, ki ga je g. Kalin 4. septembra 1896 poslal goriškemu knezonadškofu Alojziju Mateju Zornu. Iz pisma razberemo, kako zelo verniki v tem kraju častijo Božje Srce v bratovščini vednega češčenja in kako si želijo novo cerkev. Med dru-



Nadškof Alojzij Matej Zorn (foto Ilaria Tassinari)

ZAKAJ PRAV JEZUS? (71)

PRIMOŽ KREČIČ

Odmevi Jezusovega rojstva v drugih spisih

Poleg evangelijskih opisujejo Jezusovo otroštvo še drugi spisi, ki so mlajšega značaja in na podoben ali drugačen način gledajo na Jezusovo deviško spočetje ter rojstvo.

Delo Izaijev Vnebohod govori o prihodu Jezusa na svet. Izaija se v spremstvu angela dvigne do sedmega neba in stopi pred prestol, kjer sedijo tri bitja: Bog-Najvišji, njegov Sin-Ljubljeni in Duh. Ljubljeni ima nalogo, da se spusti skozi sedem nebes na zemljo. Ta spis izhaja iz srednje drugega stoletja in trdi, da Jezus ni bil resnični človek, ampak, da se je samo zdel kot človek.

Zmotni nauk se imenuje doketizem, proti kateremu je nastopil že sveti Janez, ki je poudaril, da je večna Beseda postala človeško telo (Jn 1,14) in so se ga mogli ljudje dotakniti, z njim jesti

ter ga poslušati. (1 Jn 1, 1-2)

Med najpomembnejše izven svetopisemske spise spada Jakobov protoevangelij, ki je nastal okrog leta 180 po Kristusu. V središču tega spisa, ki ga umetniki večkrat upodabljajo, je skrivnost Jezusovega rojstva in njegovo deviško spočetje. Spis najprej počasti Marijine starše, Joahima in Ano, ki sta bila bogata in spoštovana. Po dolgi prošnji sta bila uslišana in dobila hčerko Marijo. Po obljubi sta jo pri treh letih peljala v tempelj, da je bila v službi Gospodu pod vodstvom velikega duhovnika. Pri dvanajstih letih je bil izbran vdovec Jožef, tesar, da jo je sprejel v varstvo za bodočo ženo. Tekst pravi, da je bil Jožef pri tem zadržan, ker je imel otroke iz prvega zakona in tudi ni bil več tako mlad. V naslednjem delu govori Protoevangelij o oznanjenju Mariji in njeni nosečnosti ter odzivu Jožefa. Po oznanjenju angela in deviškem spočetju je Jožef odkril, da je Marija postala noseča. Bil je razočaran in se oddaljil od nje. Toda tudi njemu se je prikazal angel in mu razkril skrivnost, da je deviško spočela. Veliki duhovnik je zatrdil, da sta zaroka resno kršila svoje obveze. Toda oba sta iskreno povedala, da sta

nedolžna. Zato ju je preizkusil s pitjem grenke vode Gospodove obsodbe. (prim. 4 Mz 5,16)

Preizkus se je končal v njuno korist. Jožef se z dvema otrokoma in Marijo odpravi na pot v Betlehem. Med tem je Marija začutila, da se ji približuje njen čas. Poiskali so zavetje v neki votlini, Jožef pa je šel iskat babico. Med potjo je bil deležen čudeža, da je za nekaj trenutkov zastalo vse veselje. Ko je našel babico, ji je po poti povedal, da je Marija spočela od Svetega Duha. Prišla sta do votline, nad katero je svetila močna svetloba. Tudi iz votline je žarela posebna svetloba in otrok, ki je bil na prsih matere. Babica je bila prepričana o Božjem značaju tega rojstva.

V zadnjem delu je opisan prihod Modrih, ki sprašujejo kralja Heroda, kje se je rodil 'Izraelov kralj'. Herod je iskal mladega Janeza Krstnika, ki ga je mati skrila v hribih. Zato je poslal služabnike, da so umorili njegovega očeta Zaharija pri Gospodovem oltarju. Herod je dal pobiti otroke v Betlehemu, Marija, ki je to slišala, je dala otroka v slamo na jasliah za živali.

Ta spis je doživel zelo širok razmah in odmev. Origen dopušča možnost, da je bil Jožef vdovec, ki je imel otroke v prvem zakonu. Zanj je bilo pomembno, da je bil Jezus prvi v moški nedolžnosti in Marija v ženski. Na Zahodu so bili kritični do teh spisov, zlasti Hieronim je zavračal Jakobov protoevangelij. Trdil je, da Jezus ni imel bratov, ampak so bilo to njegovi bližnji sorodniki.

V spisu Evangelij otroštva po Psevdo Mateju, ki je nastal v šestem stoletju, je opisan beg svete družine v Egipt. V njem se ponovi tudi vsebina iz Arabskega evangelija otroštva, v katerem nastopajo gozdne živali in zveri, ki počastijo novorojenega Zveličarja. Na poti v Egipt se prikloni palma in podari popotni družini svoje sadove, iz njenih korenin začne teči studenec, da so odžejajo. Ko se ustavijo v mestu in gresta Marija z otrokom v poganski tempelj, se tam razbijejo kipi. Upravitelj to vidi in počasti njenega otroka. Te in podobne teme je mogoče zaslediti tudi v Koranu, v 4 in 19 suri.



Papeževe misli ob mednarodnem simpoziju Da življenju!

Vsakega otroka je treba sprejeti!

Udeleženci mednarodnega simpozija z naslovom Da življenju! Skrbeti za dragoceni dar življenja v krhkosti so se 25. maja 2019 srečali s papežem Frančiškom. Spregovoril jim je o svetosti in nedotakljivosti človeškega življenja, poudaril odločno zavrnitev splava ter izpostavil, da je družinam treba pomagati sprejeti, objeti in ljubiti bolne otroke. Simpozij sta organizirala Dikasterij za laike, družino in življenje ter fundacija 'Srce v kapljici'.

Vsakega otroka je treba sprejeti – vedno!

“Nobeno človeško bitje ne more nikoli biti nekompatibilno z življenjem”, je zatrdil papež Frančišek v govoru, medtem ko je spomnil na zavzemanje fundacije Srce v kapljici na področju sprejemanja še nerojenih otrok, ki se nahajajo v skrajno krhkih pogojih. To so otroci, ki jih kultura odmetavanja v določenih primerih opredeljuje kot “nekompatibilne z življenjem”. A kot je poudaril papež: “Nobeno človeško bitje ne more nikoli biti nekompatibilno z življenjem, ne zaradi svojih let ne zaradi svojega zdravstvenega stanja ne zaradi kvalitete svojega življenja. Vsak otrok, ki nastane v telesu ženske, je dar, ki spremeni zgodovino družine – očeta in matere, starih staršev ter bratov in sester. In tega otroka je treba sprejeti, ljubiti in zanj skrbeti. Vedno!”

Tesna povezanost matere in otroka

Ko se ženska zave, da pričakuje otroka, se v njej takoj prebudi čut za globoko skrivnost. Ni več samo ženska, postane mati. Med njo in otrokom se takoj vzpostavi tesen pogovor, ki ga znanost imenuje cross-talk. Ta komunikacijska sposobnost ne pripada samo ženski, ampak predvsem otroku, ki v svoji individualnosti pošilja sporočila in tako materi sporoča svojo navzočnost in svoje potrebe.

Izid domnevne bolezni ni mogoče z gotovostjo napovedati

Papež je izpostavil, da izida domnevne bolezni še nerojenega otroka ni mogoče napovedati z gotovostjo. Danes lahko moderne tehnike prenatalne diagnostike že v prvih tednih odkrijejo nepravilnosti in patologije, ki včasih lahko resno ogrožajo življenje samega otroka. Domneva določene patologije, toliko bolj pa potrjena bolezen, spremeni doživljanje nosečnosti ter pri ženski in paru povzroči obup. Občutek osamljenosti, nemoci, strah pred otrokovim trpljenjem in celotne družine postanejo tihi krik, klic na pomoč sredi teme neke bolezni, za katero pa ne more nihče napovedati gotovega izida. “Kajti razvoj vsake bolezni je vedno subjektiven in pogosto niti sami zdravniki ne vedo, kako se bo razvila pri posamezniku”, je

opozoril papež.

Nerojen otrok je mali pacient

“Pa vendar obstaja neka stvar, ki jo medicina dobro pozna”, je poudaril sveti oče. In to je: “Otroci v materinem telesu, če se pokažejo določene nepravilnosti, so mali pacienti, ki se jih pogosto lahko zdravi s farmakološkimi in kirurškimi posegi ter posebno oskrbo, ki lahko zmanjšajo strašno razliko med diagnostičnimi in terapevtskimi možnostmi, ki že leta predstavlja enega od razlogov za prostovoljni splav in zavrnitev oskrbe pri rojstvu mnogih otrok s težkimi patologijami. Terapije zarodka na eni strani in Predrojtveni hospici na drugi dosegajo presenetljive rezultate v klinično-skrbstenem smislu in predstavljajo temeljno podporo družinam, ki sprejmejo rojstvo bolnega otroka”.

Zdravstveni poklic je poklicanost k življenju

Kot je izpostavil papež, morajo te možnosti in znanja biti na razpolago vsem, da bi se tako širil znanstveni in pastoralni pristop kompetentnega spremljanja. Zato je pomembno, da zdravnikom ni jasen samo cilj zdravljenja, ampak tudi sveta vrednost človeškega življenja, katerega zaščita mora biti glavni cilj medicinske prakse. “Zdravstveni poklic je poslanstvo, je poklicanost k življenju, in pomembno je, da se zdravniki zavedajo, da

so oni sami dar za družine, ki so jim zaupane – zdravniki, ki znajo vstopiti v odnos, vzeti nase življenje drugih, biti aktivni v primeru bolečine, zmožni pomiriti in zavzeto poiskati rešitve, ki so vedno spoštljive do dostojanstva vsakega človeškega življenja”.

Splav nikoli ni odgovor

Papež Frančišek je opozoril, da pa žal v današnji družbi strah in sovraštvo do nepravilnosti pogosto vodijo v odločitev za splav, ki ga predstavljajo kot preventivno prakso. “A nauk Cerkve je glede tega jasn: človeško življenje je sveto in nedotakljivo, uporabo prenatalne diagnostike za selektivno prekinitev pa je treba na vso moč zavrniti, saj je to izraz nečloveške evgenetične miselnosti, ki družinam odteguje možnost, da bi sprejele, objele in ljubile svoje najkrehkeje otroke. Splav nikoli ni odgovor, ki ga iščejo ženske in družine”, je poudaril Frančišek. “Prej sta strah pred boleznijo in osamljenost tista, zaradi katerih se starši obotavljajo. Težav praktične, človeške in duhovne narave se ne zanika, a ravno zato so jasnejše pastoralne dejavnosti nujne in potrebne za podporo tistih, ki sprejmejo bolne otroke. Treba je ustvariti prostore, kraje in mreže ljubezni, na katere se bodo pari lahko obrnili, ter čas nameniti tudi spremljanju teh družin”.

Nedelja Slovencev po svetu, 7. julij 2019

“Daleč je tisti čas, ko je zažarela misel, da bi se Slovenci za mejami domovine in tisti, ki so razpršeni daleč po svetu, bratsko sestali z rojaki iz domovine prav tu na Višarjah. Ti romarski in kulturno občestveni shodi z odmevnim imenom so se odlično uveljavili, in to zaradi uglednih oseb, cerkvenih in civilnih, ki so na srečanjih sodelovali, in seveda zaradi množic srčno zavednih slovenskih ljudi, ki hodijo na to sveto goro.

Vse, ki smo priromali sem gor na to goro iz Koroške dežele, iz drugih slovenskih pokrajin ter iz svetá, nas objema neki sladki nemir, ki nas na valovih spomina, uvidov in hrepenenj ter smelih upanj ziblje v slovenske sanje. Slovenstvo se kot lapuhov cvet, raztreseno po širnem svetu, kot lastovka zvesto vrača nazaj k svojemu bistvu, v svojo izvirno starožito istovetnost in v naše današnje zavestno in polnopljučno vztrajanje.

Ob tej priložnosti bi se rad z vami na kratko in prijateljsko pogovoril o slovenski zavesti, našem lepem jeziku, o naših napakah in o nujnosti, da se oprimemo trdnih korenin naše istovetnosti, ki je najmanj štirinajst stoletij vztrajala v srcu Evrope. Ta nam je ravno tako potrebna, kot sta nujna demografski razvoj in nova rojstva, če kot narod hočemo obstati”. Tako je vzneseno spregovoril prof. Tomaž Pavšič (1931 - 2019) na Sv. Višarjah leta 2014.

Nedelja Slovencev po svetu je priložnost, da se spomnimo na rojake in na njihovo pričevanje za slovenstvo sredi tujine. Rafaelova družba zato vabi na prireditve **Dobrodošli doma**, ki bo letos v Radovljici, in na **31. Romanje treh Slovenij na Svete Višarje**, ki bo letos 4. avgusta. Lepo vabljeni!

Program Romanja treh Slovenij na Svete Višarje je naslednji:

10.30 – predavanje pravnika, vrhovnega in nekdanjega ustavnega sodnika Jana Zobca

12.00 – slovesna sveta maša, ki jo bo skupaj z izseljenskimi in drugimi duhovniki daroval koprski škof dr. Jurij Bizjak.

13.00 – po maši bo na ploščadi za cerkvijo kratek kulturni program, ki ga bosta z glasbo obogatila zbor Slovenski cvet iz severne Nemčije in Kvartet klarinetov Godbe ljubljanskih veteranov.

Letos poleti bodo v okviru Višarskih dni za mlade udeleženci obiskali rojake v Porabju in na avstrijskem Štajerskem, po poti bodo spoznavali avstrijsko Koroško, in se nato, kot je že tradicija, iz Žabnic povzpeli na Svete Višarje, druženje pa sklenili z Romanjem treh Slovenij. Vabilo velja mladim iz domovine, zamejstva in tujine.

Nicolas
Kmetija S. Michele
Serramanna (SU)

another place

Obstaja Država

ki ponuja tistim, ki so izgubili vse, novo,
krhko in pogumno priložnost.

Odkrij mapo
uresničenih načrtov

8xmille.it

To je Država uresničenih načrtov.

To je Italija, ki daruje 8xmille katoliški Cerkvi.





Praznik špargljev v Štandrežu Veselo druženje ob kulturnih utrinkih

Tradicionalni Praznik špargljev je letos potekal od 17. do 26. maja v župnijskem parku pod lipami. Organiziralo ga je Prosvetno društvo Štandrež. Ta kulturno rekreacijska večdnevna prireditve se je začela z razstavo risb učencev štandreske osnovne šole Fran Erjavca z vsebinsko zelo aktualno tematiko o ekologiji, vedi, ki si prizadeva za boljši svet. Učenci so vsak na svoj način in v različnih tehnikah nazorno prikazali, kam vodi onesnaževanje zraka, vode in zemlje, ki ogroža sam obstoj človeštva in drugih bitij. Pobuda je zelo vzgojna, saj moramo že najmlajše prepričati, da naravne lepote niso neuničljive in da jim je treba nameniti posebno pozornost. Razstava, ki je v spodnjih prostorih župnijskega doma Anton Gregorčič, obsega skoraj sto risb. Po pozdravnih besedah predsednika PD Štandrež Davida Vižintina je v imenu



Foto DP

Ta mladi vaški fantje, ki so lepo zaigrali in zapeli nekaj narodnih. Kot se je Praznik špargljev lepo začel, se je tudi končal. Številno občinstvo sta zabavala Božidar Tabaj in Marko Brajnik, ki sta zelo živahno in doživeto uprizorila krajšo vedro igro *Na trimu* za

zdravje. To enodejanko, ki jo je napisal Janez Povše, režiral pa Janez Starina, sta ista igralca prvič prikazala na Prazniku špargljev leta 2006. Kdor je videl takratno izvedbo, je ostal presenečen nad novimi vsebinami, s katerimi poslušalce nagovarja ta različica komedije in so zelo prisotne v vsakdanjem družinskem okolju. Na stezi se srečata znanca, ki imata popolnoma različne odnose s soprograma. Po telefonskem pogovoru z ženama takoj spremenita svoja stališča. Tisti, ki se je bahal, da drži doma trdno vajeti v svojih rokah, se je ponižno vdal in opravljal vsa hišna dela. Obratno pa se je tisti, ki je ta dela prej opravljal, spremenil v pravega leva in gospodarja v hiši. Večer je z uglasenim petjem obogatil tudi ženski zbor Jezero iz Doberdoba, ki ga vodi Dario Bertinazzi. Program je povezovala Ester Sclauzero.

Razveseljivo je tudi dejstvo, da smo videli številne mlade, ki so skrbeli, da so se udeleženci praznika dobro počutili in jim stregli z odličnimi šparglji in drugo jedjo in pijačo.

DP

Zborovski koncert v cerkvi sv. Ivana v Gorici

Pesmi so zažuborele iz dveh prijateljskih zborov

Dobra akustika in zbravnost, ki jo zmore v poslušalcu vzbuditi sakralni prostor, sta ustvarili čudovito podstat za koncert, ki ga je po že ustaljeni navadi ob koncu sezone, tokrat v lepi cerkvi sv. Ivana v Gorici, priredil Mešani pevski zbor Lojze Bratuž iz Gorice. Zbor ime nosi po glasbeniku, ki ga je fašistična roka umorila samo zaradi tega, ker je nadvse ljubil materni jezik in slovensko petje. Kot znano, ta naš mešani zbor glasbeno bogati goriški prostor že od l. 1951, ko je bil njegov pevovodja Mirko Filej. Za njim so ga vodili Ivo Bolčina, Stanko Jerič (največ let), Stojan Kuret in Bogdan Kralj. L. 2014 je zborovodsko "štafetno" palico prevzel mladi goriški pevovodja David Bandelj in zbor popeljal v dru-

gačne repertoarne izbire. MePZ Lojze Bratuž udejanja "reklo", da glasba ne pozna meja: v njem pojejo namreč pevci iz širše Goriške, tudi s koncev, ki jih je od nas nek daj ločevala meja. Goji pa seveda tudi stike z drugimi zbori. Tako je navezal glasbene in prijateljske

raznim težavam in zavzeto nadaljuje pevsko tradicijo, iz katere izhaja, a se pod taktirko Davida Bandlja rad podaja tudi v raziskovalne vode. Prvo pesem - molitev *Otče naš* ruskega skladatelja sakralne glasbe Nikolaja Kedrova (1871-1940) je zapel razporejen



vezi tudi z mešanim pevskim zborom Prosavus iz Trbovelj (Zasavje), ki je bil ustanovljen avgusta l. 2017 in je že isto leto prejel priznanje in več posebnih nagrad na Regijskem tekmovanju odraslih zborov in malih pevskih skupin Osrednje Slovenije. To mu je bilo gotovo v spodbudo za nadaljnje delo in rast. V zborovskem sestavu poje nad 30 pevcev, v glavnem mladih, iz Zagorja, Trbovelj, Hraštika in od drugod. Vodi ga mladi Aljaž Bastič, ki je za goriški koncert izbral raznolik program, od ljudske pesmi (*San se šetao*, v priredbi Ambroža Čopija) do klasične skladbe (Brahms), slovenskih umetnih (*Opolnoči* Vilko Ukmar, *Če ti ne boš moj...* Emila Adamiča) in pesmi iz angleške oz. ameriške glasbene literature (npr. *Over the Rainbow*), pri katerih so kot solistke izstopale Eva Amon, Eva Popotnik in Metka Drnovšek. Ob vztrajnem ploskanju je zbor občinstvu podaril še priljubljeno *Kje so tiste stezice* v svojevrstni, zanimivi priredbi Hilarija Lavrenčiča. Priredba je s svojo izvirnostjo očitno osvojila tudi glasbeno prizorišče osrednje Slovenije. Sobotni koncert je uvedel MePZ Lojze Bratuž, ki je spet dokazal, da je soliden, zrel zbor, ki kljubuje

po obeh straneh cerkvene ladje, kar je dalo pesmi še bolj poduhovljen prizvok. V prezbitariju pa so si nato sledile liturgična *Ubi caritas* (Ola Gjeilo, 1978, norveški pianist in glasbenik), dobro poznani *Večerni zvon*, a tokrat v uglasbitvi Marija Kogoja (1932-1956), in *Ljubezen* (Roberto Bristotto, 1972). Zbor nas je presenetil z ritmično razgibano ameriško *I'm going to sing* (Alice Parker, 1925, Robert Shaw, 1927-1978; priredba), kar je prijetna novost v njegovem repertoarju. Nazadnje pa se je oglasila lepa, otožna koroska narodna pesem *Ta drum 'lca je zvmolana* v priredbi Lojzeta Lebiča (1934). Oba zborovska sestava, ki sta ju predstavila pevca gostiteljskega zbora, Katja Terčič in Patrik Cingerli, sta bila deležna dolgotrajnega, prisrčnega ploskanja ob vsaki zapeti pesmi, saj sta zbranim poslušalcem ponudila res veliko umetniškega užitka s svojima navdušujočima nastopoma, iz katerih je bilo čutiti željo pevcev, da bi program izpeljali čim bolj dovršeno in doživeto. Gostujočim pevcem se je zahvalil predsednik MePZ Lojze Bratuž Marko Terčič.

IK

Četrtošolci OŠ Ljubka Šorli Romjan Za en dan so bili pravi peki!

Sodobna potrošniška družba v razvitem svetu ponuja ničkoliko raznolike, tudi že pripravljene hrane; restavracije nam ponujajo številne specialitete, pod raznoliko ponudbo vsakovrstnih živil se šibijo police v trgovini. Kljub temu izobilju si dan sicer težko predstavljamo brez kruha in pice. Danes je veliko lažje brez truda priti do obeh, a še vedno se najdejo tudi pridne roke, ki kruh ali pico pečejo kar doma.

Učenci in učenke 4. razreda OŠ Ljubka Šorli iz Romjana so z učiteljico Lucijo Lavrenčič v ponedeljek, 20. maja, spoznavali peko pice in kruha. V ta namen je društvo Jadro pripravilo pri članici Štefaniji Pahor posebno kuharsko srečanje. Udeleženci te

enkratne kuharske dogodivščine so uporabili Štefanijino krušno peč, ki jo je sama zakurila veliko ur pred obiskom šolarjev. Krušna peč pač rabi veliko časa, da se do dobro segreje. Gostoljubna gospodinja je najprej predstavila sesta-

vedovala, kako je nekoč potekalo življenje. Otroci so najprej pripravili testo za pico in seveda po želji izbrali eno izmed raznolikih vrst pic. Pripravili so npr. pico s tuno, enostavno pico s paradižnikom in sirom, bogatejšo pico - 4 letne



SCGV EMIL KOMEL Snovanja 2019: Pod cerkvenim obokom Nežen glasbeni poklon Mariji, "roži med rožami"

Ko se je majnik, s šmarnično pobožnostjo še na poseben način posvečen Mariji, že poslavljaj, je bil v soboto, 25. maja 2019, v starodavni cerkvi Kristusa Kralja na Sugubidi, četrti koncert glasbenega niza *Snovanja*, ki ga letos štirinajstič po vrsti prireja Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice in ArsAtelier. Koncertni popoldan z že zakoreninjenim naslovom *Pod cerkvenim obokom* so izoblikovali mlajši učenci SCGV Emil Komel, pravzaprav učenke, saj so bile po večini dekleta. V cerkveni ladji so odmevale pesmi, v glavnem posvečene Božji Materi, ki jo je, kot je zapisala Martina Gereon v programski zgibanki, kastiljski kralj Alfons X. v svojih spevih *Cantigas de Santa Maria* v 13. stoletju prvič imenoval kot "vrtnico nad vrtnicami ali rožo vseh rož". Prav Marijo je s svojimi zvonkimi gla-

sovi uvodoma počastil Otroški zbor Plešivo, ki ga vodi temperamentna Alessandra Schettino, sicer ravnateljica SCGV Emil Komel. S potrpežljivostjo in vztrajnostjo vodi roso mlade pevce po glasbeni poti, tako da je že vidna njihova pevska rast. Lepo so zapeli tri pesmi: neznanega avtorja spevno *Marija, zapojem ti pesem*, ki sta jo z občutkom spremljali prof. Eva Dolinšek na klavirju in Athena Picech na violini; *Krasni majnik že razliva*, prirejeno po glasbi Franceta Cigana, in sodobnejšo, ki jo poje skupina Gloria, *Daj mi roko, moj brat*. Posebna občutja je v poslušalcih vzbudila številna Dekliška vokalna skupina Emil Komel, ki se je pri nas zadnjič predstavila v takem sestavu. Pod tankočutno, a zelo natančno in zahtevno taktirko Damijane Čevdek Jug je predstavila dve pesmi Brede Šček *Tiho pada mrak* in *Zdrava Marija*. Res angelsko so se krasno zlitli, kultivirani glasovi dvigali

k Materi Božji. To je bil slasten predokus koncerta, ki se poslušalcem obeta v torek, 11. junija, ob 20. uri v dvorani Frančiškanskega samostana na Kostanjevici. V celoti bo to poklon solistov in Mladinskega pevskega zbora SCGV Emil Komel primorski glasbenici

in skladateljici Bredi Šček. Pod omenjeno zborovodsko roko je pa Mladinski pevski zbor Emil Komel Gorica interpretativno izbrušeno odpel pet skladb: *Ave Maria*, *Ave verum*, *Adoramus te*, slovesno *Glorio*, ki ji je dodatni žar dal čudovit, glasovno poln solistični nastop Ivane Jug in Rade Vizintin, pa še *Jezus se ob morju ustavi*, ki jo je napisal sv. Janez Pavel II. Na orgle je mlade, ki so do zdaj doživeli kar nekaj zavirljivih uspehov, diskretno in kot zmeraj zelo profesionalno spremljala prof. Eva Dolinšek, ki ima ničkoliko izkušenj v tej vlogi. Zraven nje sta na violino zvok ubirali Ivana Jug in Makrina Quinzi. Mladi res dobro obvladujejo večglasno izvajanje in inter-

pretacijo posameznih skladb. Nobe njih težav jim ne delajo niti visoke lege. Zelo pozorni so tudi na jasno fraziranje. Ker so pevcem poslušalci namenili dolgotrajno ploskanje, so še enkrat zapeli zadnjo pesem z globoko vsebinsko sporočilnostjo.



Na koncertu sta dva polnozvočna solistična nastopa podarila občinstvu Karin Princ, ki je ob klavirski spremljavi Dolinškove in Athene Picech na violini zapela veličastni *Largo* G. F. Händla. Valentina Druiš pa je iz harfe,

ki nas s svojimi zvoki kar odnese na nebeške livade, zvalila mile melodije z izvajanjem skladb *Siciliana* (M. Grandjanj) in *Nuvole bianche* (L. Einaudi). Baritonist Luca Raccaro je Marijo poklonil pesem *Vergin, tutto amor* (F. Durante), na klavir ga je spremljala Dolinškova, Manuel Persoglia pa je na harmoniko sanjavo zaigral skladbo W. Solotarjowa *Schneefall* in der Nacht in spet potrdil svojo usklajenost s tem glasbilo. Makrina Quinzi je na violino iz Sonate v g molu G. Tartinija zaigrala III. Largo - IV. Allegro comodo, ob klavirski spremljavi Dolinškove. Poznopoljski koncert, ki mu je še dež pri-

zanesel, je bil res prisrčen glasbeni poklon majniški Kraljici. Vse skladbe njej v čast prevevata topla svetloba in milina, ki so ju znali mladi glasbeniki in pevci z občutkom izraziti.

IK

Prireditev OŠ O. Župančič v Kulturnem centru Lojze Bratuž

Radoživa glasbeno igrana pustolovščina

Bremenski godci, slavna pravljica po motivih bratov Grimm, je vedro in živahno v iskrivi "goriški" različici zaživela na velikem odru Kulturnega centra Lojze Bratuž. Kot šolsko prireditev, glasbeno igrano pravljico, ob skorajšnjem koncu šolskega leta, so jo prikazali učenci OŠ O. Župančič iz Gorice, ki so se v aprilu s profesorji, ki poučujejo na Slovenskem centru za glasbeno vzgojo Emil Komel, na petih glasbenih srečanjih približali različnim glasbilom in na njih preizkusili svoje glasbene sposobnosti. V lanskem letu so z istimi profesorji poglobljeno spoznali razna glasbila in "s potovanjem po svetu" odkrivali glasbeno raznolikost. Letos pa je po zamisli Alessandre Schettino, ravnateljice SCGV Emil Komel, s profesorji glasbene šole in poštvalnim delom razrednih učiteljev nastala zelo prikupna glasbena stvaritev, polna otroške radoživosti. 127 otrok, učencev vseh razredov OŠ O. Župančič, je vloženi trud pokazalo v prepolni veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž, v torek, 21. maja 2019, in doživelo burno ploskanje zadovoljnih in

ponosnih staršev, nonotov... pa tudi vseh tistih, ki jim je milo pri srcu, ko gledajo otroke na odru in jih občudujejo, kako znajo biti disciplinirani in ustvarjalni, če imajo primerne mentorje. O sami prireditvi je spregovorila mlada učiteljica Anna Roversi, ki je v letošnjem letu vodja OŠ O. Župančič. Zahvalila se je SCGV Emil Komel, staršem, učnemu in neučnemu osebju za pomoč pri ureditvi tega velikega odrskega zaloga, pa tudi Kulturnemu centru Lojze Bratuž, ki je dal na razpolago dvorano. Posredovala je tudi pozdrave ravnateljice Elisabette Kovic. Povabila je na oder ravnateljico SCGV Emil Komel, Alessandro Schettino, ki je obrazložila, kako so v letošnjem šolskem letu v OŠ Župančič nadgradili lansko sodelovanje, in izrekla zahvalo učiteljicam za pomoč.

Povedala je, da so *Bremenske godce* preobrazili v *Goriške godce* in znanim nastopajočim protagonistom, oslu, lovskemu psu, mački in petelinu dodali še zajčka, tako da je vsak razred lahko upodobil eno skupino pravljičnih živalic. Vsaka je seveda bila vezana na en instrument, primeren za starostno skupino otrok. Prvošolci so tako spoznavali glasbene prvine, kot so dinamika "fin p", dikcija, osnovne motorične sposobnosti posameznika in skupna igra na dveh Orffovih instrumentih. Drugošolci so predstavili večji izbor Orffovih glasbil, ki omogočajo, da otroci ustvarjajo glasbeno celoto po konceptu "Musikerziehung", tako da večja skupina lahko že zaigra kot "pravi orkester". Tretji razred se je predstavil z igranjem na kljunasto flavto. Na njej so otroci spoznali

osnove igranja na aerofone: drža, motorika leve in desne roke in dihalnega organa. Četrtošolci so se naučili spremljati skladbo na kitari. Skupina se je na vajah trudila igrati v skupnem ritmu in slediti gestam vodje: "Težava se je večkrat pojavila predvsem v igranju pravih bikordov, saj melodijo spremljajo

z dvema strunama istočasno in ob tem ustvarjajo harmonsko podlago", je pojasnila Schettinova. Petošolci, ki letos zapuščajo prvo stopnjo šolanja, so spoznali prečudno tolkalo, tubingo. To so plastične cevi različnih barv in dolžine, ki ob

udarcu na trdo površino proizvajajo določen ton. Zato jih prištevamo med intonirana tolkala. Otroci so pri tem odkrili, na koliko različnih načinov lahko uporabljamo te palice. "Cilj tega dela je bil razviti pri otrocih čut za ritem, prepoznavati tonsko višino in ustvarjati z instrumentom enostavne melodije, v kombinaciji z več cevmi pa harmonijo", je še povedala Schettinova. Poudarila je, da je bilo delo z otroki zelo spodbudno, saj so bili pozorni in pripravljeni upoštevati vsa navodila. Profesorji glasbe so z veseljem delili z njimi svoje znanje in izkušnje iz čudovitega vsem razumljivega glasbenega sveta, ki skriva v sebi nešteto zvočnih odtenkov. Petošolcem je glasbeno umetnost odstiral Mirko Ferlan, četrtošolcem Martina Gereon, tretješolcem Tomaž Škamperle, drugošolcem Marija Feinig in prvošolcem Nejc Kovačič. Besedilo, povzeto po pravljici bratov Grimm, so priredile in nekaj teksta dopisale razredne učiteljice, Samantha Degenhardt (prvi razred), Katja Batistič (drugi A r.), Cristina Ožbot (drugi B r.), Anna Roversi (tretji r.), Loredana Alt (četrti A r.), Tanja Hoban (četrti B r.) in Agata Koren (peti r.).

Na odru so prešerno zakraljevali otroci, oblečeni v zelene majice z natisnjenimi verzmi otroške pesmi Otona Župančiča. Vsak je imel na sebi razpoznavne znake upodobljenih živalic: osli velika ušesa in dolg rep, psički mlahava ušesa, zajčki uhleje in kratke repke, mucke majhna ušesca in petelinčki ponosne krone. Vse to so izdelali otroci v šoli med ustvarjalnimi urami. Lepi plakat, ki je visel pod odrom, pa je delo učiteljice Katje Batistič, ki ji je likovna umetnost zelo pri srcu. Množični šolski zbor je navdušeno pel pod vodstvom Mirka Ferlana in ob klavirski spremljavi Nejca Kovačiča. Otroci različnih razredov so se čvrsto zvrščali v ospredju odra in s petjem, glasbo ter igranimi deli razpredali zgodbo o ostarelih živalicah, ki so jih mislili gospodarji po dolgih letih zvestega služenja kar odsloviti ali spraviti v lonec! Prav zato so se zmenili, da se kot spretni godci odpravijo v Gorico na šolsko prireditev učencev šole Župančič. To so seveda tudi storili. Vmes so zaigrali, zapeli, zrecitali marsikatero živahno otroško pesmico, v slovenščini in italijanščini. Vse je bilo dvojezično, ker je pač na tej šoli veliko otrok iz mešanih družin ali pa celo popolnoma italijanskih. Konec je bil še posebno zvočno razigran, saj se je nastopajočim pridružil še mali pihalni orkester šole SCGV Komel pod vodstvom Tomaža Škamperleta, ki je na oder prikorakal kar iz dvorane. Bilo je res navdušujoče in veselo! Vsi oblikovalci predstave so se zelo izkazali in so svoje veselje znali tako pristno posredovati občinstvu.

Iva Koršič



foto dd

Obvestila

Odprta vrata v Mladinskem domu, kjer poteka vpis k pošolskemu pouku 2019/20. Predvpis s popusti do 11. junija oz. do izčrpanja razpoložljivih mest. Informacije na tel. 0481-280857 ali 366-6861441 oz. 331-6936603; e-pošta mladinskidom@libero.it, www.mladinskidom.it

Mladinski dom Gorica prireja "Poletnosti 2019", poletne počitnice za otroke od 6. do 14. leta: 17. - 21. 6. AVANTURE - večdnevno letovanje v koči sv. Jožefa (6-11 let); 24. - 28. 6. ZELENIZZIV - večdnevno letovanje v koči (11-14 let); 14. - 28. 6. DOŽIVETJA - dnevno središče (6-12 let); 26. 8. - 6. 9. ŠOLA ZA ŠALO - igriva priprava na začetek pouka (6-13 let); 2. - 6. 9. 1. 2, 3: SREDNJA! - uvod v srednjo šolo (11-12 let). Vpisi do 16. maja. Popusti za gojence pošolskega pouka ter za brate/sestre. Informacije na tel. 0481-280857 ali 366-6861441 oz. 331-6936603; e-pošta mladinskidom@libero.it, www.mladinskidom.it

V samostanu na Kostanjevici bo torek, 11. junija 2019, posvečen primorski glasbenici, skladateljici in učiteljici Bredi Šček. Med 9. in 16. uro bo mednarodni znanstveni simpozij. Ob 20. uri bo koncert v sodelovanju s SCGV Emil Komel, ki ga bodo oblikovale Dekliška vokalna skupina Emil Komel (dir. Damijana Čevdek Jug) ob klavirski

spremljavi Eve Dolinšek, pianistka Sara Lupi, sopranistka Alessandra Schettino ob spremljavi pianistke Elisabette Cavaleri.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja v sodelovanju s turistično agencijo v soboto, 3. avgusta, tradicionalni piknik v Zgornji Savinjski dolini z obiskom Mozirskega gaja. Ogledu t. i. parka slovenskih vrtnarjev, kjer so umeščeni tudi drugi objekti prepoznavnega načina podeželskega življenja, bo sledilo druženje. Vpisujejo do 13. julija po tel. 0481-884156 (Andrej F.), 346-1206031 (Sonja K.), 0481-882183 (Dragica V.), 0481-78138 (Sonja Š.). Prvi avtobus bo odpeljal iz Gorice s trga Medaglie d'oro/Goriška z običajnimi postanki pri cerkvi in lekarni v na Pilošču, od koder bosta nadaljevala pot v Zgornjo Savinjsko dolino. Ura odhoda bo objavljena.

Prispevke za SCGV Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kersevana lahko nakazate na bančni tekoči račun: Banca di Cividale - IBAN IT 97 M 054 841 240 ICC 003 003 6225: SWIFT C-VIIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

"Male oglase" najdete na našem portalu www.noviglas.eu.

RADIO SPAZIO

vrata proti vzhodu

(od 7. 6. 2019 do 13. 6. 2019)
Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:
Petek, 7. junija (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.
Sobota, 8. junija (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo:

oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilijskem narečju.
Nedelja, 9. junija ponovitev oddaje Okno v Benečijo.
Ponedeljek, 10. junija (v studiu Ilaria Bergnach, Miha Kovic in Jakob Leopoli): Mihec in Jakec show.
Torek, 11. junija (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.
Sreda, 12. junija (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Tisa drevo smrti in nesmrtnosti. - Izbor melodij.
Četrtek, 13. junija (v studiu Andrej Bavcon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

Vabilo na Koncert cerkvenih pesmi

Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica, v sodelovanju z župnijo sv. Andreja apostola in Zvezo slovenske katoliške prosvete vabi na Koncert cerkvenih pesmi v četrtek, **6. junija 2019, ob 20.30** v cerkvi sv. Andreja v Štandrežu. Koncert bodo oblikovali: CePZ Jazbine - Pevma, MePZ Ciril Silič - Vrtojba, MePZ Mirko Špacapan - Podgora, MoPZ Mirko Filej - Gorica, MePZ Lojze Bratuž - Gorica, MePZ Štandrež in MePZ F. B. Sedej - Števerjan. Med koncertom bo predstavitev notne zbirke Nova cerkvena pesmarica - Darovanske pesmi. Pred koncertom ob 20. uri sv. maša v spomin na prof. Lojzko Bratuž.

SREČANJA pod lipami

20-LETNICA SKUPNOSTI DRUŽIN SONČNICA

**POGOVOR O PREHOJNI POTI
IN VLOGI DRUŽINE DANES**

Spregovorili bodo
**Mirjam Bratina, Katerina Ferletič,
David Bandelj in duhovnik Marko Rijavec**

ČETRTEK, 13. JUNIJA 2019, OB 20.30
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

MIRKO ŠPACAPAN
1953-2007
** Zastavimo skupne moči za skupne cilje.

**Krožek
Anton Gregorčič**
Bujski center
za družbenopolitično vzgojo

**Združenje Krajevna skupnost
Pevma, Štmaver, Oslavje**

vabijo na predstavitev brošure in odprtje razstave

Naše sanje, naše želje v sliki in besedi

Zastaviti skupne moči za skupne cilje

OŠ JOSIP ABRAM - Pevma
2019

Nedelja, 9. junija 2019, ob 18. uri
Kulturno-športni center Pevma, Štmaver, Oslavje - Pevma št. 2

V primeru slabega vremena
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica - Drevored 20. septembra 85

**KULTURNI CENTER
LOJZE BRATUŽ**
1962

**REGIONE AUTONOMA
FRIULI VENEZIA GIULIA**

v sodelovanju s
Kulturnim centrom Lojze Bratuž

Projekt "Zastavimo skupne moči za skupne cilje" finančno podpira Avtonomna Dežela FJK
v skladu z zakonom (74. in 67. ODS, črka e 7. člena D.Z. št. 25/2017)

Miren / Predstavitev nove knjige Darinke Kozinc Pogumne Krpanke

V tednu ljubiteljske kulture je KD Stanko Vuk povabilo Darinko Kozinc, da predstavi svojo najnovejšo knjigo. V ospredju so zgodbe žensk ob meji.

Meja je ljudi na tak ali drugačen način vedno zaznamovala. Danes meje med Italijo in Slovenijo ni več, ostale pa so številne zgodbe o tem, kako so si prebivalci ob meji skušali olajšati življenje.

Darinko Kozinc poznamo morda najbolj po tem, da je med nas vnesla zgodbe iz življenja aleksandrinsk - to je žensk, ki so služile pri bogatih družinah v Egiptu, ko se je gradil Sueški prekop. In tudi v novi knjigi je nekaj drobcev na to tematiko.

Tokrat nas je avtorica popeljala globlje v svet ob meji, meji, ki je toliko let ločevala Slovenijo in Italijo. V Sloveniji, takrat je bila to še Jugoslavija, je po 2. svetovni vojni primanjkovalo prav vsega. Tudi v Italiji niso živeli razkošno, a tam je bilo na voljo marsikaj več, kot na primer kava, pralni prašek, blago za obleko, tehnični izdelki, zdravila...

Zakaj naslov "krpanke"?

Avtorica je izbrala na prvi pogled nena-

hotapec.

V ospredju so torej močne ženske: tiste, ki so odšle v Aleksandrijo, in one, ki so iz druge države "švercale" tisto, česar ni bilo mogoče dobiti doma. In pri tem so bile zelo iznajdljive. Oboje so pomagale družini preživeti.

Moč dvolastniške prepustnice

Meja je nastopila skoraj čez noč. Njive mnogih slovenskih kmetov ob novi meji



Foto Ines Vižin

so ostale v celoti ali le delno na oni strani meje. Zemlja je pomenila preživetje, zato je oblast uvedla dvolastniške prepustnice. S tem dokumentom si praviloma lahko šel le do svoje zemlje, opravil kmečka opravila in pripeljal pridelek domov. Toda so se ljudje znašli in našli neštete načine, kako potrebno blago prinesiti domov. Z zdravili, ki jih je bilo mogoče dobiti takrat le v Italiji, so rešili marsikatero življenje. O tem sta pripovedovali avtorica Darinka Kozinc in Cirila Pregelj.

O knjigi "krpanke"

V knjigi je zbranih dvajset kratkih zgodb iz življenja primorskih žena in deklet iz 2. polovice prejšnjega stoletja. V ospredju

je zgodba posameznice, ki je vpeta v nove družbene razmere in se trudi čim bolj preživeti svojo družino. Ob tem se odpirajo še drugi občutljivi pretekli dogodki. Knjiga z veliko mero spoštljivosti prikaže iznajdljivost in osebno moč žensk v tedanji družbi. Ob tem pa ostajajo ranljive in občutljive za dogajanje okrog sebe. Ženska je gotovo pripomogla k spremembi ekonomije v primorski družini. Pri tem ni šlo le za prečkanje državne meje, ampak tudi za premagovanje; znati se je morala na povsem nov način. Včasih tudi uporabiti svoje ženske čare. Pogovor z avtorico Darinko Kozinc je spretno vodila Megi Rožič. V svojo sredi-

Cirila Pregelj je povedala...

Nek kmet, ne spomnim se več imena, je v Italiji kupil surovo kavo (doma jo je bilo treba še spraziti) in jo skril na določeno mesto na vozu. Na vse to pa je naložil seno. Pripeljal je na blok in prijavil, da vozi domov seno. Carinik je s palico suval v seno, da bi tako odkril, če kaj šverca. Ničesar ni našel in možakar je odpeljal. Toda kava v skrivališču ni bila več tako varno skrita, suvanje je seno zrahljalo. Pot, po kateri je drdral voz, je bila makadamska. Kavna zrna so se začela počasi sesipati na cesto, kar so opazili tudi moidoči. Ženske in otroci so planili na to dragoceno zrnje in ga pobirali. Tudi jaz, ki sem bila takrat še dekletce, se nabrala peščico surove kave. Nesla sem jo očetu rekoč: "Na, boš imel za eno kofe".

Naš veliki prijatelj iz daljne Japonske Pesnik Vladimir Kos je obeležil 95 let

Pesnik Vladimir Kos je 2. junija praznoval 95. rojstni dan. Jezuitski misijonar v Tokiu se je v zgodovino moderne slovenske literature vpisal v letih 1954 in 1955, ko je ustvaril zgodnje dosežke slovenskega pesniškega modernizma. Leta 2014 je prejel nagrado Prešernovega sklada za zbirki *Pesmi z japonskih otokov* in *Ob rahlo tresoči se tokijski harfi*. Vladimir Kos se je rodil v Murški Soboti. Odraščal je v Mariboru; ko so štajersko prestolnico zasedli Nemci, so družino preselili v Srbijo, on pa se je umaknil v Ljubljano. Od tod so ga Italijani internirali v koncentracijsko taborišče Gonars. Po koncu vojne je odšel na Koroško in pozneje v Rim, kjer je leta 1953 doktoriral na papeški univerzi Gregoriana. Po posvečenju se je pridružil jezuitom in se na Irskem pripravljaj na misijon na Japonskem, kamor je odšel leta 1956.

Prvo pesniško zbirko *Marija z nami je odšla na tuje* je objavil že leta 1945 v Lienzu. Desetletja po vojni je največ objavljaj v slovenskih revijah v tujini, veliko v Buenos Airesu. Leta 1960 je v Tokiu izdal zbirko *Dober večer*. To, kot so zapisali v utemeljitvi male Prešernove nagrade, ni le prva slovenska knjiga, izdana na Japonskem, marveč tudi ena prvih pesniških zbirk moderne slovenske poezije. Od leta 1995 objavlja tudi v Sloveniji. V zbirkah *Pesmi z japonskih otokov* in *Ob rahlo tresoči se tokijski harfi*,

ki sta izšli leta 2012, se njegova poezija odpira harmoničnemu doživljanju japonske narave, človekovega mesta v kozmosu in - nazadnje - krščanske transcendence kot temeljnega ozadja vseh bitij,



njihove lepote, globine ter nagovarjajoče moči, so zapisali v utemeljitvi nagrade Prešernovega sklada. Pri Goriški Mohorjevi družbi je leta 2018 izšla Kosova pesniška zbirka z naslovom *Kot sonca zlat zaton*, v kateri so zbrane pesmi, ki jih je pesnik pošiljal Koledarju Goriške Mohorjeve družbe.

P. Vladimir Kos je naš redni sodelavec, za vsak večji praznik nam pošlje pesem, ki prispe vedno v lični ovojnici z letalsko pošto, ponavadi nam tudi napiše vzpodbudne besede, ki samo kažejo na njegov lepi značaj. Gospodu Vladimiru Kosu s hvaležnostjo voščimo le lepo in dobro ter mu kličemo na mnoga leta!

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (66)

Dimitri Tabaj

Slap in rodbina Lanthieri (6)

Grof Karl Friderik Lanthieri (1839-1910), ki je brezplačno odstopil slapenski dvorec novoustanovljeni kmetijski šoli, je bil dedni veliki sokolar Kranjske dežele in Slovenske marke in dedni veliki točaj Goriške grofije. Bil je konjeniški častnik. Živel je v Vipavi, kjer je po smrti očeta urejal družinski arhiv. O njegovi smrti je 3. februarja 1910 ljubljanski Slovenec napisal: "*Grof Karol Lanthieri a Paratico, grajščak na Vipavi, huzarski ritmojster v pokoju, je v noči 2. t. m. po dolgi in težki bolezni v 70. letu svoje starosti umrl. Z njim je izumrla starodavna in slavna rodbina Lanthieri, ki je tako v goriški kakor v kranjski zgodovini igrala važno vlogo in se imenuje vedno med prvimi v naši domači povesnici. Pokojni je bil tip jovialnega plemenitaša, njegova obširna posestva podeduje njegov svak baron Levetzov, doma s Prusije*" (ni šlo za sva-

ka, temveč za zeta, op. D. T.). Karl je bil sin Helene Baronio von Rosenthal (1818-1891) iz

znane rodbine iz Rožne doline oz. Baronišča in Tadeja Klemena Lanthierija (Gorica, 1815- Slap, 1866, na slapenskem pokopališču najdemo njegov spomenik), ki je bil sin Tadeja Friderika (Ljubljana, 1754-1815) in Klementine Coronini (Gorica, 1792-1867), sestre Janeza Krstnika Coroninija (Šempeter, 1794-1880), učitelja bodočega cesarja Franca Jožefa I. Grof Karl Friderik Lanthieri se je leta 1894 poročil s Karolino Furlani von Fürnberg (1847-1898), hčerjo Jožefa in Jožefe, rojene Pečenko. Njuna hči Klementina Helena (Rihemberk, 1865-1960) je bila poročena z baronom Hermanom von Levetzow (Schedlau Falkenberg, 1868-Gorica, 1948), s katerim je imela sina Karla Levetzow Lanthierija (Schönberg-Berlin, 1907-1998), očeta grofic Karoline (1955) in Klementine (1960). Nekateri viri navajajo, da je ravno grof Karl Levetzow Lanthieri (poleg slovenščine je zelo dobro obvladal več slovanskih jezikov) posredoval pri predsedniku Titu in ga prepričal, da se je ohranila grobnica Bourbonov na Kostanjevici, kjer poleg francoskega kralja in drugih plemičev ter visokih dostojanstve-



Grobnica plemiške rodbine Lanthieri v Vipavi.

nikov (katerim so grofje Lanthieri nudili zatočišče v času prevrata) počivata tudi vnukinja naše cesarice Marije Terezije in babica zadnje cesarice Cite. Cerkev na Kostanjevici je leta 1623 dal zgraditi grof Matija Turnski, mož Karlove prednice Ivane Lanthieri. Pomemben lik za Slovence je tudi brat Matije Turnskega, duhovnik Rajmundin, ki je naučil slovenščine piemontskega zgodovinarja, filologa in redovnika Gregoria Alasio da Sommaripa - avtorja znamenitega prvega italijansko-slovenskega slovarja (1607), posvečen je ravno Rajmundinu Turnskemu), potem ko ga je leta 1601 njegov oče Rajmund Turnski pripeljal v novoustanovljeni samostan servitov v Devinu. Omenjeni slovar velja tudi za najstarejši ohranjeni slovenski katoliški tisk posvete vsebine. V njem Alasia da Sommaripa omenja tudi uporabo glagolice v naših krajih. Grof Karl Levetzow Lanthieri je imel, kot rečeno, dve hčeri. Karolina je poročena z grofom Piccolominijem, iz znane sienske rodbine,



Helena von Rosenthal (1818-1891) iz Rožne doline, mati Karla Friderika Lanthierija (1839-1910), ki je brezplačno odstopil slapenski dvorec novoustanovljeni kmetijski šoli. Uprizorjena je z obleko in nakitom, ki ga je nosila v goriški palači Šenau na plesu s francoskim grofom Henrikom V. Chambordom (1820-1883, pri francoskih rojalistih je veljal za kralja), kateremu je družina Lanthieri nudila zatočišče. Avtor slike: Jožef Tominc (1790-1866). Žena Henrika V. Chamborda je bila Marija Terezija, nadvojvodinja Avstrije-Este: umrla je leta 1886 v Lanthierjevi palači in z možem počiva v kripti na Kostanjevici, za ureditev katere ima ravno ona največji zaslug.



Cerkev na Kostanjevici je dal leta 1623 zgraditi grof Matija Turnski, mož grofica Ivane Lanthieri. Oba sta bila pokopana v tej cerkvi. Pomemben lik za Slovence je tudi brat Matije Turnskega, duhovnik Rajmundin, ki je v Devinu naučil slovenščine piemontskega zgodovinarja Gregoria Alasio da Sommaripa - avtorja znamenitega prvega italijansko-slovenskega slovarja (1607), v katerem omenja tudi uporabo glagolice v naših krajih. Na sliki: spominska plošča grofic Ivane Turnske Lanthieri z dvojnim, skupnim grbom obeh rodbin v cerkvi na Kostanjevici.



Slap pri Vipavi, pokopališče: spomenik Tadeju Klemnu Lanthieriju (Gorica, 1815- Slap, 1866), očetu Karla Friderika Lanthierija (1839-1910), ki je brezplačno odstopil slapenski dvorec novoustanovljeni kmetijski šoli.



Grof Karl Friderik Lanthieri (1839-1910) je brezplačno odstopil slapenski dvorec novoustanovljeni kmetijski šoli (slika iz zbirke palače Lanthieri v Gorici).

Trst / Narodni dom

Lep poklon nekdanji krstni uprizoritvi Hlapcev

NŠK, SSG, DSI, Slovenski klub in Glasbena matica so v petek, 31. maja, pod pokroviteljstvom Sveta slovenskih organizacij in Slovenske kulturno gospodarske zveze, obeležili 100. obletnico krstne uprizoritve Cankarjeve drame

Malalan opozoril, da se prav v mesecu maju praznuje 100-letnica prve uprizoritve Cankarjevega dela. Prav Malalan je na srečanju prebiral odlomke iz Hlapcev in pokazal, kako so se danes zelo aktualni. O tistih časih, gledališču, zgodo-

v drami igral glavnega junaka Maksa, se je tiste premiere tako spomnil: "V gledališče je prišla vsa slovenska publika temno oblečena z rdečimi nagelji v rokah. Stal sem na odru z drugimi igralci, zastor se je dvignil in na oder so začeli padati rdeči cvetovi". Rdeči nagelj je imel v tistih časih velik pomen, saj je bilo v Trstu vzdušje moreče in napeto. Nevarno je bilo hoditi v gledališče, kar je pisala tudi Edinost,



Foto MČ

Hlapci. Dogodek je potekal v novo pridobljenih prostorih v prtiličju Narodnega doma, saj ima ta vrnitev velik simboličen pomen. Cankarjevo delo je namreč tesno povezano s Trstom in uprizoritve njegovih dram so sovpadale z zelo temnimi in težkimi časi za nas Slovence. V imenu sodelujočih društev je pozdravila predsednica Slovenskega kluba Poljanka Dolhar, ki je povedala, da je pobuda nastala, ko je igralec in novi direktor SSG Danijel

vini Narodnega doma in pome-nu, ki ga je imela stavba za Slo-vence, je prisotnim povedala Bogomila Kravos. Pred sto leti je kot vojak prišel v Trst Milan Skrbinšek, ki je takoj postal umetniški vodja gledališča. Bil je pravi inovator. Ko je decembra 1918 umrl Cankar, se je odločil, da bo uvedel v izdelani repertoar ciklus Cankarjevih dram. Začeli so januarja 1919 z uprizoritvijo *Kralja na Betajnovi*. Eden od igralcev, Joso Martinčević, ki je

ki je poudarila, kako so ljudje z bojaznijo stopali skozi vrata kulturnega hrama. V takem vzdušju so meseca maja uprizorili tudi Hlapce, tudi tokrat cenzurirane, čeprav bistveno manj. Srečanje, na katerem so bili na ogled prva izdaja Hlapcev (1910), ponatis dnevnika Edinost in revije Njiva, v katerih je delo ocenjeno, je z glasbenimi vložki popestril kitarist Janoš Jurinčič.

MČ

Mestni muzej Ljubljana

Razstava dragocenih ruskih ikon

V Mestnem muzeju Ljubljana so v četrtek, 23. maja, odprli razstavo več kot 80 ruskih ikon iz vodilnih ruskih muzejev. Razstava *Ikone; Zakladi ruskih muzejev* bo na ogled do 15. septembra, spremljala pa jo bo razstava umetniške skupine Irwin z naslovom *Was ist Kunst* Hugo Ball. V muzeju bodo pripravili tudi program vodstev, šolo slikanja in tri ikonične petke.

Izbor 85 ikon iz treh največjih ruskih muzejev - moskovske Državne Tretjakovske galerije, Muzeja umetnosti v Jaroslavlju ter Državnega zgodovinskega in umetnostnega muzeja Sergiev Posad - predstavlja edinstven vpogled v rusko kulturo in duhovnost ter odpira priložnost za soočenje z bogato rusko kulturno dediščino ikonskega slikarstva, poudarjajo v Mestnem muzeju.

Kot je na novinarski konferenci povedala kustosinja razstave Anna Pakhomova iz Državne Tretjakovske galerije, so dela na razstavi izbrali na podlagi več kriterijev. Iskali so najlepše ikone, ki jih povezuje motiv Matere Božje, ki velja za zavetnico Rusije. Ker je v Rusiji več kot 400 podob Matere Božje, so na razstavi na ogled različni pristopi, je pojasnila. Na razstavi so predstavljene ikone iz obdobja od 13. do 20. stoletja,

torski in organizacijski napor. Po besedah Peršina so razstave ikon pri nas zelo redke, nazadnje so bile v Ljubljani v 60. letih prejšnjega stoletja razstavljene ikone z območja nekdanje Jugoslavije. Drugi soavtor koncepta razstave, Blaž Vurnik iz Muzeja in galerij mesta Ljubljana, je menil, da bo ta razstava spodbudila zanimanje za ruske ikone. "Ko se ikone prestavijo v muzej, postanejo umetniški predmeti, poudari se njihova vizualnost, prestavijo se v današnji čas", je poudaril Miran Mohar, ki je bil skupaj z Luko Savičem odgovoren za oblikovanje razstave in vi-

zualne podobe.

K sodelovanju so povabili tudi skladatelja Alda Kumarja, ki je napisal glasbo za razstavo z naslovom *Ikone časa*. Ta odmeva v osrednjem od šestih razstavnih prostorov in ustvari dramaturški, gledališki lok. "Glasba se naslanja na pravoslavno izročilo, je pa popolnoma sodobna s popolnoma sodobnimi glasbenimi momenti in daje občutek poklona pravoslavni umetnosti s točke današnjega časa", je novinarjem pojasnil Peršin.

Ikone so po njegovih besedah hoteli postaviti v kontekst današnjega časa, kako te pisane, mitske podobe beremo in gleda-

mo danes. "Vemo, da so ikone pomembno vplivale na sodobne umetniške prakse 20. in 21. stoletja, in zato smo se odločili, da zraven povabimo Mirana Moharja in Luko Savića in ob tem predstavimo paralelni projekt *Was ist Kunst* Hugo Ball, ki je bil prvič na ogled v Zürichu leta 2010", je pojasnil Peršin.

V Mestnem muzeju Ljubljana bodo ob razstavi ikon pripravili tudi program posebnih vodstev, šolo slikanja s Petrom Cjuho ter tri t. i. ikonične petke, ko bo možen poznovočerni ogled razstave ob glasbi in odprtem kavarniškem vrtu.



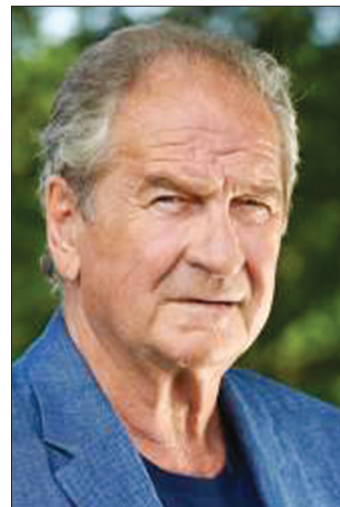
Okrogel življenjski jubilej v gledaliških vrstah

Prodoren igralec Ivo Ban je naštel 70 pomladi

Eden izmed najbolj znanih gledaliških in filmskih igralcev, Ivo Ban, je 19. maja praznoval 70. rojstni dan. Do upokojitve, pred nedavnim, je bil eden od nosilnih stebrov SNG Drama Ljubljana in v njej ustvaril celo vrsto likov, ki bodo trajno zapisani v zlato knjigo tega osrednjega gledališkega hrama v Sloveniji. Za te svoje pronicljive stvaritve je prejel ničkoliko igralških nagrad: kar osem Borštnikovih (!), leta 1981 je dobil Severjevo nagrado, leta 1983 nagrado Prešernovega sklada, leta 1983 pa Sterijevo nagrado. Od leta 1996 se na njegovem prstu blešči Borštnikov prstan. V utemeljitvi te nagrade piše: "Ivo Ban je igralec z izostrenim občutkom za ritem. Njegovo igrro odlikujejo moderna izrazna sredstva, temelječa na visoko profesionalnem obvladanju igralske tehnike. To je igra, ki gradi na minimalnih zunanjih učinkih, zato pa je tem bolj bogata v notranjem naponu in v igralčevi močni odrski prezenci. Ivo Ban zna napolniti upodabljeni lik, v njem zna poiskati notranja protislovja. Njegova igra je eno samo poglobljeno iskanje različnih polov in skritih plasti človekove narave; te se v njegovi izjemni dojemljivosti za vse, kar je življenjsko, zmeraj pokažejo kot presenetljive in pretresljive sile življenja".

Ivo Ban je rojen v Slovenj Gradcu, ki je zibelka marsikatere umetniške duše. Diplomiral je na AGRT v Ljubljani. Najprej je svoje igralske talente izkazal v

Slovenskem ljudskem gledališču v Celju, in sicer med letoma 1972-75. Ljubljanska Drama ga je sprejela v svoje vrste že l. 1976. Med letoma 2008 do 2011 je bil tudi njen ravnatelj. V 70. letih prejšnjega stoletja je nastopal tudi v Eksperimentalnem gledališču



Glej, nato je občasno sodeloval v vseh slovenskih dramskih gledališčih in več gledaliških skupinah. Številne markantne vloge je izoblikoval tudi v slovenskih celovečernih filmih, televizijskih igrar in nadaljevanjih ter v radijskih igrar. Da je bil iskan interpret sodobne slovenske dramatike in karakternih likov, kot piše v Slovenski biografiji, pričajo njegove enkratne odrske stvaritve, kot so npr. *Župnik* v Cankarjevih *Hlapcih*, *Kreon* v Smoletovi *Antigoni*, *Vanč* v Partljičevi komediji *Moj ata*, *socialistični kulak*, *Simon Veber* v Jančarjevem *Velikem briljantnem*

valčku. Ivo Ban je sodoben gledališki igralec z največjim številom vlog. Med temi je bilo veliko glavnih, ki jih je odigral v krstnih uprizoritvah slovenskih novitet. Nepozabne pa so tudi vloge, ki jih je izdelal v delih tujih dramskih piscev: med drugim je bil *Polonij* v Shakespeareovem *Hamletu*, *Fjodor Pavlovič Karamazov* v *Bratih Karamazovih* Dostojevskega in *Max* v *Vrnitvi domov* Harolda Pinterja.

"Ko skušamo z likovnimi prispodobama lapidarno označiti Banovo igrro, bi lahko rekli, da so njegovi liki bližji globokim jedkanicam kot pastelnim senčenjem", tako sta zapisala med drugim o njem Dušan Moravec in Vasja Predan v knjigi *Sto slovenskih dramskih umetnikov*.

Ivu Banu iskreno voščimo še veliko ustvarjalnega zanosa tudi goriški ljubitelji gledališke umetnosti, saj nas je v prejšnji in letošnji sezoni popeljal v svoj očarljivi izrazno zelo globoki gledališki svet z izrazito, natančno izdelano podobo likov *Moškega* v predstavi *Lepi dnevi* v *Aranjuezu*, izpod peresa Petra Handkeja in v režiji Igorja Pisona, v kateri je bila njegova čudovita soigralka, ena izmed prvih dam ljubljanske Drame, Nataša Barbara Gračner, ter v predstavi *Videz vara* Thomasa Bernharda v filigranski režiji Dušana Mlakarja. Tu je Ban svoje izrazite igralske veščine izlil v interpretacijo vloge *Karla*. Z imenitnim Vladimирjem Jurcem v vlogi Roberta sta izklesala nepozabna lika dveh bratov, ki ju staranje vodi v vedno večje čudaštvo.

IK

SCGV E. Komel / Snovanja 2019

Glasbeni mozaik bodo sestavili uspešni učenci

Poznopomladanski čas, ko se dnevi daljšajo in postajajo vse toplejši, oznanja prihod poletja. Ta čas je učencem nadvse priljubljen predvsem zato, ker napoveduje skorajšnji zelo pričakovani začetek počitniških dni, ki nastopijo ob koncu pouka; tega po navadi otroci zabeležujejo z nastopi. Tudi na Slovenskem centru za glasbeno vzgojo Emil Komel, ki v Gorici opravlja neprecenljivo vlogo pri privzganju otrokom čut za lepoto glasbene govornice in jih navaja k osebnemu usvajanju

glasbene umetnosti, zaznamuje konec šolskega leta, poleg raznih izpitov na konservatorijih in slovenskih glasbenih šolah, ki jih učenci vsako leto redno opravljajo, že tradicionalni zaključni koncert pod naslovom *Glasbeni mozaik*. Glasbeni dogodek se ne poimenuje tako po golem naključju, saj to posebno glasbeno prireditev sestavljajo kamenčki različnih velikosti in oblik. Ta koncert namreč oblikujejo solisti, manjše zasedbe, skupine in orkestri vseh starosti, ki so se med

šolskim letom posebno izkazali. Sklepni koncert predstavlja priložnost in priznanje za učence, ki so med letom pokazali še posebno delavnost, marljivost in sposobnost, bili uspešni na raznih državnih in mednarodnih tekmovanjih, da se predstavijo domači, goriški publiki in tudi tej razkrijejo svoje glasbene vrline in dosežke. Koncert spada v glasbeni šolski niz večerov *Snovanja* in bo v **Kulturnem centru Lojze Bratuž v petek, 7. junija 2019, ob 20. uri**. Vstop prost.



Kratke

Umrla je dolgoletna ravnateljica Kosovelove knjižnice Lučka Čehovin



V 80. letu starosti je umrla dolgoletna ravnateljica Kosovelove knjižnice v Sežani, slavistka Lučka Čehovin. Znana je bila kot ena gonilnih sil tamkajšnjega kulturnega življenja in pričevalka družine Srečka Kosovela in slikarja Avgusta Černigoja.

S sestrami Srečka Kosovela je bila v prijateljskih odnosih, tako z Anico, kustosinjo Kosovelove rojstne spominske hiše, kot s Karmelo, pianistko, s katero sta si veliko dopisovali. Pisma so bila objavljena tudi v knjižni izdaji. Blizu si je bila tudi z avantgardistom Černigojem in prav ona je najbolj zaslužna za ustanovitev njegove galerije v Lipici. Lučko Čehovin v prvi vrsti povezujejo s sežansko knjižnico in njenim preporodom. Leta 2000 je knjižnica tudi po njeni zaslugi dobila nove prostore. Knjižnico je s pomočjo likovnih sodelavcev spremenila v kulturno stavbo z vidno estetsko podobo, vanjo je vnesla barve in likovne umetnine, ki prikazujejo Kosovelov in Černigojev avantgardizem. Avantgardizem se kaže tudi na prizidku knjižnice, ki je popisan s citati iz Kosovelovih Integralov. Med delovanjem je v knjižnici organizirala mladinski in domoznanski oddelek. Veliko pozornosti je namenjala tudi prireditvam, na katerih je imela v gosteh številne umetnike in kulturnike, piše na portalu Primorci. si. Za svoje delo v knjižnici in za novosti, ki jih je vnesla v slovensko knjižničarstvo, je prejela tudi najvišje strokovno priznanje, Čopovo diplomu.

Povojna taborišča v Italiji

Na pobudo Društva slovenskih izobražencev in Knjižnice Dušana Černeta bo v ponedeljek, 10. junija, v Peterlinovi dvorani v Trstu krstna predstavitev monografije zgodovinarke dr. Helene Jaklitsch iz Ljubljane Slovenski begunci v taboriščih v Italiji 1945–1949, ki je izšla v zbirki Razpoznavanja pri Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani. Življenje slovenskih poveljnih beguncev v Avstriji je že precej obdelano, ta knjiga pa je temeljnega pomena za veliko manj poznana taborišča v Italiji. Avtorica namenja posebno pozornost šolstvu, ob tem pa pregledno predstavlja celovito življenje beguncev v Monigu, Forliju, Serviglianu, Senigallii, Barletti, Eboliju in drugih manjših taboriščih. Izjemna življenjska volja in iznajdljivost v nemogočih razmerah, ki sta omogočili "slovenski čudež" v prekomorskih deželah, sta imeli svoj izvor tudi v taboriščih po Italiji.

Več osebnosti, ki jih obravnava knjiga, je vsaj nekaj let pomagalo obnavljati slovensko, krščansko in kulturno tkivo v našem zamejstvu. Profesorja Jože Peterlin in Vinko Beličič, ki sta ostala v Trstu do smrti, sta na primer organizirala prvi prosvetni večer v taborišču v Monigu pri Trevisu že 20. maja 1945. Na tamkajšnji begunski gimnaziji je poučevalo več šolnikov, ki so bili potem do izselitve v Ameriko, ali pa do upokojitve, profesorji na naših šolah. Tudi več duhovnikov, na primer Stanko Janežič, ki je bil skupaj s šestimi drugimi bogoslovci posvečen 17. junija 1945 v Zemanu, je potem delovalo v današnjem zamejstvu. Avtorica je sestavila svojo študijo na podlagi že objavljenih virov in literature, zlasti pa periodičnega tiska iz begunskih taborišč, zelo številnih osebnih pričevanj, dnevnikov in osebnih arhivov, posebej dragoceni pa so podatki iz arhivov, ki jih je poiskala v Argentini, Sloveniji in ZDA, kjer je črpala iz doslej Slovincem neznanih fondov uprave Združenih narodov za begunce UNRRA v New Yorku. V ponedeljek bo tudi predstavila bogato, doslej po večini neobjavljeno fotografsko gradivo.

Huda izguba za vso slovensko skupnost
Nepričakovano slovo
od Sandija De Luise

Pri Sv. Ivanu, a tudi v širši slovenski javnosti na Tržaškem je konec preteklega tedna boleče odjeknila vest o nepričakovani smrti Sandija De Luise, aktivnega in priljubljenega člana domače župnijske skupnosti in slovenskih kulturnih organizacij. V soboto zgodaj popoldne ga je v Hraščah pri Postojni, kjer si je z družino nameraval urediti dom, obšla usodna slabost.

Družino z ženo Lučko in štirimi otroki ter širšo skupnost je doletel zelo hud udarec, saj je bil Aleksander (za domače in prijatelje Sandi) De Luisa pravi steber tako v družini kot v domači skupnosti. Leta 1963 rojeni Sandi se je po obiskovanju slovenskih šol pri Sv. Ivanu in dokončanju študija na takratnem Poklicnem zavodu Jožefa Stefana lepo uveljavil kot tehnik v laboratorijih v okviru bazovskega sinhrotrona, ves čas pa je bil tudi aktiven tako v domačem kraju kot v širši slovenski in verski skupnosti. Bil je dejaven v domači svetoivanski župniji in Marjinem domu, prav tako je bil tudi član škofijskega pastoralnega sveta (v slovenščino je med



drugim prevedel več škofovih dokumentov), na kulturnem področju pa je bil član izvršnega odbora Slovenske prosvete. Pred leti je bil tudi politično dejaven v vrstah stranke Slovenska skupnost, ki jo je za en mandat tudi zastopal v svetoivanskem rajonskem svetu. Z odhodom Sandija De Luise odhaja dragocen član naše ožje in širše skupnosti, ki ga bo zelo težko nadomestiti. Še zlasti pa je to hud udarec za družino, ki je izgubila ljubljenega moža in očeta. Ženi Lučki in otrokom, mami Stani, sestrama Beti in Margi ter bratu Marku in ostalim svojcem in sorodnikom naj gre naše iskreno sožalje.

Predavanje v Društvu slovenskih izobražencev

Trubarja bi morali bolje poznati tudi Italijani!

Gost Društva slovenskih izobražencev, ki ga je predstavil glasbenik, pianist in pedagog prof. Aleksander Rojc, je bil pretekli ponedeljek muzikolog dr. Ivano Cavallini. Predavanje je potekalo v italijanščini, za boljše razumevanje pa so gostje lahko sledili podatkom tudi po ekranu. Znanje predavatelja daleč presega znanje iz italijanske kulture, saj študiji dr. Cavallinija zaobjemajo tudi kulturo slovenskih narodov na področjih od Slovenije, Istre in Dalmacije do Balkana ter Mitteleвроpe, in seveda med njimi.

Predavateljeva kultura izhaja iz širokega znanja in izobrazbe: najprej je doštudiral zgodovino filozofije na univerzi v Padovi; nato se je posvetil specializaciji iz muzikologije v Bologni in kasneje v Zagrebu; več let je predaval na univerzi in na konservatoriju v Trstu, trenutno pa je docent na univerzi v Palermu. Njegov curriculum obsega mnoga predavanja, organizacijo simpozijev, publikacijo več knjig in mnogih raziskav.

V ponedeljkovem predavanju se je posebej posvetil zgodovinskemu obdobju reformacije in protireformacije. Zanimivo je bilo slišati iz ust predstavnika italijanskega intelektualnega sveta priznanje piscem, ki spadajo v zgodovino slovenske literature, predvsem pohvalo avtorju prve slovenske knjige, protestantu Primožu Trubarju.

Svoje predavanje je prof. Cavallini naslovil *Protestanti in protireformacija v Trstu in Istri: glazba, jeziki, črkopisi*. Temeljilo je na dokumentaciji, ki jo je pridobil pri svojih raziskavah in sega na različna področja, od muzikologije do zgodovine, ali celo

jezikoslovja. Osvetlil je obdobje verske prenoje, ki je povezano s širjenjem protestantske vere in s kasnejšo protireformacijo. Slovenski protestantski intelektualci so sodelovali pri projektu širjenja protestantske literature ne le v naših slovenskih krajih, ampak tudi v severni Italiji, Istri, Dalmaciji, in



Foto damjan

še med drugimi "južnimi Slovani". Predavatelja je posebej zanimalo obdobje med leti 1561 in 1565: gre za čas mecenstva barona Hansa Ungnada III., prepričanega protestanta, ki je hotel novo vero širiti (predvsem preko protestantske literature) med južnimi slovanskimi narodi.

Leta 1561 je grof Ungnad von Sonnegg ustanovil Južnoslovanski biblijski inštitut v Urachu in odprl svojo tiskarno z imenom Windische, chrabatische und cirulische Druckerei (Nemška, hrvaška in cirilska tiskalnica). Z veliko gorečnostjo je začel tiskanje knjig za "južne Slovane", pri tem pa velikokrat prispeval za stroške celo iz lastnega premoženja. Pri organizaciji in odločitvah je bil grof Ungnad v tesni povezavi s Primožem Trubarjem, pa tudi s protestanti nje-

govega kroga, z Antonom Dalmatinom in s Stjepanom Konzulom. Njegovo mecenstvo je trajalo do leta 1565, ko je nenadoma umrl. Novo vero so preko knjig želeli širiti na zelo obširnem zemljepisnem področju, in sicer v Sloveniji, Dalmaciji, Istri, Bosni, Srbiji, Litvi, Rusiji, Moldaviji, Romuniji in celo v Konstantinoplu (med Turki).

Po mnenju predavatelja gre za enega največjih projektov vseh časov, saj je število tiskanih knjig doseglo vrtočlavo številk - več kot 30.000 izvodov! Projekt je vreden občudovanja tudi zato, ker je bila vsaka knjiga v tistih časih še vedno izredno dragocen in luksuzen predmet.

Širjenje tovrstne literature pa je seveda pomenilo tudi večanje in bogatenje kulture nasploh. Po drugi strani je bilo takrat raznašanje protestantskih knjig tvegano dejanje. Sklepamo lahko, da so ime-

li zelo dobro organizirano široko mrežo, ki je skrbela za to, da so knjige prišle v "prave roke". Znali so jih spretno skrivati med drugo blago, s katerim so trgovali, npr. med kože (kar sicer spominja tudi na "sode", v kate-re je Trubar skrival slovenske knjige). Šlo je za 14 knjig, napisanih v glagolici, 9 knjig v cirilici in 6 knjig v latinici (torej v 3 črkopisih); 6 v hrvaščini, 4 v slovenščini, 6 v italijanščini in 1 v nemščini. Glede jezika knjig, ki so jih širili med slovanskimi narodi, pa je predavatelj ugotovil, da gre za mešanico slovenščine s čakajščino, kajkavščino, z izrazi iz starocerkvene slovanščine in z narečnimi izrazi iz hrvaščine. Pri svojih raziskavah je prof. Cavallini prišel do sklepa, da so obstajale 3 poti, po katerih so razpečevali knjige. V Slovenijo, točneje v Ljubljano, so jih preti-

hotapili preko Korenskega sedla; po drugi poti so iz Salzburga knjige peljali skozi dolino Soče v goriško grofijo; tretja pot pa je peljala iz Beljaka v Italijo.

Knjige, ki so romale v omenjene smeri, so predstavljale veliko kulturno bogastvo. Kot rečeno, pri celem projektu je imel Trubar osrednjo vlogo; toda po mnenju prof. Cavallina žal danes v Furlaniji pozna njegovo veličino le izjemoma kak posameznik, ki se študijsko ukvarja s tem obdobjem. Južno od Furlanije pa je Trubarjevo ime popolnoma neznano, kar je po njegovem velika krivica in sramota. To gre pripisati tudi dejstvu, da so v dobi protireformacije skušali zabrisati vse sledi protestanskega delovanja. Ferdinand II. Habsburški je npr. leta 1598 kar čez noč izgnal vse protestantske pridigarje, saj je, kot že vemo iz zgodovine, sledila doba protireformacije; končno pa je obveljalo pravilo "cuius regio, eius religio" - vera vladarja je vera ljudstva.

Kot muzikolog se je prof. Cavallini seveda zaustavil tudi pri vplivu zgodovinskih dogodkov med protireformacijo na glasbeno področje. Postregel je z več podatki iz zgodovine muzikologije, ki so za glasbenike prave "poslastice", npr. z opisom znamenitega "Oglejskega obreda". Muzikologi žal ne bodo nikoli vedeli, kakšen je bil v celoti ta tako dragoceni in starodavni obred, star več kot 200 let. Na Videmskem koncilu leta 1596 ga je namreč patriarh Francesco Barbaro ukinil (v nasprotju z odločitvijo Tridentskega koncila, da se obred ohrani). "Z njegovo ukinitvijo pa je prizadela civilizacija v celoti", je menil predavatelj. Gre za obred, ki je nastal pod vzhodnim in zahodnim vplivom, saj ima Oglej strateško pozicijo in leži na stičišču različnih poti in vplivov.

Zelo zanimivo je tudi, da so vse do 16. stoletja v mestu Ravenna za Veliko noč nekatere dele obreda peli v grščini (podedovali so jih od bizantinskega obreda); žal pa so te dele obreda ukinili v 17. stoletju, da bi se oddaljili od vzhodne cerkve.

Za vse poslušalce je bilo vsekar zanimivo slišati dokumentirano podajanje širokih povezav med kulturami z novega gledišča in novimi podatki.

P. in

TKS Srečanje Kava s knjigo: gost Ivan Vogrič

Govor je bil o
"operaciji Bober"

Zadnje srečanje Kava s knjigo, ki so ga priredili Mladika, ZTT in TKS v Tržaškem knjižnem središču v sredo, 29. maja, je imelo zgodovinsko tematiko. Govor je bil namreč o obdobju prve svetovne vojne, bolj specifično o operaciji Bober, in sicer o izgnanstvu domačinov iz naših slovenskih vasi leta 1944. Nemška vojaška oblast je odgnala na prisilno delo v Nemčijo več sto moških. Na udaru so se tedaj znašle vse vasi današnje devinsko-nabrežinske občine, Križ, Jamlje in del zgornje občine. Ta je bil eden od treh večjih dogodkov, ki so zaznamovali Kras v vojnem obdobju: prvi je bil prisilna odvedba slovenskih fantov v posebne bataljone, drugi operacija Bober, tretji pa požig Mavhinji, Cerovelj, Vižovelj in Medjevasi avgusta 1944.

O drugem dogodku je Ivan Vogrič spisal knjigo *Operacija Bober 27.02.1944*. Na jutranjem srečanju se je avtor v knjigarni pogovarjal z urednico Mladike Nadio Roncelli. Minilo je 75 let od te hude operacije in avtor opazuje, da je spomin na ta dogodek zbledel. Nekateri vnuki teh izgnancev sploh ne vedo več, kaj se je takrat dogajalo in kaj so morali pretrpeti naši ljudje, zato se je Vogrič odločil, da te dogodke zabeleži. Avtor je veliko raziskoval in se pogovarjal z ljudmi, največ dokumentov pa je zbral v arhivu Republike Slovenije v Ljubljani. Tukaj so sezname, ki so jih zbrali takoj po vojni narodnoosvobodilni odbori. Nekaj je pobrskal tudi v nemških arhivih, toda v njih ni zasledil imenskih podatkov. V knjigi je opisana pot, ki so jo opravili ti nesrečneži. Nemci so takrat želeli braniti železniško



Foto MČ

progo, ki je povezovala Trst z Reichom in je bila večkrat pod udarom raznih partizanskih akcij, kot so poškodovanja in sabotaže. Zato so se Nemci odločili za izgon prebivalcev s tega območja. Odpeljali so jih z vlakom iz Nabrežine na Bavarsko mimo Vidma in Beljaka. Tam je bilo zbirno taborišče Neumarkt, kjer so ostali nekaj dni; potem so jih poslali delat po deželi nekako

kot sužnje in jih pustili v položaju milosti in nemilosti, saj kljub temu da niso bili v režimu taborišč, so morali vseeno zelo naporno delati in marsikdo ni preživel zaradi izčrpanosti in boleznih. Večinoma so delali na kmetijah in v tovarnah, ki pa so bile glavna tarča zavezniških bombardnikov. Zanimivo je, da so kljub temu da so bili razpršeni po Nemčiji, ohranili stike. Pisali so si v slovenščini, pošiljali so zapise tudi domov. Življenje v domačih vaseh je bilo težko, saj

so v njih ostale ženske in otroci, v celoti pa je zmanjkala delovna sila. Večina izgnancev je preživel in so se po vojni vrnili iz Nemčije v rojstne kraje, in to v glavnem peš, je povedal avtor. Prisotni so na koncu lahko prisluhnili tudi zelo zanimivim in obenem groznim spominom sinov teh izgnancev, ki so bili na srečanju med publiko.

MČ



KRIŽ Slovesnost ob 50-letnici poimenovanja osnovne šole

Miran Košuta: "Šola naj bo in naj ostane slovenska"

Malčki iz vrtca in učenci osnovne šole iz Križa so se dalj časa pripravljali na prireditev ob 50-letnici poimenovanja šole po domačinu, slikarju - marinstu Albertu Sirku. V domu, ki prav tako nosi ime po njem, so v nedeljo, 26. maja, učenci pripravili doživet kulturni spored, pri organizaciji katerega so poleg učiteljskega kadra sodelovali Zdrženje staršev in vse vaše organizacije.

Šolo so po Albertu Sirku poimenovali 25. maja, se pravi na dan pred njegovim rojstnim dnevom. Zanimivo pri tem je, da je bilo to prvo poimenovanje slovenske šole na Tržaškem. Slovesnost ob 50-letnici tega dogodka v kriškem kulturnem hramu, ki se ga je udeležil tudi minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik, je potrdila, da šola ne deluje ločeno od matičnega vaškega okolja, a je globoko usidrana v le-tem. Slavnostni govornik, domačin

in nekdanji učenec šole, literarni kritik Miran Košuta, je uvo doma obnovil začetke slovenskega šolskega poučevanja v Križu, ki segajo v začetek 19. sto-

rem šola še danes domuje. Na teh temeljih naj šola sloni še v prihodnje: "Šola naj bo in naj ostane slovenska", je poudaril Košuta. Izpostavil je pomen



Foto damij@n

letja. Leta 1848 je bila šola redno priznana kot župnijska šola, po letu 1868 je skrb za to prevzela občina. Po osvoboditvi je pouk stekel v poslopju, v kate-

šole kot delavnice prihodnjih umov, ki jih je bilo v Križu kar nekaj na različnih področjih, likovnem, literarnem, gospodarskem in športnem.

Na odru vaškega kulturnega doma so osnovnošolci v sodelovanju z malčki domačega vrtca Justa Košute med drugim pripravili uprizoritev *Srečanje z Albertom Sirkom*, z utrinki iz slikarjevega življenja, prežetimi s sodobno tehnologijo. Učenci osnovnošolskega pevskega zbora pod vodstvom učiteljice Sandre Poljšak in ob glasbeni spremljavi Olge Tavčar so zapeli

šolsko himno *Kriška fakulteta*. To je ob 30. obletnici poimenovanja šole sestavil prav Miran Košuta.

Nekaj dni pred slavnostno proslavo pa so že predstavili delovni zvezek *Albert Sirk - Slikar našega morja*, ki je izšel pri Založništvu tržaškega tiska. Pripravile so ga učiteljice kriške osnovne šole z nekaterimi učenci in predstavljajo dragocen didaktičen pripomoček. S pomočjo te publikacije učenci lahko spozna-

jo življenje in delo slovenskega marinista, po njegovih delih pa tudi preteklost lastne vasi, njeno povezanost z morjem in ribištvo.

DEVIN Odšla je zavedna Slovenka

Mariji Semolič vd. Antič v slovo

V petek, 24. maja, so se v Devinu poslovili od Marije Semolič vd. Antič, ki je umrla v nedeljo, 19. maja, stara 92 let. V vasi, da bi jo ločili od drugih Marij, so ji tudi rekli Marija Brstovka, saj je bila doma prav iz te vasi na severni strani Grmade. Bila je vdova po Francu Antoniču, zidarskem mojstru, pevcu in kulturnem delavcu, ki je imel velike zasluge za ustanovitev zbora Fantov izpod Grmade in za obnovo poslopja, kjer je danes sedež devinskih zborov. Pokojna Marija ga je vseskozi podpirala in se veselila uspehov, ki so jih Fantje izpod Grmade dosegali, in kulturnih večerov in koncertov, ki so jih prirejali v vasi. Dokler ji je zdravje dopuščalo, je

redno spremljala vse versko in prosvetno dogajanje v župniji in v vasi, z možem in hčerko Branko pa je bila redna obiskovalka kulturnih pireditev daleč naokoli. Pogrebno mašo je daroval g. Giorgio Gianini, ki je v svoji homiliji lepo postavil njeno veliko skrb in navezanost na družino. V imenu devinskih pevskih zborov pa je Marko Tavčar dejal, da sta bila Marija in France vidna predstavnika tiste brstovske diaspore, ki



se je pred zaprtjem meje leta 1947 zaradi povojne ideološke in verske nestrpnosti v domači Brestovici umaknila v sosednje vasi okrog Grmade. V Jamlje, Devin in Sesljan, Mavhinje in druge okoliške kraje so prinesli tudi veliko ljubezen do petja in kulturnega udejstvovanja. Sad te ljubezni do slovenske besede in pesmi, a tudi prijateljstva, ki jih je povezovalo, je jeseni 1965 ustanovljeni MoPZ Fantje izpod Grmade, saj so jedro sestavljali prav brstovski fantje in ni slučaj, da so se ti pevci, ki so svoj prvi nastop pod vodstvom Iva Kralja imeli junija naslednjega leta v Nabrežini, zbirali na vajah prav na domu Marije in Franca v Devinu. Rajna Marija je skrbno gojila svoj lepi odnos do slovenske besede in pesmi. Bila je redna bralka Ka-

toliškega glasa prej in sedanjega Novega glasa, a tudi mohorjevk, tako da je jeseni še nestrpno čakala na izid nove zbirke. V tem kulturnem in glasbenem humusu je svojo pot organista in zborovodje začel tudi njun sin Herman, ki redno vodi devinski cerkveni zbor in Fante izpod Grmade, že več let pa je aktiven tudi na koru v Brestovici in pri drugih zboreh v okolici. Na koru je med mašo pel okrepiljeni cerkveni zbor, pri orglah sta se vrstili Marija Breclj in Barbara Corbato, pri vodenju pa je pomagal Ivo Kralj. Pred cerkvijo in na pokopališču so pokojni Mariji, pod vodstvom Rada Miliča, združeno zapeli v slovo pevci Fantov izpod Grmade in zbora Vesna iz Križa, saj je Herman aktiven tudi v tem zboru. Ob tej hudi izgubi za družino naj sinu Hermanu in hčerki Branki, vnukoma in vsem ostalim sorodnikom izrečemo prisrčno sožalje tudi vsi iz uredništva in uprave Novega glasa. Naj počiva v miru!

Stolnica sv. Justa - 9. junija 2019 Koncert zbora Slovenske filharmonije

Zveza cerkvenih pevskih zborov Trst in Svet slovenskih organizacij v sodelovanju s Slovensko filharmonijo in Slovensko prosveto vabita na izreden koncert v okviru projekta *Cantate* zbora Slovenske filharmonije. Koncert pod taktirko Petre Grassi bo v nedeljo, 9. junij 2019, ob 17. uri v stolnici sv. Justa v Trstu. *Morska zvezda* (Maris stella) je naslov izrednega koncerta zbora Slovenske filharmonije, ki bo prvič nastopil v Trstu pod vodstvom tržaške dirigentke Petre Grassi. Dogodek sledi prvi nagradi, ki jo je nadarjena glasbenica prejela na tekmovalstvu za zborovske dirigente Zvok mojih rok in s katero si je prislužila tudi priložnost, da je lahko sestavila program za slovenski poklicni zbor, ki ga bo tudi sama dirigirala na dveh ju-

nijskih koncertih v Kopru in v Trstu. Tržaška etapa v nedeljo, 9. junija, ob 17.00 v stolnici svetega Justa v Trstu je tudi drugo glavje letos nastalega kulturnega projekta Cantate, ki ga skupaj prirejata Svet slovenskih organizacij in Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Sugestiven tridelni program sakralne glasbe bo poklon obmorskima mestoma, v katerih bo koncert. Marijina tematika se bo najprej navdihovala ob stari glasbi - iz preteklih stoletij ali v sozvočju s stari oblikami in besedili, nato

bo izjemna glasbena kakovost te vokalne skupine omogočila umetniško izvajanje mojstrov in različnih obdobij, pri čemer bo zbor posebno pozoren do primorskih in deželni avtorjev. Pavle Merku', po katerem je projekt Cantate poimenoval nagrado za umetniške dosežke, in Patrick Quaggiato, dobitnik prve izvedbe te nagrade, bosta



Foto Janez Kolar

zastopana v tem programu, ki bo hkrati potoval med srednjim vekom znamenitega kodeksa z Montserrat in Verdijevo zna-

menito skladbo Laudi alla Vergine. Zbor Slovenske filharmonije bo nastopil v mešani, moški in ženski zasedbi; s svojim petjem bo povezal Italijo in Slovenijo z upoštevanjem najplodnejših avtorjev zborovske glasbe, kot sta na eni strani Lorenzo Donati in Giovanni Bonato, na drugi Ambrož Čopi in Andrej Makor. Skladba Marca Sofianopula pa bo poklon stolnemu zboru in tržaškemu skladatelju, ki je vedno pokazal globoko spoštovanje do slovenske glasbene kulture. Petra Grassi je dirigentka Mladinskega zbora dežele Furlanije Julijske krajine, vokalne skupine Glasbene matice Vikra in Komornega zbora Dekor, s katerimi je prejela veliko pomembnih nagrad in priznanj, pogosto tudi kot najboljša dirigentka. Pri organizaciji tržaškega, izrednega koncerta zbora Slovenske filharmonije je sodelovala tudi Slovenska prosveta.

Ob praznovanju zlate poroke

ALOJZIJE in FRANCA MOZETIČA

jima iskreno čestita in želi še
na dolga skupna leta

VERSKA SKUPNOST in CERKVENI
PEVSKI ZBOR OD NOVEGA SV. ANTONA

Obvestila

Društvo slovenskih izobražencev in Knjižnica Dušana Cerneta vabita v ponedeljek, 10. junija, v Peterlinovo dvorano v ul. Donizetti 3 v Trstu na predstavitev monografije dr. Helene Jaklitsch Slovenski begunci v taboriščih v Italiji 1945-1949. Začetek ob 20.30. **Področni svet** Slovenskega pastoralnega središča vabi na predavanje dr. Primoža Krečiča, stolnega župnika v Kopru, o temi Prijateljstvo kot osnova življenja in vere; predavanje bo v četrtek, 6. junija, ob 20. uri v Domu Jakoba Ukmarja v Škednju.

Klub prijateljstva - Vincencijeva konferenca vabi na izlet v Vipavsko dolino z ogledom Ajdovščine s Pilonovo galerijo, Vipavskega Križa, romarske cerkve v Logu, Vipave in Vrhpolja v sredo, 19. junija; odhod ob 8. uri s trga Oberdan, s hitrim postankom ob 8.15 na Opčinah na trgu Škavenca nasproti tramvajske postaje - info in prijave na tel. 339 182 0227 (Dobrina) in 371 179 9646 (Sonja).

Darovi

Za rojansko glasilo Med nami darujeta Jurij Rosa 20 evrov in A. T. 10 evrov.
Misijonski krožek Rojan je prejel: Za slovenske misijonarje: N. N. 100 evrov.
Za sestro Jožico Sterle - Ukrajina: U. M. M. 50 evrov.
Za patra Antona Grma - Mozambik: U. M. M. 50 evrov.
Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNO KRAŠKO BANKO IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948
Codice BIC: CCTSIT2TXXX
Misijonski krožek Rojan ul. Cordaroli 29 34135 Trst

SLOVENSKA PROSVETA
se klanja spominu
svojega dolgoletnega
člana in odbornika
SANDIJA DE LUISE
in izraža družini
globoko sožalje

S 1. strani

Nagradili so ...

O srednji del prireditve je bilo seveda nagrajevanje prispevkov, odlomke iz njih so prebrali mladi iz MOSP-a. Preden pa so nagrajenci izvedeli, kdo se je uvrstil na katero mesto, so morali še odgovoriti na kviz, ki sta ga zanje pripravili Veronika Bordon in Svetlana Breclj iz novinarskega krožka MOSP-a. Mlade sta nagradili pesnica in pisateljica Majda Artač in mladinška pisateljica in mentorica gledaliških skupin Lučka Susič, ki sta skupaj z Jurijem Paljkom (urednikom, novinarjem in besednim ustvarjalcem) tudi letos sestavljali komisijo. Letos so se odločili, da ne podelijo prve nagrade za poezijo, vendar so podelili dve drugi in dve tretji nagradi. Tretjo nagrado sta prejela Elia Pelizon in Veronika De

Luisa, drugo mesto pa sta osvojila Mateja Martini in Marco Bonivento. Tudi v kategoriji proze so podelili dve tretji nagradi. Ex aequo sta jo prejela Ines Racman in Jakob Kralj, Jakob Kralj, ki je na natečaju z različnimi psevdonimi sodeloval z dvema proznima in dvema pesniškima prispevkoma, je prejel tudi drugo nagrado, prvo mesto pa je osvojil Jakob Gruden. Nagrade so prispevale Zadruga kraška banka Trst Gorica, zlatarna Malalan in založba Mladika. Na večeru je za tehniko poskrbel Erik Geletti, spored pa sta povezovala Veronika De Luisa in Boštjan Petaros. Nagrajene prispevke in še nekatere druge, ki jih je komisija priporočila za objavo, bodo v naslednjih mesecih objavljali v Rasti, mladinski prilogi revije Mladika.



ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV TRST
SVET SLOVENSkih ORGANIZACIJ
v sodelovanju s Slovensko Filharmonijo in Slovensko Prosveto

MORSKA ZVEZDA

Izredni koncert zbora Slovenske Filharmonije
dirigent: Petra Grassi

nedelja, 9. junija 2019, ob 17.00
stolnica sv. Justa v Trstu

VSTOP PROST

Slovenski kulturni dom ISK v Špetru / Projekcija filma

Bivanje kot srečanje med generacijami

V prostorih slovenskega Kulturnega doma ISK v Špetru je v četrtek, 23. maja, Elisabetta Gustini skupaj s sodelavci predstavila kratki film *Esistenze, Bivanja*. Gre za dolgoletni projekt, ki je v devetih letih vključil nad 3000 otrok, ki obiskujejo osnovne, srednje šole in

teri člani Zveze slovenskih izseljencev Furlanije Julijske krajine - Slovenci po svetu ter tri najstarejše članice KD Rečan - Aldo Klodič. Za režijo je poskrbel Francesco Termini, za zvok Marco Parlante za vso koordinacijo in snemanje v Benečiji pa Anna Sonja Simonitti. Na večeru so

se sproščeno prepustijo naravi in občutkom ter drug drugemu pripovedujejo o izkušnjah, igrar, načrtih, sanjah in življenju. Modrost in radoživost se srečujeta pri igrar in spominih. Starejši mlajšim posredujejo izkušnje, odete v nostalgijo, otroci jih sprejemajo in polnijo s sproščeno razigranostjo, največkrat se preteklost in sedanjost ujameta v tok skupnih idej in misli. Kot so povedali mali igralci, ki so bili ves čas junaki večera v Špetru, imajo starejši generacije veliko povedati in so po srcu



vrtnice naše dežele, ter 600 odraslih. Projekt nastaja na pobudo CTA, Centra za gledališče, animacijo in figure, ob podpori dežele FJK in deželnega sedeža RAI. Tudi snemanje letošnjega kratkometražca je, kot že devet let zapored, potekalo ob aktivnem sodelovanju otrok dvojezične šole Pavel Patricig iz Špetra, pridružili pa so se jim neka-

poleg Elisabette Gustini spregovorili še igralci sami, pripadniki obeh generacij, Davide Klodič kot predstavnik dvojezične šole, Živa Gruđen in Igor Tul. Kratkometražni film je na zelo enostaven in spontan način spregovoril gledalcem o srečanju med dvema generacijama. Stičišče je bil izlet k reki, v gozd in v Topolovo. Otroci in starejši

mladim zelo blizu. Film je prežet s poezijo, v njem se prepletata lepota narave in preproste modrosti naših ljudi. Škoda, da v njem ni bilo prostora za kako narečno besedo ali pesem, ki bi tistim, ki Benečije ne poznajo, še bolje prikazal magični svet naših prelepih, zelenih dolin in njenih prebivalcev.

Suzi Pertot

Kulturni dom Gorica / Komigo

Dva raznolika glasbena večera

V nedeljo, 14. aprila 2019, je bil pod večer v veliki dvorani Kulturnega doma v Gorici koncert zbora in orkestra britanske univerze iz Bristol, University of Bristol Chamber Orchestra in University of Bristol Chamber Choir, ki ga vodi Harry Kirby. Mlade pevce in glasbenike je vodil prav tako mlad dirigent Vincent Horsten. Britanska zasedba se je na svoji turneji po Evropi, ki jo je priredilo združenje Virtus Travel iz Rovinja, predstavila tudi pri nas v Gorici. To je bil edini njihov koncert v Italiji. Zanj so izbrali skladbe Schumanna, Brahmsa in Haydna. Koncert, ki se je zaradi tehničnih razlogov začel z enournamudno, je spadal v izvenabonmajski program trijezičnega festivala *Komigo*, ki ga 16. leto zapored prireja goriški Kulturni dom in kulturna zadruga Maja iz Gorice. Tokrat je Komigo v okviru festivalov Across the border in Komigo 2019 & Choir postregel z večerom resne glasbe. Pobudniki goriškega koncerta so bili poleg Kulturnega doma v Gorici in kulturne zadruge Maja, goriški tehnik Voce Isontina, Glasbena matica, Glasbena šola Emil Komel iz Gorice in Kulturni dom Nova Gorica. Pokroviteljstvo so dali občina Gorica, Slovensko kulturno-gospodarska zveza, Dežela Furlanija Julijska krajina in Fundacija Goriške hranilnice.

V sredo, 17. aprila 2019, pa je Ko-

migo v rednem abonmajskem programu ponudil še en pevski večer, tokrat "lahke" oz. avtorske glasbe. Na odru Kulturnega doma je najprej kot posebna gostja zapela nekaj pesmi s svoje nove CD plošče *Facile* goriška kantavtorica Paola Rossato,



ki se je tokrat prvič spremljala na klavir. Pevka je letos v Sanremu prejela posebno nagrado Mei prav za to svojo prvo zgoščenko kot najboljša kantavtorica leta 2018 v Italiji. Njene pesmi imajo res lepo, globoko sporočilno noto. Predsednik Kulturnega doma Igor Komel ji je zaželel, da bi jo spoznali tudi drugod po Italiji, saj si to zasluži.

Za njo je klasični ariji zapela ruska pevka, sopranistka Ksenija Proschina z Mednarodne operne akademije iz Križa, ki jo vodi maestro Aleksander Švab. Pevka odhaja v pariško opero, zato ji je publika s toplim aplavzom zaželela čim lepši uspeh pri tej novi pomembni izkušnji.

Potem pa je navdušeno občinstvo

popolnoma osvojil in pozabaval znani italijanski pevec, kantavtor, predvsem pa izvrsten imitator Luca Virago iz Milana. V svoji dolgi karieri je nastopil tudi na Festivalu v Sanremu leta 1993 s pesmijo *Ci vuole molto coraggio*, isto leto si je v San Vincentu prislužil naslov *kralj imitatorjev na apeninskem polotoku*.

Pod naslovom *Night of the stars - Noč zvezd* se je s svojim glasom, ki zmora posnemate neštete znane italijanske, pa tudi tuje pevce pop glasbe, v humornem ključu preobrazil v Adriana Celentana, pri tem seveda posnemal njegove značilne gibe, Gianija Morandija, Andrea Bocellija, Massima Ranierija, Erosa Ramazzottija, Tota Cotugna, Zucchera Fornaciarija, Claudia Baglionija, Ju-

lia Iglesiasa, celo duo Gino Paoli in Ornella Vanoni in še druge znane glasove, ki so krojili in še krojijo italijansko glasbeno sceno. Petje je, tudi s humornim nadihom, podprl z mimiko in gestami in tako še bolj "veristično" predstavil izbrane "popevkarje". Pri marsikaterem "hitu" je spodbujal poslušalce, naj zapojejo z njim. Večer je bil prijeten tudi zato, ker so se z odra Kulturnega doma slišale že legendarne pesmi, ki so zaznamovale italijansko popularno glasbo v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja. Že krepko odrasli poslušalci zmeraj radi prisluhnejo pesmim, ki so se porodile, ko so bili sami še mladi, polni sanj, želja in upov.

Iva Koršič

Šolska prireditve v Števerjanu / Lepa igrica

Krtka sta ugotovila, da je doma najlepše

Bliža se konec šolskega leta in po naših šolah se vrstijo šolske prireditve. V torek, 28. maja, so se malčki otroškega vrtca Kekec in učenci osnovne šole Alojz Gradnik predstavili v večjem večinamenskem prostoru osnovne šole v Števerjanu in skupno uprizorili priredbo pravljice *Kakšne barve je svet*, ki jo je napisala Desa Muck. Ko so v dvorani ugasnile luči, je oder prekrilo platno, ki je pona-

zarjalo veliko krtino. Z odstranitvijo zemeljske skorje sta prišla v ospredje krtka, ki sta se takoj lotila iskati prijatelje v podzemljskem svetu. Srečala sta se z mravljami, polžki, murenčki, stonog in miškami, s katerimi bi se rada igrala. Bila sta zelo lačna in radovedna, kaj se dogaja na površju. V podzemlju je bilo vse temno in enobarvno, ko pa sta prišla izpod zemlje, kjub mamini prepovedi, ki jim je zažugala, da



Foto DP

ju bo sonce umorilo, sta šla k okulistu, ki jim je dal posebne naočnike, s katerimi sta razločno videla, da je svet raznobarven in

da tudi živali, ki živijo na zemlji, imajo lepe barvne odtenke. Na kmetiji sta srečala krave, bike, race, prašiče, žrebeta, mačke, ko-

koši in ovce. Prašič je krta poučil, da na svetu nihče ni brez smisla, če drugega ne, služi za hrano drugim. Krta se poslovi in se vrneta pod zemljo k mami in tatu ob ugotovitvi, da je doma najlepše. Naočnikov pa nista odvrгла, morda jima bodo še kdaj prav prišla. Nastopajoči so se predstavili v pisanih preoblekah in so svoje vloge prikazali radoživo, sproščeno in s primer-no mimiko in glasovnimi poudarki. To velja še posebno za tiste, ki so imeli vodilne vloge. Predstava je bila lahkotna in prijetna.

Priznanje gre vzgojiteljicam in učiteljicam, ki so tako lepo pripravile otroke, in Sari Miklus za režijo predstave. Pri igri sta imela pomembno vlogo glasba in petje, ki sta spremljala posamezne nastope živali. Za to sta poskrbeli Barbara Persič in Martina Hlede. Ob koncu sta se predstavnici staršev za vrtec in šolo zahvalili učnemu in neučnemu osebju za skrb, potrpežljivost in sodelovanje pri šolskem delu. Tudi učiteljice so se zahvalele staršem za vsestransko pomoč in zaupanje. Županja Franca Padovan je čestitala nastopajočim in obljubila, da bo občinska uprava še naprej namenjala največjo pozornost šolskim potrebam.

DP

Sedma številka mladinske revije Galeb v š. l. 2018/19

Pomlad je razgrnila svoj pisani plašč

Da se je pomlad vrnila k nam, zgovorno pravi tudi naslovnica sedme, marčne številke mladinske revije Galeb. Rdeča pikapolonica s svojimi črnimi pikami radovedno ždi na marjetici, ki je skupaj z vijolico in drugimi cvetkami pokukala iz zemlje sredi zelenega travnika in se veseli pomladnega sonca. Lep pomladni izrez iz narave je prikazala Dajana Lakovič, četrtošolka OŠ J. Jurčič iz Devina. Še pustno razpoloženi tretješolci iz iste šole pa so Galebu poslali okruške pustnega vzdušja, pa tudi pomladni utrinek. Pomirjujoče deluje barva indigo, ki jo tokrat opisuje Jasna Merku' v rubriki *Energija barv*. V njej razlaga, da barve vidimo zato, ker se svetloba odbija v naše oko. Z barvami pomladi nas nagovarja tudi ilustracija Žive Pahor, ki je štiričlansko družinico ilustrirala pod dvema velikima cvetkama, v katerih so namesto prašnikov smejoče se vejice in pike. Privlačen likovni motiv spremlja domiselno pesem Majde Artač Sturman *Hvala, draga mama!* Med hvaležnost, ki jo dolgujemo mamicam, je Artačeva

spletla tudi majhen "slovnični" venček. V njem privlačno spregovori o vejici, ki "ne loči, samo boža", in piki, ki pač mora stati na koncu povedi. *Kdo smo?* je Milan Petek Levokov naslovil svojo enokitično pesmico, v kateri se sprašuje, kdo smo mi ljudje, "kaj se z nami rima"? Ilustracijo med sanjami in domišljijo je prispevala Chiara Sepin. *Balon* pa je naslov pesmice Jureta Jakoba, ki v rimah predstavlja razna prevozna sredstva in vanje vpleta zmeraj tudi vrane. Rožnat balon je ilustrirala Anja Jerčič Jakob. Tudi strip *Medved in miška*, ki ga piše Majda Koren, ilustrira pa Bojan Jurc, spada k branju za nabiranje točk Bralne značke. Protagonista sta tokrat obiskala Dunaj in njegove cesarske palače, pa še šmorn sta naročila v restavraciji. Otroci bodo iz stripa in priloženega opisa izvedeli marsikaj o Avstriji, pa še naloge bodo lahko izpolnili. Za Bralno značko pridejo v poštev tudi druge zgodbe, npr. ruska pravljica *Petelko Kikirilovič*, ki v šegavem tonu opisuje, kako sta lačna vojaka preliščila skopo ženo bogatega kmeta. Pra-

Gregorič. Erika Cunja vodi radovedno Marijo po babični hiši. Tokrat se je Marija ustavila v dnevnici sobi pri stari knjižni omari, v kateri je polno knjig. *Pošastko*, ki se je porodil v domišljiji Maje Furman, je bil izredno prijazen. V gozdu je nabral veliko košaric borovnic, da bodo mamicе, tete, babice lahko skuhale marmelado, čeprav jih je prehlad priklenil na posteljo. Fantazijsko bogato ilustracijo, iz katere veje nekaj posebno magičnega, je izdelala Dunja Jogan. Klarisa M. Javanovič je, ob ilustraciji temnih barv Štefana Turka, pod naslovom *Jabolko na dan spodi bolezen stran* napisala zgodbo o dveh bratih, pri katerih je srečo imel

le mlajši, ki je prisluškoval, kaj so se pogovarjali velikani, in s čarobnim jabolkom ozdravil bolno kraljevo hčerko in jo seveda dobil za ženo. Avtorica je zgodbi priložila recept za poseben močnik: staro jed z jabolki in fižolom. Kako je mali sovici, ki je bila vsa črna in je zato sošolci niso marali, stara vrana, čarovnica Mora, pričarala moč, da je lahko v sanjah strašila otroke, piše Helena Jovanovič. Stefan Turk je ilustriral sovico in temen ples pošasti. Mala radovednica Eva (*na sliki*) je pristala v bolnišnici in se še sama šla zdravnic. Neli K. Filipič pripoveduje o njej ob ilustracijah Ane Zavadlav. Dolgonoge, zveste, velike štorke kraljujejo na petih Galebovih straneh. O njihovi zvestobi in sploh življenjskih navadah podrobno opisuje Marjeta Zorec, Katerina Kalc pa jih je tako lepo upodo-



bila, da se zdijo žive! Tudi ta dolgi opis velja za Bralno značko, a je tudi čudovit vir za poglobitev znanja o teh velikih ptičih, ki radi gnezdiijo v Prekmurju. Da je kovač tudi riba, bodo bralci lahko razbrali iz zelo uporabne rubrike *Soimenjaki*. Piše jo Darinka Kobal, ilustrira pa Ivana Soban. Anka in Vili v zgodbi *Dejnozaverčki* Mihe ha sta jo zakuhala prav "debelo": ogromna samica dinosavra je jezna, ker sta ji izmaknila jajce! Najmlajši bralci bodo v marčni številki Galeba našli *Vajo za koncentracijo in pozornost*, narisati morajo manjkajoče dele (rubriko piše Ester Derganc z ilustratoriko Chiaro Sepin), pa tudi dve strani, ki ju je pripravila Anka Kočevnar, na katerih bodo ugotavljali, kaj je enobarvno in kaj pisano, pa še pobarvanko bodo odeli v različne barve. Matejka Grgič in Chiara Sepin vabita otroke na izlet na Dolenjsko, kjer bodo odkrili marsikaj. Ob omembi ljudske pripovedke o drobnem fantiču Petru Klepcu, ki je dobil neizmer-no moč, Grgičeva pravi, da lahko vsi pomagamo sošolki ali sošolcu, ki je žrtev posmehovanja ali, še huje, nasilja. V tudi tokrat zelo bogatem Galebu sta še *Galebov kviz*, ki ga piše Nevenka Škrli, in *Križanka* Jožeta Petelina.

IK

Različno o odnosih med Slovenijo in Rusko federacijo

Ni samo SDS zmagovalka evropskih volitev!

Slovenija kot nacija, to je država, še vedno išče svojo pot v prihodnost, pri čemer posamezni dogodki ideološke in politične vsebine sestavljajo celovit mozaik stanja in teženj v državi. Ob takem izhodišču in pojmovanju je lahko aktualno tudi mnenje, da so bili nedavne evropske volitve in takoj po njih obisk zunanjega ministra Ruske federacije v Sloveniji formalno-pravno sicer samostojna dogodka, vendar po vsebinski plati med seboj povezana.

Na volitvah poslancev v evropski parlament je sicer uradno in veljavno zmagala skupna lista Slovenske demokratske stranke in Slovenske ljudske stranke, toda v političnem in moralnem pogledu je potrebno upoštevati tudi uspehe oziroma dosežke drugih strank in njihovih kandidatov za poslance. Novinar, urednik in politični komentator, Bojan Požar, na svojem spletu ocenjuje, "da pri SDS gre za kisló zmago, saj naj bi ta stranka, če ne bi imela skupne liste s SLS, lahko izvolila še enega, tretjega poslanca. Milan Zver je bil slab nosilec skupne liste SDS in SLS. Tudi na njegovih predvolilnih nastopih je bilo videti, da je iztrošen politik. Prejel je veliko manj prednostnih glasov kot pa njegova so-kandidatka Romana Tomc, ki je bila zaradi tega tudi ponovno izvoljena za evropsko poslanko". Po mnenju Bojana Požarja bi bili Socialni demokrati lahko pravi zmagovalci volitev, "če se ne bi

zgodil Milan Brglez, ki je bil najbolj po zaslugi Tanje Fajon izvoljen za evropskega poslanca omenjene stranke. Milan Brglez je na volitvah prejel najmanj prednostnih (preferenčnih) glasov od vseh drugih izvoljenih poslancev. Znan pa je tudi po trditvi, da so bili povojni poboji, s stališča naravnega prava, upravičeni". Med poraženci volitev je tudi zelo ambiciozen poslanec Matjaž Nemec iz SD, ki je vodil ostro kampanjo zoper domnevne "fašiste". Nemec, ki se je hitro povzpел na vrhova stranke Socialnih demokratov in Državnega zbora, je po zatrjevanju Bojana Požarja, "v parlamentu deloval po navodilih svoje matere, dr. Nelide Nemec". Največji kolektivni poraženec volitev naj bi bila, po trditvah nekaterih analitikov, stranka Levica zaradi napak v obnašanju in pomanjkanju ugleda pri volivcih nosilke strankine kandidatne liste, Violete Tomić.

Sicer v Sloveniji še vedno objavljajo veliko drugih ocen, komentarjev in razmišljanj o volitvah v evropski parlament. Zaradi objektivnosti tega poročanja in enakega odnosa do vseh vpletenih in delujočih v volilnem obdobju navajam, da je kandidatka za tretji poslanski mandat, Tanja Fajon, iz stranke Socialnih demokratov, za izvolitev prejela nad 53 tisoč prednostnih glasov, kar je bilo največ od vseh kandidatov, sodelujočih na volitvah. Glavni in odgovorni urednik tednika

Demokracija, Jože Biščak, ima morda svoje viře informacij, ker trdi, "da so predsedniku vlade in Liste Marjana Šarca, Marjanu Šar-



Pedagoginja Vlasta Sagadin

cu, šteti dnevi, ker da je bil očitno neposlušen domnevnim vplivnežem iz t. i. političnega ozadja. Dopustil je, da Igor Šoltes, iz stranke Desus, ni bil izvoljen za poslanca v evropskem parlamentu. Šoltes namreč ni kdorkoli. Je vnuk Edvarda Kardelja in njegove neizvolitve domnevne sile in vplivni posamezniki iz t. i. političnega ozadja Marjanu Šarcu zlepa ne bodo odpustili. V ozadju se že pripravlja nov obraz. Za Mar-

jana Šarca se je odštevanje začelo".

Ivan Štuhec, moralni teolog in civilno-družbeni voditelj, glede razpleta političnih razmer po volitvah navaja zlasti možno vlogo Nove Slovenije, krščanskih demokratov. Ta stranka menda ima zelo proste roke, da naravna kompas slovenske politike v smeri oblikovanja desnosredinske vlade. Tako je razmišljal v komentarju, objavljenem v slovenskem katoliškem tedniku Družina. Pedagoginja Vlasta Sagadin pa je v spletnem časopisu Facebook menila, "da trem četrtinam Slovencev volitve 'dol visijo'. Ne briga jih, kako bo naša skupna domovina, EU, delovala naslednjih pet let. Škoda, popravni izpit bo šele čez pet let. Do tedaj pa bo treba izobraziti in prepričati slovenski narod, da bo znal živeti demokracijo, tudi ko bodo na vrsti dolžnosti, ne le pravice".

Povod za razprave v političnih okoljih in tudi v t. i. navadni javnosti o vplivu Ruske federacije in njenih voditeljev v Sloveniji je dal s svojo proroksko politiko in usmeritvijo nekdanji zunanji minister Karl Erjavec. Ru-

ski zunanji minister Sergej Lavrov je svoj vnovični obisk v Sloveniji utemeljil z udeležbo v Šmartnem pri Litiji na odkritju spomenika prevajalcu, snovalcu rusko-slovenskega in slovensko-ruskega slovarja in pedagogu Davorinu Hostniku. Na naraščajoči vpliv Ruske federacije v Sloveniji je pred evropskimi volitvami opozoril tudi poslanec iz SDS, Milan Zver. Zdaj pravi, da se je zaradi tega "mafija odločila, da ga je treba sesuti". Časnikar in urednik Ali Žerdin je na prvi strani časnika Delo, v odmevni rubriki Tema dneva, zapisal, "da se med vsemi svetovnimi političnimi veljaki zunanji minister Ruske federacije Sergej Lavrov najpogosteje sestaja s slovenskimi veljaki. Od leta 2004, ko je Lavrov prevzel vodenje diplomacije svoje države, se je udeležil dveh ducatov sestankov s šefi slovenske diplomacije. Nitke, ki iz Moskve vodijo proti Ljubljani, so torej izjemno goste. Težava pa je v tem, da so precej redkejši niti, ki bi iz Ljubljane vodile proti zahodnim prestolnicam. Zaradi tega neskladja ima Slovenija tudi po evropskih volitvah nejasno in negotovo politično prihodnost. Nasploh številni ruski spomeniki po vsej Sloveniji pričajo o dolgi tradiciji vzajemne naklonjenosti med slovanskima narodoma, hkrati pa so tudi nem dokaz, kako spretno ruska diplomacija ohranja in širi svoj vpliv v širši regiji, so zapisali v Delu. Po bese-

dah predsednika društva Slovenija-Rusija Saša Geržine je bil to kratni obisk ruskega zunanjega ministra Sergeja Lavrova predvsem priprava na prvi obisk slovenskega premiera Marjana Šarca v Ruski federaciji. Do obiska naj bi prišlo v mesecu septembru. Kritično mnenje o odnosih med Slovenijo in Rusko federacijo ima Božo Cerar, nekdanji predstavnik Slovenije v zvezi Nato in veleposlanik v ZDA. Pravi, "da Slovenija sicer mora vzdrževati odnose z Rusko federacijo, nobene potrebe pa ni, da bi bili ti odnosi posebno prijateljski in pristrčni. Glavni razlog za to je, da Rusija pogosto deluje v nasprotju s temeljnimi zunanjepolitičnimi interesi Slovenije. Tudi zgodovinsko Rusija Slovincem ni kaj prida pomagala, ne v prvi in ne po drugi svetovni vojni. Naši partizani so se morali zaradi sovjetske ravnodušnosti, ali celo njihovega tihega pritiska, umakniti z velikega dela Primorske".

V Sloveniji kot vedno poteka ali nastaja veliko dogodkov, nekateri so prav dramatični. V polemiki med obrambnim ministrom Karlom Erjavcem in Matejem Toninom, predsednikom parlamentarne komisije za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb, glede prisluškovalne afere, ki je povzročila hrvaško odpoved arbitražne odločitve o meji med državama, so navajali celo trditve o izdaji in veleizdaji.

Marijan Drobež

Tino Mamić

DALMATINO

22

Nemcu anšlus ni uspel

Bil je eden najlepših dni, tisti majski torek. Pa ne zaradi malce skrivnostno dvigajočih se romantičnih meglic, ki so prepredale dolinice Vipavske in me tako navdušile, da sem svoji dragi velel ustaviti avto: mimo tistega prelepega pogleda na dolino se pač ne more kar peljati. Tudi ne zaradi krasne družbe na domačiji, kjer smo tisti večer okušali najboljše kulinarične sadove okusa, ki ni le izbran, ampak tak, da si ga zapomniš za več dni. Bil je to eden najlepših dni v letu, ker je v slovenskem parlamentu prevladala zdrava pamet in je praznik vrnitve Primorske k matici ostal praznik. Če bi ta dan namreč preimenovali, bi to ne bil več praznik, saj priključitev ni zadeva, zaradi katere bi lahko praznoval. Priključitev je neprostoVOLjna akcija, velikokrat tudi povsem v nasprotju z voljo prebivalcev priključene pokrajine. Enkrat je iz take priključitve, aneksije v zgodovinskem jeziku, izbruhnila celo svetovna vojna. Avstrija je anektirala Bosno, Srbi pa so temu tako nasprotovali, da so njihovi skrajnejši nekaj let kasneje s podporo vlade v Beogradu ustrelili prestolonaslednika. Drugi tuj izraz, ki ga zgodovinarji uporabljajo za priključitev, sinonim za priključitev, je anchluss. Kaj se je takrat zgodilo z Avstrijo in kakšne so bile posledice, verjetno ni treba nikomur razlagati.

Naši, slovenski levičarski skrajnejši, hvala Bogu, niso dobili dovolj glasov, da bi Primorsko razglasili za priključeno oziroma anektirano deželo. Primorci smo se namreč z matico Slovenijo združili, saj smo to storili prostovoljno in z veliko vnemo. Primorske ni priključila Ljubljana ali celo ljubljanska partija, kot nekateri hočejo danes prikazati.

Primorska je bila okupirana (1918) in kmalu nato priključena Kraljevini Italiji po prvi svetovni vojni. Leta 1945 (formalno 1947) pa ni bila ponovno anektirana h kakšni drugi državi, ampak združena s Slovenijo, ki je bila del takratne komunistične Jugoslavije. Takrat je bila osvobodena tuje nadoblasti in združena z matico. Pred leti sem bil na nekem mednarodnem zgodovinskem simpoziju o povojni preureditvi meja med Slovenijo, Italijo in Hrvaško. To je bilo precej nazaj, še preden je Slovenija sploh razglasila praznika vrnitve Primorske in Prekmurja. Slovenski zgodovinarji so takrat uporabljali besedo "priključitev" Primorske. Pa je nastopil neki hrvaški zgodovinar. Zelo vljudno, a tudi odločno je rekel, da se morajo slovenski zgodovinarji ozreti v zgodovino, saj za združitev okupirane pokrajine z matico uporabljajo besedo priključitev. Povedal je, da gre za zgodovinsko

napačen izraz, ker so Hrvati in Slovenci praktično brez izjeme hoteli vstopiti v Jugoslavijo. In nadaljeval, da je priključitev strokovni izraz, ki ga s tujko imenujemo aneksija, v nemščini pa anchluss. Takrat smo se slovenski zgodovinarji v dvorani spogledovali in bilo nam je prav nerodno, da moramo to slišati od tujca.

Čez leta, ko je poslanec Zmago Jelinčič predlagal zakon z novim praznikom "priključitve" Primorske k matici, sem seveda takoj zastrigel z ušesi. Poslancu sem nemudoma poslal kratko elektronsko pisemce. V treh stavkih sem omenil, da je priključitev isto kot aneksija in anšlus. Jelinčič mi je odgovoril takoj. Zahvalil se je za pripombo in se strinjal z vsebino. Potem je predlog spreminil in smo dobili praznik vrnitve Primorske matici. To je namreč še natančnejši izraz od združitve, saj je bila Primorska nasilno, proti volji ljudstva, odtrgana od drugih slovenskih dežel, ki so se združile v Državi SHS leta 1918. Pred tem je bila namreč stoletja v isti državni tvorbi kot vse druge slovenske dežele. Do leta 1918 je bila meja dežele Kranjske na reki Hubelj, tako da je bil vzhodni del Primorske tudi uradno del dežele Kranjske in Ljubljanske škofije.

A to je že takrat šlo v nos stranki Socialdemokratov (SD), pravni naslednici Zveze komunistov Slovenije. Oni namreč pristajajo na zahteve zveze tako imenovanih borcev (v ZZB namreč partizanskih veteranov skorajda ni več, člani so večinoma ljudje, ki so puško videli samo v kakem filmu, zato po mojem skromnem mnenju pač ne morejo nastopati v imenu pokojnih in ostarelih partizanskih borcev) in teh zgodovinskih dejstev nočejo upoštevati in vsiljujejo izraz aneksija oziroma priključitev.

Poslanec Matjaž Nemec (SD), ki je zagovarjal priključitev, je bil tistega majskega torka še tretjič zapored poražen. Najprej je preimenovanje blokiral državni svet, potem parlamentarni odbor, slednjič pa sam parlament. SD se je pokazala kot protiprimorska in protislovenska stranka, ki samo išče ideološke teme, zaradi katerih se lahko državljani kregamo. To posredno priznava celo premier in predsednik republike, oba levičarja. Ta celo Primorec in nekdanji šef SD. Oba sta manever poslanca Nemca ocenila kot nepotreben. In anšlus Primorske je bil mrtev! Tistega lepega majskega dne...

Italijani so Primorsko priključili Italiji leta 1918. Po kapitulaciji (1943) so Primorsko okupirali Nemci, ki pa je niso priključili rajhu. Če Nemci med dveletno okupacijo niso mogli anektirati Primorske, pa bi bilo smešno, če bi to danes uspelo nemu Nemcu...

Slovesnost v Kočevskem rogu

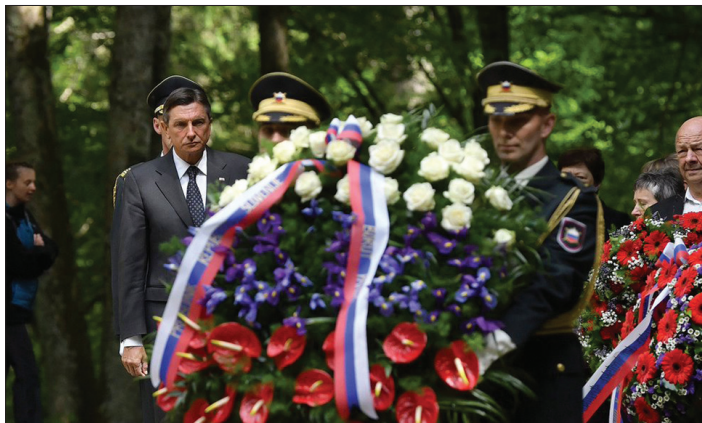
Spomnili so se žrtev revolucionarnega nasilja

V Kočevskem rogu je bila pri kapeli ob grobišču pod Krenom minulo nedeljo že tradicionalna spominška in pravna slovesnost z obletno mašo za žrtve revolucionarnega nasilja, ki jo je pripravila župnija Kočevje. Somaševanje je vodil prelat Anton Slabe. Slovesnosti se je udeležil tudi predsednik repu-

so ulice slovenskih mest še vedno poimenovane po nekaterih voditeljih revolucije, ki so po njegovih besedah načrtovali umore. Po slovenskih krajih še vedno stojijo tudi spomeniki ljudem, ki "z demokratično ureditvijo nimajo nič skupnega", je zatrdil. Številni arhivski dokumenti in pričevanja po njegovih besedah

"Poleg tega vedno znova lahko v slovenski javnosti in tudi pri nekaterih politikih zasledimo zaskrbljujoč diskurz t. i. komunističnih konzervativcev o med- in povojnih pobojih, o katerih so se, ne nazadnje, že izrekla tudi slovenska sodišča. Šlo je za zločin brez primere v narodni zgodovini, ki ga je mlada slovenska država vendarle začela popravljati. Svoje pri tem odigra tudi strah! Gospe in gospodje, težko si predstavljam, da so v letu 2019 nekateri naši sodržavljani še vedno tako prestrašeni. To žal vedno znova opazam pri svojem raziskovanju na terenu. Komunizem je na tem področju svoje opravil! Zato pa nam ostaja molitev in priprošnja k Bogu, naj nam nakloni potrebne vztrajnosti in poguma," je zatrdil dr. Podbersič.

Grobišče pod Krenom po navedbah Slovenske škofovske konference simbolno predstavlja številna druga grobišča po vsej Sloveniji, prvo pravno slovesnost pa je tam 8. julija 1990 ob udeležbi več kot 30.000 vernikov vodil tedanji ljubljanski nadškof metropolit Alojzij Šuštar. Namen vsakoletnega srečanja je molitev za pokojne, za spravo in odpuščanje med slovenskim narodom. V Kočevski rog tradicionalno prihajajo svojci pobitih vojnih ujetnikov, ki so jih zavezniške angleške sile leta 1945 vrnile iz avstrijske Koroške. Kot ugotavljajo in predvidevajo zgodovinarji, naj bi v Kočevskem rogu na sedmih grobiščih končalo do 30.000 žrtev medvojnih in povojnih zunajsoodnih pobojev, največ, 15.000 do 20.000, pa v brezno pod Krenom.



blike Borut Pahor, pred njo pa je položil venec k obeležju pred breznom. Osrednji govornik na slovesnosti, zgodovinar dr. Renato Podbersič, je spomnil, da je v Sloveniji približno 700 množičnih grobišč in morišč. "To je trenutno stanje, saj raziskave še zdaleč niso končane", je dejal za STA. Na Primorskem, od koder prihaja, jih je vsaj še nekaj deset, je dodal. V svojem govoru je opozoril, da

dokazujejo, da se je takratna komunistična partija pripravljala na prevzem oblasti in za "obračun tako z dejanskimi kot z namišljenimi nasprotniki". Nekateri so si sicer zelo prizadevali, da bi zakrili svoja dejanja, a je kljub temu ostalo veliko dokazov, je poudaril Podbersič. Ljudi je danes po njegovih besedah še vedno strah spregovoriti o dogodkih med drugo svetovno vojno in takoj po njej. "Tu je sistem opravil svoje", je poudaril.

Katja Ferletič



STARE JEDI V NOVIH LONCIH (40)

Nekoč, dosti več kot danes, je bila svila blago bogatih, visokih posvetnih in duhovnih avtoritet (v davnih časih naj bi za kilogram svile bilo potrebno odšteti kilogram zlata). Kitajci so že pred 5000 leti odkrili, kako je treba tkati svilo. "Kitajska legenda pravi, da je princesa Xiling, ko je sedela pod murvo, padel kokon v vroč čaj in iz njega so se odvile nežno bele nitke. Te nitke je Xilingin mož, mitični kralj Hunagdi, spremenil v dragoceno tkanino – svilo". Kitajci so skoraj 2500 let skrivnost izdelovanja svile skrbno skrivali – za prenos sviloprejkinih jajčec s Kitajskega je bila celo zagrožena smrtna kazen. Grški zgodovinar Prokopij je zapisal, da je cesar Justinijan Veliki leta 553 na Vzhod poslal dva meniha, ki sta v popotnih palicah iz bambusa od tam pretihotapila zarod sviloprejk. Zgodovinski viri pričajo o tem, da je prva svila prišla



čez Indijo v Evropo, kjer so se ljudje izredno začudili, ko so izvedeli, da je vsa skrivnost mehkega in kot cvet nežnega blaga v mali živalici-sviloprečki, ki med preobrazbo prede svileno nit. Osem centimetrov dolge gosenice lezejo in iz obustnih predilnih žlez izločajo snov, ki se na zraku strdi, s to nitjo se ličinka zapre v majhno gnezdece – kokon, v katerem konča svojo preobrazbo. Tanka nitka, s katero sprede zapredek, je dolga lahko do 1,5 km. Vzreditelji sviloprejk kokone najprej potopijo v vrelo vodo in s posebno krtačo povlečejo tanke nitke; do 25 takih niti sestavlja svilni sukanec, obdan z beljakovino (sericin), ki ga je pred tkanjem treba prekuhati, barvati in posušiti.

Sviloprejke so nekoč poznali pod imenom "kavalir", če je šlo pri gojenju kaj narobe, pa so rekli, da "je šel kavalir v kravo". Dolgo je bilo svilogojstvo skrivnost, dokler se ni razširilo in postalo lažje dostopno večjemu krogu prebivalstva, razširilo se je in sredi 16. stoletja doseglo tudi naše kraje in Goriška je imela med slovenskimi deželami pri tem posebno mesto. Ni pa svilogojstva brez murv, belih murv, ki so bile nekoč pri nas zelo razširjeno drevo – ličinke sviloprejke se namreč hranijo z listi murve. Pravijo, da ima murva močno "družinsko simboliko" – bila je dvoriščno drevo in tudi danes starost teh dreves pogosto sovпада s starostjo domačij. Murve so kmetje nekoč sadili, ko so se poročali ali ob rojstvu otroka, najdemo jih tudi ob slopjih ali kot mejnike med posestmi sosedov, na "osredkih" ali "ozarah". Čas Marije Terezije je bil eden od vrhuncev svilogojstva v naših krajih – oblasti so v 18. in 19. stoletju nenehno spodbujale nastajanje drevesnic, kjer so gojili murve. Na Goriškem so na začetku 18. stoletja na robove cest posadili več kot 50.000 murv, na cesti med Gorico in Oglejem pa drugih 60.000.

V Fari so leta 1724 odprli veliko predinico, ki je delovala do prve svetovne vojne, ko so jo spremenili v kasarno, po drugi vojni pa je postala zatočišče za istrske begunce. Na splošno je pri nas svilogojstvo živelo vse do 60. let prejšnjega stoletja. Najprej so se z njim ukvarjali v premožnejših družinah, kjer so imeli večje potrebe po svili in so tudi trgovali s kokoni sviloprejk, bilo pa je obdobje monokultur in tisti, ki so zasadili murve in so se začeli ukvarjati s svilogojstvom, so bili nagrajeni: kmetom so zastoj nudili sadike murv in jajčeca sviloprejk, v začetku 19. stoletja so jih delili celo otrokom na šolah. Sviloprejke so navadno imeli na podstrešju na lesenih "privencah", nosili so jim mehke liste bele murve, ki niso smeli biti uveli ali mokri od rose, gosenice pa so jih požrešno jedle, tako da se je v hiši slišalo pronačajoče se, odsekanje glasov njihovega hrustanja. Kmetje so imeli navado, da so na vzhodno strah hiše vsadili belo murvo, ki je simbolizirala dan, na zahodno stran pa črno, ki je predstavljala noč. Z razvojem industrije, ki je žal privedel do izumrtja marsikaterih obrti, je svilogojstvo, predenje in tkanje

svile, tudi med kmeti prenehalo obstajati – sčasoma so opustili tudi nasade murv, sekali so jih vedno več in vedno pogostejše. Murva je bila tudi otrokom priljubljeno drevo: občudovali so in pazljivo opazovali zorenje sladkih murvic, ki so bile lahko bele, rožnate ali odete v skoraj vijolične odtenke. Draga Iva mi je povedala, da je bil to "edini sadež, po katerem smo lahko otroci segali. Ni bilo prepovedano jih trgati, to ni pomenilo krasti"! Plodovi murve so veljali za sladkor revežev. Tudi danes jih lahko jemo kar z drevesa, odlični so v sadni kupi, iz njih gospodinje kuhajo sirup in marmelado. Murvice vsebujejo vitamine A, B, C, E in K, železo, kalij, mangan, magnezij, pektin, veliko količino antioksidanta antocianina, preprečujejo starjenje telesa in nekoč so jih uporabljali za preprečevanje kariesa, vnetij v ustih in grlu ter celo proti trakulji.

SLADICA Z MURVICAMI

Sestavine:

300 g murvic (robidnic ali malin), 250 g masla, 250 g sladkorja v prahu, 4 jajca, vanilija, sol, 250 g moka, 1 vrečka pecilnega praška, sladkor za potresanje.

Priprava:

Maslo zrežemo na koščke, da se omehta, medtem operemo sadje in damo na kuhinjski papir, da se posuši. Penasto mešamo maslo in sladkor, potem postopoma dodamo jajca (vsako posebej in vmes vsakokrat dobro vmešamo), sol in vanilijo, na koncu se presejano moko s pecilnim praškom. Premešamo in previdno dodamo še sadje. Maso damo v pomaščen tortni model ali model za kolač. Pečemo pri 170 stopinjah Celzija približno 50 minut (zadnjih pet minut preverimo z zobotrebcom, če je pečeno). Ko je torta pečena, pustimo, da se ohladi, jo obrnemo na krožnik, potresemo s sladkorjem in serviramo. Bog žegnaj!

Občni zbor ZKB Trst Gorica

Mladi se približujejo
bančni zadrugi

Na letošnjem občnem zboru banke ZKB Trst Gorica je imela svoj poseg tudi skupina ZKB mladi. Posegu, ki ga je uvedla mlada referentka ZKB dr. Veronika Povšič, je letos sledilo kar nekaj mladih obrazov. Z nastankom skupine število mladih članov iz leta v leto narasča.

Skupina je nastala septembra 2016, da bi se članstvo pomladilo in da bi mladim nudili informativna srečanja, predavanja, laboratorije, izlete in druženja. Vse te dejavnosti so namenjene članom od 18. do 35. leta starosti.

Skupino sestavlja zdaj 10 mladih članov in 3 referenti banke. To so: Mateja Cante, Robert Devetak, Tina Kralj, Jan Kraus, Enrico Leghissa, Peter Sosič, Andrej Sossi, Aljaž Srebrnič, Lea Ušaj in Tadeja Zavadlav. Referenti pa so: Marko Pertot, Sabina Citter in Veronika Povšič. Mladi odborniki so se članom predstavili z ličnimi majicami in jopami z novim logotipom.

Prisotnim je uvodoma mlada članica odbora ZKB Mladi, dr. Lea Ušaj, orisala dejavnosti v minulem letu 2018, saj je skupina izvedla kar nekaj pobud:

1. julija 2018 je priredila drugi Aperibanking, ki je bil v kleti Grad Rubije na Vrhu Sv. Mihaela. Lokacija je bila načrtno izbrana na Goriškem, da bi jo tudi goriška mladina spoznala. Ob spremljavi jazz skupine 'Komel Contemporary Jazz Ensemble' so lahko mladi okusili vino kleti Grad Rubije, ki so si jo lahko tudi ogledali, s prigrizkom Lokande Devetak ter trgovine Maxi Family Povšič. Ker je bila udeležba mladih članov številna, je bil dogodek zelo uspešen. Agencija Aurora Viaggi, s katero je skupina aprila sklenila sodelovanje, je ob koncu večera med udeležence z žrebom razdelila nekaj privlačnih nagrad.
2. septembra 2018 je v Trstu potekal Forum Giovani Soci, t. j. državno srečanje mladih članov združenih bank Italije, pri katerem so bili soudeleženi tudi odborniki ZKB Mladi. Pomagali so pri organizaciji in prisostvovali raznim sejам, ki so bile na sedežu federacije v Vidmu. Tema foruma je bilo finančno izobraževanje. V sklopu tega so posneli krajši video, pri katerem je sodelovala tudi ta skupina.
3. Ob Barkovljanki je Aurora Viaggi organizirala katamaran za ogled regate v živo in mladim članom ZKB namenila nekaj listkov po znižani ceni.
4. novembra 2018 so bili ZKB Mladi soorganizatorji Laboratorija bodočnosti, v režiji ZSSDI, pri katerem so bili prisotni s svojo stojnico.

5. Konec novembra 2018 so priredili podelitev stipendij ZKB. Da bi večer popestrili, so si zamislili klepet z mladimi: povabljenih je bilo pet uspešnih mladih, ki so prisotnim povedali svoje izkušnje doma in po svetu. Na večer so povabili podjetnika Danijela Lovrečiča, harfistko Tadejo Kralj, fotografino Dominique Pozzo, optometrista Mateja Malalana in arhitektko Eriko Košuta. Sledila sta slovesna podelitev in druženje.

Nadalje je prevzela besedo dr. Veronika Povšič in članom predstavila program za leto 2019:

1. V soboto, 16. marca 2019, je bil v prostorih Kulturnega doma v Trstu izobraževalni tečaj namen-



jen mladim odbornikom, organizatorjem in vodjem, DM+ OSVEŽITEV. Tečaj je bil del širšega projekta Zastavimo skupne moči za skupne cilje, ki ga Študijski center za družbenopolitična vprašanja Krožek Anton Gregorčič posveča liku Mirka Špacapana in ga financira Avtonomna dežela Furlanija Julijska krajina na podlagi sredstev iz zaščitnega zakona 38/2001. Projekt Development je finančno podprl tudi Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Organizacijski odbor DM+ so sestavljali mladi iz skupin društev M+ SKPD F. B. Sedej, PD Podgora, Devinski mladinski krožek, MOSP. Izobraževalni program je bil namenjen komunikaciji in je stekel v soorganizaciji Slovenskega stalnega gledališča, Združenja slovenskih športnih društev v Italiji in ZKB Mladi.

Kar zadeva ostale načrtovane dejavnosti:

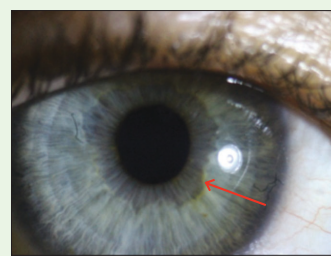
2. tretje leto zapored bodo ZKB Mladi organizirali za mlade člane Aperibanking. Letos bo ta v kleti Zidarich v petek, 14. junija 2019, od 19. ure dalje. V kratkem bo skupina nudila podrobnejše informacije.
 3. Letos bo za mlade organiziran tudi izlet, in sicer vikend v Budimpešti, od 4. do 6. oktobra v organizaciji Aurore Viaggi.
 4. Ob tradicionalnem enodnevem izletu za člane pa bo en avtobus namenjen izključno mladim članom.
- Referentka je končala svoj poseg z vabilom in željo, da bi se mladi člani v čim večjem številu udeleževali predstavljenih pobud.

Erika Brajnik

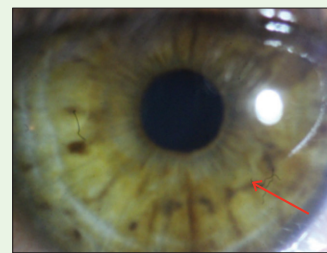
NATUROPATSKI NASVETI (246)

Oči v naturopatiji

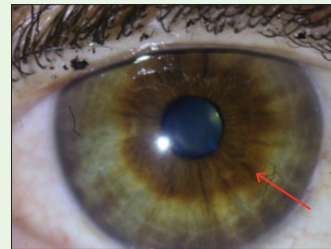
Ker sem tudi iridologinja, so me prosili, da napišem članek o očeh. Pri tem pa nisem mogla mimo tega, da ne bi opisala kakšen dragocen pomen imajo za naturopatijo oči, saj so izjemno pomembne. Oči govorijo veliko več kot usta, si upajo povedati! Iridologija je veda, ki preučuje in opazuje iris, zenico in beločnico ter spremembe na teh. Vsaka odprtina, vsak madež, vsaka sprememba na očesu naturopatu veliko pove o predispozicijah in dispo-



Primer očesa z dobro vitalno energijo! Saj je obroč lepo poudarjen.



Primer očesa z zelo slabo vitalno energijo. Obroč ni poudarjen. Na očesu se vidi presežek toksinov v telesu in se razume, slabo delovanje organov na podlagi kisline, ki prežema iris.



Madeži po očesu so rjave in temno rjave barve in kažejo na to, da se toksini jeter nabirajo v telesu. To se vidi tudi na koži kot rjave lise po obrazu in telesu. Jetera so zelo pomembne filter našega telesa, če ne delujejo pravilno, se bo naša barva očesa spremenila v temno. Ko se bo telo prečistilo toksinov, se bo tudi iris spremenil!

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TVOO
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.



Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USP! In Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu



Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250
Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 4. junija 2019, ob 13. uri

Spomini na otroške in najstniške pomladi

Ledeni možje

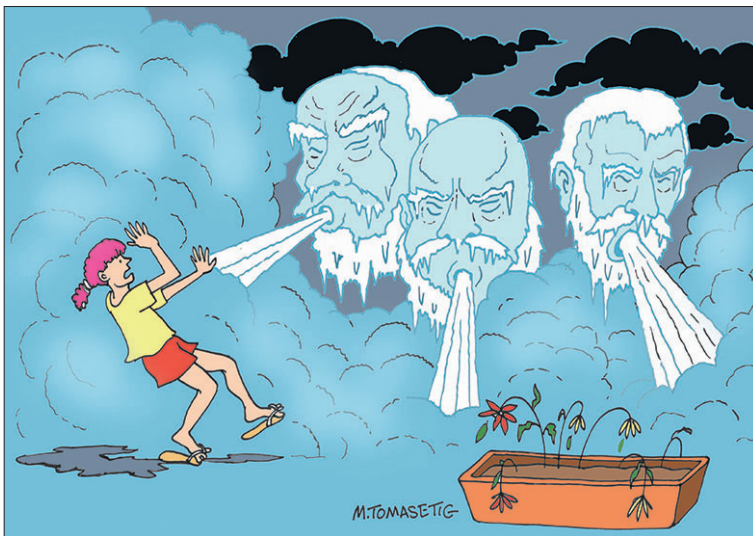
Spomin iz otroštva, ki mi vsako leto skali sanje o pomladi. Ledeni možje, Tržačani jih imenujemo "santi de jatzto", so bili pri nas doma čisto navadna tema majskih pogovorov. Menda smo v tistih časih, ko sem bila še otrok, bolj verjeli v ljudsko modrost, kot verjamemo danes. Morda pa so bili tedaj ledeni možje še bolj hudi, kot so dandanes.

Že kot otrok sem ljubila poletje. Prijatelj Jurij pravi, da menda ne pozna nikogar, ki bi imel tako rad vročino in sonce, kot ju imam rada jaz. Kot deklica sem težko pričakovala, da bo zime konec. Res težko. Živeli smo v majhnem stanovanju v petem nadstropju, ogrevanja skoraj nismo imeli, pa tudi okna in polkna niso najboljše tesnila. Že kot otrok sem okusila vse preveč mraza in sem komaj čakala, da bom opazovala mamo, kako spravlja v omaro plašče in volnene jope ter iz nje jemlje majice brez rokavov in sandale. Takrat je bil zame vedno praznik. Še sama sem poskrbela za plastično lutko, ki sem jo vsak dan skrbno preoblačila, spravila v kartonasto škatlo zimske obleke, ki jih je zanj zašila mama, ter jo

oblekla v lahke majčke in kopalke. Končno smo začeli odpirati okna in odnesla sem ležalnik na balkon. Poletje mi je prineslo zvezdnate noči, kresnice, večerne sprehode po svetoivanskih zelenih gajih. Ko sem nekoliko dorasla, pa sem hodila sama na plažo. Poleti sem dneve po večini preživljala na balkonu. Svetlejšje in veliko bolj živahno je bilo kot v tesnem stanovanju. Na ležalniku sem brala, včasih pa sem odložila knjigo in poslušala ptice, otroke, ki so se igrali na ulici, in hrup avtomobilov. Nekje za bloki so bili Razklani hrib z veliko rano, ki jo je vanj vklesal kamnolom, in steze, ki so vodile do Bazovice. Narava, moj svet in moje sanje.

O poletju sem sanjala zelo zgodaj. Že marca sem hotela sleči težek jopič in dolge volnene nogavice. V dokolenkah sem se počutila svobodno. Mama seveda ni dovolila, da bi se prezgodaj slačila. Tudi tu se je držala pregovora, ki pravi, ne odkrivaj se v aprilu, v maju pa počasi in previdno. Menda tega pregovora Slovenci nima mo in ga ravno zato nisem marala. Včasih mi je bilo v šoli

prevroče in sem se doma pri-toževala. A mama je bila glede oblačenja neomajna. Ledeni možje morajo še priti, mi je za-bičala vsakič in dokolenke spravila spet v predal. Ko sem bila še otrok, so bili maji, kot je letošnji, pogosti.



Tega ne rada priznam, ker ne maram zime, ki prodira v pomlad in mi jemlje poletje, ki je vedno in vsakič prekratko. A spominjam se, da je bil maj skoraj vsako leto prekleto muhast. Čeprav smo se otroci marca in aprila že veselili sonca in iger na prostem, smo maj skoraj vedno preživeli doma in opazovali dež in burjo, ki stanam vračala spomine na predolgo zimo. Tako pač je, mi je

govorila mama, ledeni možje prihajajo. Ne moremo jim uiti. In meni, otroku, ki je sanjal o soncu, so pomenili ledeni možje neizogibno, vsakoletno zlo. Poletje, ki mi je bilo ukraden. Mraz, ki sem ga komaj prenašala, ker sem že okusila

govorila mama. In res je na dan, ko je godovala Zofka, skoraj vsako leto lilo kot za stavo. In maja je res težko, ko lije in imaš občutek, da se zima vrača. Maj je namreč najlepši mesec, še junij morda, ko so trave visoke in zorijo češnje.

Potem je poletje že prezrelo in že diši po razcvetu. Po tistem, kar ljudje imenujemo konec.

Spominjam se, da je bil maj, ko sem bila še najstnica in pozneje dekle, vedno precej mrzel. In zavleklo se je tja do junija. Do dneva republike. 2. junija, ko je bil državni praznik, je bila med tržaško mladino navada, da smo za nekaj dni šli na Cres. Za začetek poletja, za pokušino Mediterana. Tudi zaradi prvih ljubezni morda. Ljubezen je pod zvezdami, v neskončnem objemu morja, najlepša.

Tam so namreč sanje. Ob morju jih je največ. No, mi smo leto za letom vztrajali, hodili s šotori na Cres, največkrat pa smo jih potem ponoči lovili po kampu, ko jih je burja odnašala, zjutraj pa smo vsi premraženi in mokri pili kavo v volnenih jopičih. Taka so bila poletja, ko si si jih najbolj želel in potreboval. In take so bile muhaste pomladi moje mladosti.

Zdaj je drugače. Zdaj nas me-

diji skozi bombardirajo z novicami in vsaka dežna kaplja je že naliv, vsak sunek vetra orkan, vsaka nevihta neurje. Da se tisk lepo bere in prodaja, da ljudje posegajo po medijskih novicah, so pač potrebne senzacije. In senzacij zdaj ne manjka. Niti v napovedih niti v kroniki. Že pred vsakim koncertom tedna nam napovedujejo, da bo vreme izjemno slabo, tako da smo že sredi tedna turbojni. Senzacija mora biti, ni kaj. In vreme je od nekdanjajlahntnejša tema pogovora, ko zmanjka pametnih argumentov. In ko živiš v dobi, ko mora vsaka novica zadeti v polno. Tako se letos vsi čudijo skoraj jesensko obarvanemu maju, prisegajo, da se česa takega ne spominjajo, da je vse skrajno, tudi vreme in pomladi. Jaz se seveda spominjam. Snega v začetku maja, mraza, ki ni hotel popustiti, in deževnih pomladi. Tudi ledenih mož iz svojih otroških let se spominjam. Priznajmo si. Zoprno je, a ne nenavadno. Ledeni možje in muhasti maji so vedno obstajali, čeprav so mediji nanje pozabili. Kaj pa bi z ledenimi možmi, ljudska modrost je v dobi multimedije kulture odveč. Ledeni možje ostajajo le spomin na otroštvo. Ko je bilo besed in laži manj, pomlad pa nekaj najlepšega, kar smo imeli.

Suzi Pertot

Veselje v domačem nogometu in pod našim košem

Napredovala sta Breg in Primorje

Sezona v ekipnih športih, ki je bila za naše športno gibanje bolj skopa z dosežki, je tik pred iztekom ponudila dva vrhunca: konec tedna so se namreč načrtovanega napredovanja veselili tako nogometaši Primorja kot košarkarji Brega.

Nogometna letina, s katero smo v teh stolpcih že obračunali, je bila ob kar šestih nazadovanjih na skupno enajst ekip, reci in piši, porazna. Vtis pa so v nedeljo popravili Prosečani, ki so v finalu play-offa v kraju Marano Lagunare premagali s 4

cardo Allegretti, nekdanji prvoligaški igralec, kolegu Primorskega dnevnika Janu Grgiču zaupal, da se klub ni držal dogovorov in da že nekaj mesecev zamuja z izplačevanjem potnih stroškov nogometašem in trenerjem. Zaradi tega bodo finale igrali v nepopolni postavi, ker so nekateri fantje zapustili ekipo, je še dodal Allegretti. No, kljub težkim razmeram je proseški kolektiv na najpomembnejšo nedeljo (potem ko je redni del sklenil na drugem mestu lestvice za Pro Cervignanom) strnil vrste in pokazal

ligaško raven. Mix preverjenih starejših igralcev iz višjih lig in obetavnih mladih je deloval kot stroj. Nekoliko krut igralni sistem je postavil Brežane pod hud pritisk v play-offu, ki je sledil rednemu delu in je vse peterke postavil spet na isto izhodišče. V dveh tekmah je dolinska postava izločila Gonars v četrtfinalu, polfinalna serija pa je že bila prav finale, saj je neposredno odločala o napredovanju. Aviano je nagnal strah v kosti slovenskemu taboru z nepričakovano zmago na prvi tekmi v dolinski telovadnici (za celo

edini poraz Brega v celi sezoni!), vendar brata Grimaldi in soigralci so reagirali v velikem slogu in suvereno zmagali tako v drugem nastopu na Pordenonskem kot tudi v odločilnem spopadu spet v Dolini pretekli petek. Uspeh s 85 proti 78 ob 32 točkah prve violine Alberta Grimaldija je Bregu prinesel C ligo, za kar so na parketu garali dve leti, lani se je namreč ekipi zalomilo v finalu končnice. Treba je tudi poudariti, da je bil trener

svoje najlepše lice ter dosegel zmago, ki je popeljala Primorje do zgodovinskega napredovanja prvič v elitno ligo. Predsednik Robert Zuppin je obljubil, da bodo poravnali zaostale obveznosti in da se bodo potrudili, da bi sestavili konkurenčno moštvo tudi za višje nadstropje.

Z zelenice v dvorano, kjer se slavlje nadaljuje v Dolini. Po 26 zmagah v 27 nastopih je Breg Mediacom povsem zaslužen prestopil iz deželne D v C ligo Silver. Trener Miro Jurić je imel fantastično deseterico za četrt-

Jurić ves play-off brez treh standardnih igralcev, centra Crotte, play-makerja Crismanija in kapetana Ciglianija, ki si je strgal Ahilovo tetivo že med sezono. Brežani se tako vračajo med tretjeligaše ob bok Bora Radenska, v C ligi Gold pa ostaja vrh naše košarkarske piramide Jadran Motomarine. Mesto v D ligi, v kateri je že Kontovel, pa bo ravno ta konec tedna naskakoval goriški Dom, ki ga po zmagovalnem rednem delu čaka Final Four promocijskega prvenstva.

HC



proti 2 Codroipo in tako napredovali iz promocijske v elitno ligo. Če bodo pri Primorju kos izzivu višje lige, bo to edino slovensko društvo v najvišjem deželnem tekmovanju po izpadu Juventine in Krasa. Pogojnik je obvezen, ker se je z igrišča na Rouni že dalj časa šušljalo o finančnih težavah. V taboru rdeče-rumenih so zadnja leta veliko vložili v člansko moštvo, ki je bilo letos celo sijajno za promocijsko prvenstvo. Vendar prav tri dni pred odločilnim obračunom končnice za prestop v elitno ligo je trener Ric-

JURIJ PALJK

OBROBNOSTI

15

Pred štirinajstimi dnevi sva šla s kolegom Maurom na občni zbor Državne zveze katoliških tednikov (FISC), ki je bil volilne narave, spremeniti smo morali statut, predvsem zato, ker naši tedniki, še posebej na obrobju, umirajo. Svet se spreminja, najbolj ga spreminja svetovni splet. Nekaterim je to težko dojeti, a dejstva so taka, morda vam o tem vedo največ povedati prav trgovci, ki zapirajo trgovine, ker ne zmorejo več biti konkurenčni trgovinam na svetovnem spletu. Občni zbor je bil v odročni vasi zraven Faenze, v nekoč neverjetno polnem samostanu, ki je služil kot vzgojni zavod in šolski center, danes je to samo še izjemno velika stavba, v kateri skuša nekoliko preživeti sedem sester, a je to predvsem stavba, ki bremeni krajevno Cerkev, saj bi potrebovali ogromno denarja za dostojno obnovo. Tudi pri Faenzi danes otrok ni veliko. Z Maurom sva se dogovorila, da greva skupaj proti Emiliji, počakal sem ga v Palmanovi, kjer sem našel parkirišče, in nato sva šla na pot. Vsako, ki danes potuje proti Benetkam, ve, kdaj gre na pot, ne ve pa, kdaj bo prišel, saj potekajo obnove dela, ki povzročajo zastoje, tovornjakov je odločno preveč, avtocesto so zožili na dva pasova, nevarno je, voznja je zahtevna. Če spremljate dnevni tisk, radio in televizijo, veste, da ne mine teden, ne da bi se na tem odseku zgodilo več nesreč, nekatere so s smrtnimi izidi. Z Maurom sva govorila prav o nevarnosti cest, ko sva prišla do Portoguaru in si oddahnili. "Dobro nama je šlo", sem rekel. Pri Padovi sva spila kavo in nadaljevala pot proti Bologni. "Tu je odprta avtocesta, lepo gre", je dejal Mauro in res sva kar hitro peljala mimo Ferrare, ob cesti so znaki najavljali izhod za Bologno, ko je moral Mauro nenadoma zavirati. Ustavili smo se vsi, hvala Bogu, nihče se ni zaletel v nikogar, pred nami pa sta avtocesto zaprla tovornjaka, ki sta se najprej dotaknila, potem prevrnili. Izstopil sem iz avta, šel do kraja nesreče, gospa, ki je bila za tovornjakoma, se je tresla v avtu. Pomagal sem ji vstati: "Globoko dihaite, gospa", sem ji svetoval, ni pomagalo, nato sem ji ponudil cigareto in je potegnila dim, dva, umirila se je. "Veste, saj jaz sploh ne kadim, a mi je pomagalo", je rekla, ko sem stopil do tovornjakov, prišli so tudi drugi, pomagali smo šoferjema, blesta sta bila, eden je po kolenih prišel iz kabine prevrnjenega tovornjaka, na glavi je imel rano. Kolesa njegovega prevrnjenega tovornjaka so se vrtela v prazno, kmalu je priletel helikopter in končno je prišla, zadnja, tudi policija, ki nam je ukazala, naj se oddaljimo, češ da ne smemo biti zraven. Oni, da delajo, je povedal policist v preveč tesnih hlačah. Nekdo mu je navrgel, da se vidi, ja, da delajo, ko pa so prišli zadnji... In to je

bilo čisto dovolj, da je popenil in še enkrat dokazal, da uniforma naredi drugega človeka, čeprav nekateri pravijo, da samo pokaže, kakšen je v resnici. Takrat je po nasprotnem voznem pasu pripeljal tovornjak, iz katerega je tridesetletni šofer iz Veneta začel preklinjati in besneti nad šoferjema, ki so ju oskrbovali. Preklinjal ju je in zmerjal, nagnil se je skozi okno in kričal, "naj gresta domov, prekleto naj bosta oba", je dodal, "banda ciganska, ti umazani tujci, ki nam kradete delo, ne znate voziti, banda, umazani emigranti". In še in še je našteval. Vozil je počasi, tulil, pogledal sem ga v oči, imel jih je utrujene, revež je tudi sam najbrž vozil že več ur. Zabile me je, žal mi je bilo za oba fanta, ki sta bila najbrž balkanskih korenin in sta povzročila nesrečo in za šoferja iz Veneta, ki jima je bil enak, revež tudi on, a zaslepljen, sovražen do sebi enakih.

Kar zamrazilo nas je, ko smo stali tam. Šel sem mimo tovornjaka z novogoriško tablico in šoferja ogovoril, da bomo dolgo čakali, ko mi je odvrnil, da ne zna ne italijansko ne slovensko... Takrat je prišel k meni mladenič iz Trsta in me slovensko ogovoril: "O, gospod Paljk, kaj mislite, da bo dolga? Samo v Bologno po neke papirje grem..."

Helikopter je odpeljal v bolnišnico oba šoferja, povedali so nam, da je v prevrnjenem tovornjaku v zmečkani kabini spal nekdo, ki je umrl, našli so ga šele, ko je eden od dveh šoferjev začel nekaj bloditi o svojem prijatelju v nerazumljivem jeziku.

Potem smo čakali, tudi na drugem voznem pasu se je naredila dolga kolona tistih, ki so hoteli nesrečo videti.

Končno so sprostili en vozni pas in smo lahko odpeljali, gospa, ki je za nekaj trenutkov postala kadilka, me je objela in se mi zahvalila, lepota pred nama v športnem avtu pa mi je povedala, da najbrž z vikendom na Elbi ne bo nič, ker je zamudila letalo v Bologni, da pa bo z avtom potegnila do Milana. Pomislil sem, da bo tam morda kupila še bolj oprijete kavbojke, kot jih je nosila, a se je, to rade volje priznam, odkupila z odprtim nasmehom in še pomahala je v slovo, ko je potegnila proti Bologni.

Minulo nedeljo sem šel volit, ko sem stal v vrsti, sta prišla tudi mož in žena indijskega rodu, ki delata pri kmetu v naši vasi, bila sta svečano oblečena, vesela, nasmejana sta prišla volit. Tako veselih ljudi že dolgo nisem videl na obrobju, kjer živim.

Ko sem ob izhodu srečal ženo našega županskega kandidata, mi je rekla samo: "Kaj ni lepo to, kaj ni lepo?"

"Še kako je lepo, še kako"! sem odvrnil.

Darko Bratina med sociologijo in filmom

Kultura in meje

V petek, 24. maja, je bil v prostorih Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani peti – in tudi zadnji – izmed seminarjev, namenjenih globljemu spoznavanju sociologa, senatorja in svetovljana Darka Bratine, ki jih je goriški Kinoatelj letos organiziral s številnimi partnerji v okviru projekta *Zaupati čez mejo: Darko Bratina med sociologijo in filmom*. Čeprav je bila osnovna tema seminarja vezana na področje čezmejnega raziskovanja etničnosti, predvsem kot premislek in ponovno ovrednotenje skupnih "etničnih delavnic štirih inštitutov" – Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenskega raziskovalnega inštituta Trst, Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu in Centra per le ricerche storiche Rovigno – Središča za zgodovinska raziskovanja Rovinj –, izvedenih med letoma 1989 in 1990, so udeleženci seminarja velik poudarek dali prav na razgrinjanje široke ter mnogo-plastne osebnosti Darka Bratine. Uvodoma sta spregovorila direktorica inštituta, prof. dr. Sonja Novak-Lukanovič,

Mlakarja, avtorja filma *Zamejci* (1989). Pozdravila sta podpredsednica Kinoateljstva Majda Bratina, senatorjeva hčerka, in predsednik celovškega Slovenskega znanstvenega inštituta Valentin Sima. Po ogledu filma je spregovoril sam Mlakar in pohvalil sociološko in umetniško dodelan



Kinoateljstvo (od leve) Aleš Doktorič, Davorin Devetak, Danijel Jarc

komentar, ki ga je prispeval ravno Bratina. Davorin Devetak (Kinoatelj) in prof. dr. Miran Komac (INV) sta celostno predstavila poklicno in ustvarjalno pot Darka Bratine, med etnosom, filmom in sociologijo.

O njegovi vsestranski pomembnosti v slovenskem političnem in kulturnem prostoru pričajo gostje, ki so se seminarja udeležili, med drugimi evropski poslanec Alojz Peterle, senatorka v italijanskem parlamentu Tatjana Rojc, predstavnica urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Irena Vadjal, Andreja Potokar z ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Nataša Gliha Komac iz ZRC SAZU. Slovensko stvarnost v Italiji sta ugledno zastopala še predsednica SKGZ Ksenija Dobrila in Ivo Corva za SSO. Corva in Peterle sta morala predčasno zapustiti seminar, Rojčeva pa je

poudarila pomen meje ter obmejnosti, ki se je z Bratino širila v evropskost. Kot socialista, človeka s poslušom za univerzalno duhovnost, svetovljana in odprtega Slovencega je opisal Peter Kovačič Peršin, o njegovem globokem poznanju teorije filma je spregovoril Darko Štrajn, ki je poudaril akademsko privilegiranost takratne generacije, ki

je uživala v svojski svobodi znanstvenega raziskovanja, ki je današnji čas ne premore več. Arhitekt Danijel Jarc, tudi "kinoatelj", je izpričal Bratinovo navdihovalno vlogo pri svojem podiplomskem raziskovanju okrog metodologije razvojnih scenarijev funkcionalnih urbanih regij Gorice in Nove Gorice ter sosednjih mest Vidma in Trsta, njihovih zaledij in tudi na ravni Evrope. Isto je povedala univerzitetna profesorica Marija Pirjavec, v sozvočju s prispevkom sociologvstke Majde Kaučič-Baša o Bratinovih stikih s slovenskimi slovenisti, da se je posvetila študiju stikov med italijansko in slovensko književnostjo na Bratinovo spodbudo. Član Kinoateljstva Igor Devetak je sklenil niz pričevanj, rekoč, da ga je prav Darko Bratina izvel iz tovarne in prepričal, da je opravil izpit za kinooperaterja, tako da se je lahko zaposlil prej kot tehnik v goriškem Kulturnem domu in danes v opernem gledališču Verdi v Trstu.

Seminar se je sklenil ob prijateljevanju v znani ljubljanski gostilni Pri Šestici med udeleženci Bratinovega seminarja od Prekmurja in Koroške do Ljubljane in Primorske.

Nov šport za čisto okolje
Plogging - zdravo in koristno

Plogging je beseda, sestavljena iz dveh izrazov, ki sta nastala iz švedskega glagola "plocka", kar pomeni pobirati, in "jogging". Plogging je nov šport, s katerim si severni narodi pomagajo pri čiščenju okolja.

Plogging je šport, ki se zadnje čase širi po Nemčiji in tudi Italiji. Prihaja pravzaprav iz Švedske in združuje tek z varovanjem okolja. Nastal je že leta 2016 kot organiziran šport na švedskem. Od takrat se je razširil predvsem po socialnih medijih Facebook, YouTube in Instagram. Med vsakdanjim tekom se ljudje opremijo z vrečko in zbirajo smeti, ki so jih drugi ljudje pustili za seboj na poteh in travnikih. Plogging je kombinacija tekanja in zbiranja smeti. Kdor na poti med tekom na tleh vidi odpadke, se skloni, vzame smeti s seboj in teče naprej. Vsi so dobrodošli pri pobiranju, ne glede na starost. Sodelujejo lahko tudi tisti, ki raje hodijo peš ali s kolesom.

Mislim, da so take aktivnosti res zelo koristne, ker s tem, da čistimo okolico, pomagamo našemu telesu, da se potem bolje počuti. Seveda s tem ne bomo rešili sveta, a kot pravi pregovor "zrno pri zrnu pogača, kamen pri kamnu palača". Vsi bi se morali na tak ali drugačen način angažirati za boljši in bolj zdrav svet. Naš zgodovinski svet ne temelji samo na kapitalu in izkoriščanju javnih dobrin, kot so ekosistemi ali naravni viri. Zato se je količina surovin iz narave, ki poganja svetovno gospodarstvo, samo v 20.

stoletju povečala za osemkrat. Kar nas žene v gospodarstvu, je predvsem prepričanje, da je narava neskončna in brezplačna samopostrežba. Tako mišljenje nas sili, da moramo kupovati in uporabljati čim več. To pomeni, da potrebujemo vsak dan več energije za proizvodnjo dobrin in s tem ustvarimo več odpadnih snovi, od izpušnih plinov do raznih kemičnih in drugih odpadkov. Vse to "vračamo" v naravo v prepričanju, da bo na kak način nevtralizirala naše početje. Mno-



go tega, kar proizvajamo, kupimo in kmalu zavržemo, tega sploh ne potrebujemo, ampak ga želimo le imeti. Gospodarska rast ruši okoljsko ravnovesje in ogroža prihodnje generacije. Najbolj skrb vzbujajoče so podnebne spremembe, zakisovanje oceanov in porušen dušikov cikel. Če ne bomo upoštevali meje, ki jo ima zemlja, in jo bomo še naprej tako izkoriščali, tvegamo nastanek nepopravljivih in nenadnih sprememb v okolju, ki bodo nepredstavljivo otežile življenje vseh ljudi na zemlji. Danes potrebujemo nov način mišljenja, ki bi spoštovalo klimatske in naravne procese našega planeta.

Karlo Nanut



Stoje hrbtom direktorica INV Sonja Novak in Valentin Sima (SZI Celovec), spredaj med evropskancem Alojzom Peterletom in sen. Tatjano Rojc koordinatorka Kinoateljstva Mateja Zorn. Zada razpoznavni Darko Štrajn, Peter Kovačič Peršin in hč Majda Bratina

Ekologija, največji zaslužek naše dobe
Svetovno segrevanje največja prevara v zgodovini?

O ba naslova sta vredna premisleka. Z veseljem sem prebral članek ge. Suzi Pertot v Novem glasu, ki oporeka vsem tistim, ki trdijo, da se naša Zemlja segreva. Morda se celo preveč ohlaja, ker segrevanje ozračja ni zares dokazano. Članek v Novem glasu, ki ga je napisala ga. Suzi Pertot, je odlični in ji takoj na začetku čestitam za lepo opisano problematiko segrevanja oz. ohlajanja naše lepe Zemlje. V Reporterju šte. 11, z dne 18. marca, sem tudi sam napisal članek pod naslovom *Svetovno segrevanje največja prevara v zgodovini*. Članek sem napisal, potem ko sem prebral novico na internetu, kjer je bilo zapisano, da je soustanovitelj organizacije Greenpeace označil trditev o segrevanju naše Zemlje za največjo prevaro v zgodovini. Po premisleku in opazovanju dogodkov sem tudi sam takega mnenja in članek ge. Pertot je napisan v tej smeri. Plastika, ki jo najdemo prav vsepovsod, je zares velik problem našega časa, in kako se znebiti te nabrane nesnage, nam bo delalo preglavice še dolgo časa, ker so iz plastike

ne le razvpite vrečke, ampak prav vse, celo medicinski pripomočki, kot razni pripomočki v prehrani; vsepovsod sama plastika. Reke so polne plastičnih odpadkov, morja zasvinjana, prav tako jezera idr. Naša Zemlja je zares zasvinjana in navedel bom nekaj ekstremnih zadev z raznih koncev sveta, ki zares onesnažujejo ozračje, ki pa ne bodo prav kmalu rešene ali morda nikoli. Najprej bom navedel primer zastraševanja s poplavi obalnih mest zaradi topljenja ledu, ki ni resnično. Ko sem pred približno 20 leti potoval v New York, sem tam zagledal plakate, na katerih je bil prikazan New York potopljen, le vrhovi še tedanjih dvojčkov, kot vrh Empire State Building in morda še kateri, so štrleli iz potopljenega New Yorka! To je bil čas, ko je g. Al Gor v ZDA aktivno propagiral proti segrevanju Zemlje, za kar je bil predlagan za Nobelovo nagrado. Potem sem začel premlevati, ali je sploh to mogoče, in ugotovil, da nikakor se to ne more zgoditi. Pred nekaj meseci sem opazil na internetu

podatek, ki pove, da se je v enem samem letu stopilo menda 250 milijard ton ledu in se je dvignil nivo morja za 1,4 cm, podatek pa še pove, da se to dogaja že nekaj let. Če se stopijo vsi ledeniki v Alpah, na Himalaji, v Andih idr. in na obeh tečajih sveta, ne



morejo dvigniti nivoja morja niti za meter! Seveda pa bodo obmorski kraji izpostavljeni poplavi predvsem zaradi potresov in posledično cunamijev kot tu-

di neurja, kot so tornadi ipd., ki so vedno bili in še bodo, staljen led pa zaradi tako velike in znane površine vseh oceanov, skratka morja, ne more dvigniti nivoja morja za več metrov, le za nekaj centimetrov, morda za kakšen decimeter. To pa je seveda zelo problematično za nekatere obmorske kraje ali otoke. Naša Zemlja je zares že močno poškodovana-zasvinjana, zato bom navedel nekaj ekstremnih primerov. Termoelektrarne, katere uporabljajo in kurijo premog, so največji onesnaževalci, nič dosti

res problem vsepovsod, posebno v bolj revnih deželah, kjer se tega še ne zavedajo. Naj omenim vlemesto Jakarto v Indoneziji, ki je prepredeno s številnimi kanali, nekateri so še iz kolonialnih časov. Poleg teh je še cela vrsta novih, širokih kanalov, skoraj vsi so obloženi z odpadki, nekateri na metre na debelo. Tam odpadki gnijejo in nesnaga se izteka v vodo, ki je v kanalu; to je morska voda. Po širokih cestah se vije neznošen promet tudi starih avtomobilov in nešteto raznih motorjev-mopedov, tako da je pred semaforji na velikih križiščih zrak tako zamazan, da zakrije sonce. Večina motoriziranih ima na ustih kakšno blago, da ga vsaj malo ščiti pred neverjetno umazanim zrakom-smogom. Lahko navedem tudi drug tak drastičen primer: ko sem se peljal iz Lahoreja v Pakistanu proti Islamabadu z osebnim avtomobilom, ki ga je upravljal domači sofer, smo na cesti pri sicer jasnem vremenu vozili kot v predoru, toliko je bilo izpušnih plinov vsemogočih transportnih sredstev. Navedel sem dva primera, vendar v teh državah je povsod podobno. V svetu pa se premika na milijone avtomobilov dnevno, letalski promet je zelo aktiven, prav tako ladje na morju. Še dva primera: ko sem obiskal Aleksandrijo v Egiptu in Casablanca v Maroku,

sem obe mesti občudoval z morske strani, ko pa sem šel v mesto, torej bolj v ozadje, sem opazil vse preveč nesnage in odprte kanale, po katerih se pretaka izredno umazana voda, v katero se izteka vsa nesnaga. Ti dve mesti sem omenil, ker sta verjetno najbolj podobni evropskim mestom. Takih primerov je seveda nešteto, posebno v še bolj zamazanih mestih ne le Afrike in Azije, ampak po celem svetu in zagotovo taka nesnaga škoduje ljudem. Po mojem mnenju tudi električni avtomobili, takšni, kot so zasnovani zdaj, ne bodo rešili problemov onesnaževanja, ker so baterije-akumulatorji še večji potencialni onesnaževalci. Seveda pa za polnjenje akumulacijev moramo imeti elektriko, ki jo, kot smo zapisali, proizvajajo za zdaj še največ tam, kjer kurijo fosilna goriva. Najbolj čista električna energija, ki jo pridobivamo v vodnih elektrarnah, je pa omejena in v svetu že v večini izkoriščena možnost izgradnje. Vetrna el. energija je tudi zelo čista, toda njene zmogljivosti ni dovolj, čeprav se proti tej varstveni naravi tudi borijo, ker prav tako kvarijo naravo.

V svetu je potrebno osveščanje in čez čas bo morda potrebno pripraviti kakšne svetovne zakone, nad katerimi naj bi bdela OZN, da si ne bomo uničili te naše lepe Zemlje.

Silvan Štokelj